

М. Д. Захарійчук

**Книжка для вчителя.
Методика роботи за підручником
«Українська мова. Буквар»**

Київ
«Грамота»
2018

УДК

Захарійчук М. Д.

Книжка для вчителя: Методика роботи за підручником
«Українська мова. Буквар» (методичний посібник). — К. : Грамота,
2018. — с.

ISBN

УДК

ISBN

© Захарійчук М. Д., 2018
© Видавництво «Грамота», 2018

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

(7 год на тиждень)

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
Добукварний період (12 год)				
1-Ч	День знань. Знайомство зі школою, учительською, однокласниками. Перша книжка – «Буквар». Розгляд обкладинки «Букваря»; «Осінні свята України». Читання віршів на с. 3.			
2-П	Ознайомлення з письмовим приладдям, правилами сидіння за партою. Малювання на тему «Мій перший шкільний дзвінок».			
3-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Знайомимось: я і моя родина». Формування аудіативних умінь за змістом тексту В. Гринько. Практичне ознайомлення зі словом, реченням. Умовне позначення слова (с. 4–5).			
4-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Знайомимось: я і моя родина». Малюнок родини. Правила користування письмовим приладдям. Ознайомлення із сіткою зошита з друкованою основою. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо коротких і довгих прямих із переходом через нижню рядкову.			
5-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Я допомагаю своїй родині». Формування 1аудіативних умінь за змістом тексту Я. Гояна. (с. 6–7). Практичне ознайомлення зі складом. Умовне позначення складу.			
6-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Я допомагаю своїй родині». Правила користування письмовим приладдям. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо короткої прямої із заокругленням унизу вправо, угорі вліво.			
7	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Ознайомлення з книжкою. Книжки бувають різні. Ознайомитися з читацькими інтересами першокласників; формувати в учнів уявлення про різноманітність книжок; викликати інтерес до читання книжки.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
8-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «У гості до бабусі й дідуся». Формування аудіативних умінь на основі змісту світлин. Немовні звуки, звуки мовлення, мова жестів. Голосні та приголосні. Умовне позначення звуків (с. 8–9).			
9-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «У гості до бабусі й дідуся». Закріплення поняття немовні звуки, звуки мовлення, мова жестів. Голосні та приголосні. Умовне позначення звуків. Моделювання слів. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо петлі з переходом через нижню рядкову.			
10-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Ми — школярі». Формування аудіативних умінь за змістом тексту вірша О. Овчар. Практичне ознайомлення з поняттями «наголос», «наголошені», «ненаголошені звуки», «склади» (с. 10–11).			
11-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Ми — школярі». Правила під час письма. Закріплення понять «звуки», «голосні», «приголосні», «приголосні м'які», «склад», «слово». Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо петлі з переходом через верхню рядкову.			
12-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моя школа». Формування аудіативних умінь за змістом тексту оповідання Л. Камінського. Практичне ознайомлення зі словами–назвами неживих предметів (<i>що?</i>). Моделювання слів (с. 12–13).			
13-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моя школа». Створення малюнка на відповідну тему. Письмо поєднаних елементів. Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». Відповідність звукової схеми словам–назвам намальованих предметів.			
14	Урок розвитку зв'язного мовлення «Осінь золота, осінь багата». Осінь у віршах і загадках. Спостереження за змінами в природі. Дари осені.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
15-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Дорога до школи». Практичне ознайомлення із словами-назвами живих предметів (<i>хто?</i>). Моделювання слів із м'якими приголосними звуками (с. 14–15).			
16-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Дорога до школи». Створення малюнка дороги до школи. Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». Відповідність звукової схеми слів–назвам намальованих предметів. Практичне ознайомлення зі словами-назвами живих предметів (<i>хто?</i>). Письмо півовалів, коротких прямих, великої петлі з нижнім заокругленням.			
17-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мій день». Формування аудіативних умінь за текстом А. Лобела. Практичне ознайомлення зі словами-назвами дій. Моделювання слів, речень (с. 16–17).			
18-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мій день». Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». практичне ознайомлення із словами-назвами дій. Письмо півовалів, довгої прямої, петлі з переходом через нижню рядкову.			
19-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моє дозвілля» Формування аудіативних умінь за текстом З. Мензатюк. Слова–назви ознак предметів. (с. 18–19).			
20-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моє дозвілля». Слова–назви ознак предметів, які відповідають на питання (<i>який?</i>), (<i>яка?</i>), (<i>яке?</i>), (<i>які?</i>) Письмо овалів, прямої з нижньою петлею.			
21	Робота з дитячою книжкою. Як визначити, про що розповідається в книжці. Формувати в першокласників уміння передбачати за орієнтирами книжки, про що в ній розповідається; навчати учнів слухати казку, відтворювати її зміст за запитаннями, називати персонажів твору, визначати, хто подобається, не подобається, розігрувати епізоди (казка на вибір учителя).			
22-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Вихідні з батьками та друзями». Формування аудіативних умінь за текстом М. Братко.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	Практичне ознайомлення з реченням. Закріплення слів-назв предметів, ознак, дій. Моделювання слів, речень (с. 20–21).			
23-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Вихідні з батьками та друзями». Практичне ознайомлення з реченням. Закріплення понять «склад», «слово», «речення», «наголос». Письмо овалу, довгої прямої з нижньою петлею.			
24-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Сонячна країна — моя Україна». Формування аудіативних умінь за світлинами та за текстом Н. Зарічної. Поняття «текст» (с. 22–23).			
25-П	Розвиток зв'язного мовлення на тему « Сонячна країна — моя Україна». Поняття «текст» Закріплення понять «склад», «слово», «речення», «наголос». Письмо півовалу, довгої прямої з нижньою та верхньою петлею.			
26-Ч	Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мої права та обов'язки». Формування аудіативних умінь за змістом малюнків і світлин. Поняття «речення», «текст» (с. 24).			
27-П	Розвиток зв'язного на тему «Мої права та обов'язки». Поняття «речення», «текст», «склад», «слово», «наголос». Письмо вивчених елементів.			
28	Урок розвитку зв'язного мовлення на тему «Осінь надворі. Осінь у віршах». Розігрування діалогу за змістом вірша. Навчати учнів будувати речення за вибраними з прочитаних віршів висловами про осінь, будувати коротке зв'язне висловлювання на основі прочитаного й побаченого; розігрувати діалог за змістом вірша, запам'ятавши репліки зі слів вчителя; вивчити напам'ять вірш, читати його з різною силою голосу (тихо, голосно).			
29-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [a], вивчення букви a . Звуко-буквені зіставлення. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів. Формування аудіативних умінь за змістом тексту М. Хоросницької (с. 27). Диференційований підхід у формуванні умінь читати (с. 28)			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
Букварний період				
30-П	Письмо елементів букви а під лічбу. Письмо рядкової букви а . Зіставлення звукових схем із словами-назвами намальованих предметів.			
31-Ч	Закріплення вивчених букв А, а . Формування аудіативних умінь за змістом малюнків до казки «Ріпка». Звуко-буквені зіставлення. Закріплення слів-назв предметів, ознак, дій. Диференційований підхід у формуванні умінь читання тексту за Дз. Матіяш (с. 29).			
32-П	Письмо елементів великої букви А . Письмо великої букви А . Формування аудіативних умінь за змістом казки «Ріпка». Мовна гра «Відшукай букву», закріплення великої букви а (с. 28).			
33-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [о] , вивчення букв О, о . Формування аудіативних умінь за текстом Ю. Старостенка (с. 31). Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 32).			
34-П	Розмальовування друкованої букви О . Письмо елементів рядкової букви о . Письмо рядкової о . Зіставлення звукових і складових схем із словами-назвами намальованих предметів.			
35	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Про що пишуть дитячі книжки? Ознайомлення з дитячою літературою: книжки, журнали, енциклопедії, енциклопедії про звірів, комах, птахів...			
36-Ч	Закріплення вивченої букви О . Звуко-буквені зіставлення. Закріплення слів-назв предметів, ознак, дій. Зіставлення звукових схем зі словами-назвами намальованих предметів. Диференційований підхід у формуванні умінь читання за змістом казки С. Дерманського (с. 33).			
37-П	Письмо великої букви О . Формування аудіативних умінь за змістом казки С. Дерманського. Зіставлення звукових схем зі словами-назвами намальованих предметів.			
38-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [у] , вивчення букви у . Формування аудіативних умінь за змістом вірша І. Сокульського (с. 35). Звуко-			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання. Мовні ігри: «лабіринт» (с. 35).			
39-П	Розмальовування друкованої букви У . Письмо рядкової букви у . Звуко-складовий аналіз слів. Гра «Лабіринт».			
40-Ч	Закріплення вивченої букви У . Розвиток мовлення за малюнками, світлинами, текстом А. Григорука. (с. 37). Зіставлення звукових схем із словами-назвами намальованих предметів. Розвиток мовлення з використанням світлин і малюнків про Україну. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 37).			
41-П	Письмо великої букви У . Розвиток мовлення за змістом малюнків до тексту А. Григорука. Зіставлення звукових схем зі словами-назвами намальованих предметів. Гра «Відшукай букву».			
42	Розвиток зв'язного мовлення. Театралізація казки «Ріпка»			
43-Ч	Закріплення вмінь вимовляти звук [и] , вивчення букв И, и . Звуко-буквені зіставлення, закріплення понять «що це?», «який?». Формування аудіативних умінь за змістом вірша Д. Мегелика. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 39).			
44-П	Розмальовування друкованої букви И . Письмо рядкової букви и . Закріплення понять «що?», «який?». Звуко-складовий аналіз слів. Гра «Відшукай вивчені букви».			
45-Ч	Закріплення вивченої букви И . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Котик і півник», віршем Л. Вознюк. Мовні ігри «лабіринт», «доповнення речень». Питання що робити? Диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 40–41).			
46-П	Письмо великої букви И . Розвиток мовлення за змістом малюнків до казки «Котик і півник» Зіставлення звукових схем із словами-назвами намальованих предметів.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
47-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [м] , вивчення букв М, м . Формування аудіативних умінь за віршем Ю. Ференцевої (с. 43). Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 44). Мовні ігри.			
48-П	Розмальовування друкованої букви М . Читання буквосполучень на листочках. Закріплення вивченої букви и . Письмо елементів рядкової букви м . Письмо рядкової букви м .			
49	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Казка «Котик і півник».			
50-Ч	Закріплення вивченої букви М, м . Розвиток мовлення за текстом О. Думанської. Читання комбінованого тексту (с. 45). Добір імен дітей. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 45).			
51-П	Письмо елементів великої букви М . Письмо великої букви М . Розвиток мовлення за текстом О. Думанської. Зіставлення звукових схем зі словами–назвами намальованих предметів. Гра «Відшукай букву».			
52-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [і] , вивчення букв І, і . Формування аудіативних умінь за змістом тексту Г. Чубач. Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 47). Спостереження за інтонацією розповідних та окличних речень.			
53-П	Розмальовування друкованої букви І . Письмо рядкової букви і . Формування аудіативних умінь за змістом тексту Г. Чубач. Гра «Збери слово». Списування з друкованого тексту.			
54-Ч	Закріплення вивчених букв І, і . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Вовк і семеро козенят». Підпис сюжетних малюнків. Складання речень із заміною малюнків словами. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання за текстом А. Мілна (с. 49). Визначення до слів питання <i>хто? що? який? що робить?</i>			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
55-П	Письмо великої букви І . Розвиток мовлення за змістом малюнків до казки «Вовк і семеро козенят». Закріплення рядкової букви і . Гра «Утвори слово».			
56	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Вовк і семеро козенят».			
57-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [н], [н'], вивчення букв Н, н . Формування аудіативних умінь за текстом Г. Шевчук. Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання. Складання речень за схемами й малюнками (с. 51).			
58-П	Розмальовування друкованої букви Н . Закріплення букви І . Письмо елементів рядкової букви н . Письмо рядкової букви н . Списування з друкованого тексту.			
59-Ч	Закріплення вивченої букви н . Розвиток мовлення за текстом С. Рудікової, за світлинами та реченнями. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 53). Велика буква в іменах людей.			
60-П	Письмо елементів великої букви під лічбу. Письмо великої букви н . Розвиток мовлення за текстом С. Рудікової. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів. Списування з друкованого тексту.			
61-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [в], [в'], вивчення букв В, в . Формування аудіативних умінь за віршем З. Мензатюк. Звуко-буквені зіставлення. Мовна та розвивальна гра, робота з мирилкою. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 55).			
62-П	Розмальовування друкованої букви В . Письмо елементів рядкової букви в під лічбу. Письмо рядкової букви в . Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
63	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Ознайомлення з «Книгою про все...».			
64-Ч	Закріплення вивченої букви В . Розвиток мовлення за змістом ілюстрацій до казки «Ли-			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	сичка-Сестричка і Вовк-Панібрат». Мовні та мовленнєві ігри: «Лабіринт», «Де чії друзі» (с. 56). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання за змістом тексту М. Пономаренко (с. 57).			
65-П	Письмо елементів великої букви В під лічбу. Письмо великої букви В . Розвиток мовлення за ілюстрацією до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат». Закріплення вивченої букви в . Списування з друкованого тексту.			
66-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [л], [л'], вивчення букв Л, л . Звуко-буквені зіставлення. Мовні ігри «Хто де живе?», «Види транспорту». Формування аудіативних умінь за віршем Л. Повх. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 59).			
67-П	Розмальовування друкованої букви Л . Письмо елементів рядкової букви л . Письмо рядкової букви л . Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
68-Ч	Закріплення вивченої букви Л . Мовні ігри «Криптограма», «Збери слово», «Знайди загублений склад». Читання тексту з малюнками, рукописного тексту (с. 60). Розвиток мовлення з використанням тексту В. Сенцовського. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 62).			
69-П	Письмо елементів великої букви Л під лічбу. Письмо великої букви Л . Розвиток мовлення з використанням тексту В. Сенцовського. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
70	Розвиток звязного мовлення. Театралізація казки «Вовк і семеро козенят».			
71-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [с], [с'], вивчення букви С, с . Звуко-буквені зіставлення. Формування аудіативних умінь за віршем Г. Чубач, малюнками. Мовленнєва гра «Хто, де живе?». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 64).			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
72-П	Розмальовування друкованої букви С . Письмо рядкової букви с . Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «„Збери“ слово». Списування з друкованого тексту.			
73-Ч	Закріплення вивчення букви с . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Колосок», за текстом М. Герасименка. Мовна гра «Криптограма». Читання тексту з малюнками. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 64–65).			
74-П	Письмо великої букви С . Розвиток мовлення за змістом малюнків до казки «Колосок». Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
75-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [к] , вивчення букв К, к . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, намальованих у «віночку». Читання тексту з малюнками. Робота з анаграмою, скоромовкою. Формування аудіативних умінь за віршем В. Ладичця. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 67–68).			
76-П	Розмальовування друкованої букви К . Письмо елементів рядкової букви к під лічбу. Письмо рядкової букви к . Формування аудіативних умінь за віршем В. Ладичця. Мовна гра «Збери слово». Списування з друкованого тексту.			
77	Робота з дитячою книжкою. Казка «Колосок»			
78-Ч	Закріплення вивченої букви к . Читання тексту з малюнками. Мовні ігри «Криптограма», «утворення нових слів», «Пошукова таблиця слів» (с. 69). Розвиток мовлення за текстом Л. Гузеєвої. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 70).			
79-П	Письмо елементів великої букви К під лічбу. Письмо великої букви К . Мовна гра «Кросворд». Зіставлення складу зі словами, у яких він є. Списування з друкованого тексту.			
80-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [п] , вивчення букв П, п . Звуко-буквені зіставлення.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, намальованих у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем В. Гринько. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 71–72).			
83-П	Розмальовування друкованої букви П . Письмо елементів рядкової букви п під лічбу. Письмо рядкової букви п . Мовна гра «Збери слово». Списування з друкованого тексту.			
84	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Колосок».			
85-Ч	Закріплення вивченої букви п . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Попелюшка», Мовні ігри «Утвори нові слова», «Зміни слово», читання тексту з малюнками. (с. 72). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання з використанням тексту про Павлика (с. 72–73).			
86-П	Письмо великої букви П . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Попелюшка». Розмальовування предметів, у назві яких є звук [п']. Списування з друкованого тексту. Мої навчальні досягнення. Я умію, могу			
87-Ч	Зима. Зимові свята України Закріплення вміння вимовляти звуки [р], [р'], вивчення букв Р, р . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами намальованих предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстами І. Бевз, Т. Гордієнко, Й. Струцюка, С. Жупанина (с. 77–79). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання з використанням вірша М. Возіянова (с. 79–80).			
88-П	Розмальовування друкованої букви Р . Письмо елементів рядкової букви р . Письмо рядкової букви р . Формування аудіативних умінь за змістом віршів про зиму («Буквар»). Звуковий аналіз слів. Мовні ігри «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
89-Ч	Закріплення вивчення букви р . Мовні ігри «Збери слова», «Склади пазли слів». Розвиток мовлення за текстом Н. Дерев'янка. Диференційований підхід у формуванні вмінь читан-			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	ня (с. 81). Закріплення правопису великої букви в іменах людей.			
90-П	Розвиток мовлення за текстом Н. Дерев'янка Письмо елементів великої букви p . Письмо великої букви P . Гра-лабіринт «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
91	<i>Робота з дитячою книжкою</i> . Читаємо книжки, журнали, газети.			
92-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [т] , [т'] , вивчення букви T, t . Формування аудіативних умінь за текстом М. Підгірянки. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами намальованих предметів у «віночку». Диференційований підхід у формуванні вмін читання (с. 82–83).			
93-П	Розмальовування друкованої букви T . Письмо елементів рядкової букви t . Письмо рядкової букви t . Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
94-Ч	Закріплення вивченої букви t . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Кіт у чоботях». Тема «Театр». Диференційований підхід у формуванні вмін читати з використанням тексту Н. Гербош (с. 84–85).			
95-П	Письмо елементів великої букви t . Письмо великої букви T . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Кіт у чоботях». Мовна гра «Збери слово». Списування з друкованого тексту.			
96-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [e] , вивчення букв E, e . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами намальованих предметів у «віночку». Мовні ігри «Впиши «загублений» склад», «Знайди вивчені букви», «Читання тексту з малюнками». Формування аудіативних умінь за текстом Н. Дички. Диференційований підхід у формуванні вмін читання (с. 86–87)			
97-П	Розмальовування друкованої букви E . Письмо елементів рядкової букви e під лічу. Письмо рядкової букви e . Мовні ігри ««Збери» слово», «Заповни таблицю відповідними злиттями». Списування з друкованого тексту.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
98	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Кіт у чоботях».			
99-Ч	Закріплення вивченої букви е . Мовні та мовленнєві ігри «Анаграма», ««Збір» слів у прислів'я», «Аналіз змісту малюнків», «Загадки». Розвиток мовлення за текстом Л. Ра. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 89).			
100-П	Письмо елементів великої букви е під лічбу. Письмо великої букви Е . Розвиток мовлення за текстом Л. Ра. Мовні ігри «Впиши «загублений» склад», «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
101-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [д], [д'] , вивчення букв Д, д . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами намальованих предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Б. Бірюкова (культура мовлення). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 91–92).			
102-П	Розмальовування друкованої букви Д . Письмо елементів рядкової букви д . Письмо рядкової букви д . Звукові схеми. Мовна гра ««Збери» слова». Списування з друкованого тексту.			
103-Ч	Закріплення вивченої букви д . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Снігова королева» та за текстом І. Шевчук. Мовні та мовленнєві ігри. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 93).			
104-П	Письмо елементів великої букви Д . Письмо великої букви Д . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Снігова королева» та за текстом І. Шевчук. Списування з друкованого тексту.			
105	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Ти — друг. Ти — подруга. Розкриття теми «Дружба» в художніх творах.			
106-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [з], [з'] , вивчення букв З, з . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами намальованих предметів у «віночку».			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	Омоніми (без уживання термінів). Читання тексту з малюнками, криптограмою. Формування аудіативних умінь за віршем Л. Вознюк. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 94–95).			
107-П	Розмальовування друкованої букви З . Письмо елементів рядкової букви з під лічбу. Письмо рядкової букв з . Звуковий аналіз слів. Буквенний диктант. Списування з друкованого тексту.			
108-Ч	Закріплення вивченої букви з . Читання тексту з малюнками. Мовні ігри: анаграма, заміна малюнків словами. Розвиток мовлення за текстом П. Короля. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 96–97).			
109-П	Письмо елементів великої букви з під лічбу. Письмо великої букви З . Розвиток мовлення за текстом П. Короля. Мовні ігри «Анаграма», «Частина від цілого». Списування з друкованого тексту.			
110-Ч	Вивчення букви ь (знак м'якшення). Читання слів, які вказують на роль ь . Звуко-буквені співставлення. Мовні та мовленнєві ігри «Криптограма», «Збір» складів у слова». Розвиток мовлення за малюнком (с. 98).			
111-Ч	Розмальовування друкованої букви ь . Письмо букви ь . Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
112	Урок розвитку зв'язного мовлення. Відтворення (за ролями) діалогів із прослуханої казки			
113-Ч	Закріплення вивченої букви ь (знак м'якшення). Розвиток мовлення за малюнками до казки «Дюймовочка» і тексту на с. 100. Читання тексту з малюнками, робота з таблицями слів, утворення прислів'я з окремих слів.			
114-П	Письмо букви ь . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Дюймовочка». Мовна гра «Збери» слово».Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
115-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [б], вивчення букв Б, б . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами намальованих предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Ж. Вовк-Черемуш. Мовні та мовленнєві ігри «Криптограма», «Лабіринт». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 103–104).			
116-П	Розмальовування друкованої букви Б . Письмо рядкової букви б під лічбу. Звуковий аналіз слова. Мовна гра: «Анаграмма». Буквеній диктант. Списування з друкованого тексту.			
117-Ч	Закріплення вивченої букви б . Мовні та мовленнєві ігри «Криптограма», «Складання прислів'я із розгублених слів», «Вибір виробів з хліба, у назві яких є буква б». Розвиток мовлення за текстом М. Князевич Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 105).			
118-П	Письмо великої букви Б під лічбу. Розвиток мовлення за текстом М. Князевич. «Словниковий диктант». Списування з друкованого тексту. Мої навчальні досягнення.			
119	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Книжка допоможе зрозуміти, що таке добро, зло. Ти — добрий. Ти — добра. Казка «Снігова королева».			
120-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [г], вивчення букв Г, г . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами намальованих предметів у «віночку». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання з використанням вірша О. Кротюк (с. 4–5).			
121-П	Розмальовування друкованої букви Г . Робота з предметними малюнками. Письмо рядкової букви г під лічбу. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
122-Ч	Закріплення вивченої букви г . Розвиток мовлення з використанням малюнків до казки «Ходить гарбуз по городу» та тексту Ол. Кукуєвицької. Мовні ігри «Лабіринт», «Читання тексту з доповненням потрібних слів». Театралізація тексту Ол. Кукуєвицької (с. 6–7).			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
123-П	Письмо великої букви Г під лічбу. Розвиток мовлення з використанням малюнків до казки «Ходить гарбуз по городу» та тексту Ол. Кукуєвицької. Мовна гра «Анаграма». Списування з друкованого тексту.			
124-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [г] , вивчення букви Г, г . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Ж. Вовк-Черемущ. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 8–9).			
125-П	Розмальовування друкованої букви Г . Письмо елементів рядкової букв г під лічбу. Робота з предметними малюнками. Мовна гра «Кросворд». Буквеній диктант. Списування з друкованого тексту.			
126	Урок розвитку зв'язного мовлення. Зима-біло-сніжка. Зима надворі. Зима в поезії.			
127-Ч	Закріплення вивченої букви г . Розвиток мовлення за текстом Л. Ворониної. Диференційований підхід у формуванні вміння читати (с. 10–11). Мовні ігри.			
128-П	Письмо елементів великої букви г під лічбу. Розвиток мовлення за текстом Л. Ворониної. Складовий аналіз слова. Буквеній диктант. Списування з друкованого тексту.			
129-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [ч] , вивчення букв Ч, ч . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом віршів І. Січовика та Г. Демченко. Поняття омоніми без вживання терміну.			
130-П	Розмальовування друкованої букви. Письмо елементів рядкової букви ч під лічбу. Звуковий аналіз слова. Мовна гра «Анаграма». Буквеній диктант. Списування з друкованого тексту.			
131-Ч	Закріплення вивченої букви ч . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Лисичка і журавель» та текстом Е. Заржицької. Диферен-			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	ційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 14–15). Закріплення правопису великої букви.			
132-П	Письмо елементів великої букви ч під лічбу. Розвиток мовлення за малюнками до казки «Лисичка та журавель». Мовна гра «Кросворд». Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
133	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Якими можуть бути персонажі твору? Який ти? Ти – хоробрий. Ти – хоробра. Повторити ланцюжок тем дитячих книжок; формувати в дітей уміння характеризувати персонажів твору за їхніми вчинками; розширити набір рис: хороший друг, добрий, хоробрий.			
134-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [й] , вивчення букв Й, й . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем Л. Верьовки та за малюнком (с.17).			
135-П	Розмальовування друкованої букви Й . Письмо елементів рядкової букви й під лічбу. Складовий аналіз слів. Буквеній диктант. Списування з друкованого тексту.			
136-Ч	Закріплення вивченої букви й . Робота з променевими таблицями. Антоніми (без уживання термінів). Театралізація міні-песи за С. Козловим (с. 18–19).			
137-П	Письмо елементів великої букви й під лічбу. Письмо великої букви Й . Антоніми (без уживання термінів). Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
138-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [х] , вивчення букв Х, х . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами намальованих предметів у «віночку». Розвиток критичного мислення за віршем і текстом Ф. Кунас (с. 20–21).			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
139-П	Розмальовування друкованої букви Х . Письмо елементів рядкової букви х під лічбу. Розвиток критичного мислення за віршем та текстом Ф. Кунас. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
140	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Лисичка та журавель».			
141-Ч	Закріплення вивченої букви х . Розвиток мовлення за ілюстративним матеріалом до казки «Котигорошко» та тексту М. Пономаренко. Мовні ігри «Криптограма», «Загублений» склад, «Буква». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 22–23).			
142-П	Письмо елементів великої букви х під лічбу. Розвиток мовлення за ілюстративним матеріалом до казки «Котигорошко». Мовні ігри «Анаграма», «Лабіринт». Списування з друкованого тексту.			
143-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [ж] , вивчення букв Ж, ж . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами намальованих предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за скоромовкою та казкою І. Зієдоніса. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 24–25).			
144-П	Розмальовування друкованої букви Ж . Письмо елементів рядкової букви ж під лічбу. Звуко-складовий аналіз слів. Мовна гра «Кросворд». Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
145-Ч	Закріплення вивченої букви ж . Мовні ігри «Ребуси», «Відшукай слово у слові». Робота зі скоромовкою. Театралізація тексту за М. і Т. Прохаськами (с. 26–27).			
146-П	Письмо елементів великої букви Ж під лічбу. Розвиток мовлення за твором М. і Т. Прохаськів. Складовий аналіз слова. Мовна гра ««Збери» слово». Списування з друкованого тексту.			
147	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Ти — працюючий. Ти — працююча. Казка «Котигорошко».			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
148-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [ш], вивчення букв Ш, ш . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами намальованих предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем (с. 29). Диференційований підхід у формуванні умінь читання.			
149-П	Розмальовування друкованої букви Ш . Письмо елементів рядкової букви ш під лічбу. Складові схеми слів. Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
150-Ч	Закріплення вивченої букви ш . Розвиток мовлення за малюнками до казки «Івасик-Телесик». Мовна гра «Криптограма», Формування аудіативних умінь за віршем Т. Шевченка. Диференційований підхід у формуванні умінь читання з використанням тексту О. Іваненко (с. 30–31).			
151-П	Письмо елементів великої букви ш під лічбу. Розвиток мовлення за малюнками до казки «Івасик-Телесик». Співставлення звукових схем зі словами намальованих предметів. Списування з друкованого тексту. Мої навчальні досягнення. Весняні свята України.			
152-Ч	Вивчення букви ї та ії звукових значень [йі]. Формування аудіативних умінь з використанням скоромовки та вірша Л. Біленької. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами намальованих предметів у «віночку».			
153-П	Розмальовування друкованої букви Ї . Звукові значення букви ї . Письмо рядкової букви ї . Списування з друкованого тексту.			
154	Урок розвитку зв'язного мовлення. Переказування прослуханого тексту за запитаннями. Навчати учнів запам'ятовувати зміст, розуміти вчинки персонажів твору, передбачати розгортання подій, правильно відтворювати прочитане.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
155-Ч	Закріплення вивченої букви ї . Формування аудіативних умінь за змістом вірша М. Познанської. Мовні ігри «Криптограма», «Ребуси», «Утворення слів». Диференційований підхід у формуванні вмінь читати (с. 38–39).			
156-П	Письмо великої букви ї . Аналітико-синтетичні вправи. Формування аудіативних умінь за змістом вірша М. Познанської. Мовна гра «Утвори нові слова». Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
157-Ч	Вивчення букви я та її звукових значень [йа] , [а] після м'якого приголосного. Звуко-буквені зіставлення. Формування аудіативних умінь за віршем Г. Фальковича. Розвиток мовлення за змістом малюнків пори року. Формування вмінь читання слова з буквою я .			
158-П	Розмальовування друкованої букви Я . Письмо елементів рядкової букви я під лічбу. Робота з предметними малюнками. Мовна гра «Утвори нові слова». Буквеній та словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
159-Ч	Закріплення вивченої букви я . Розвиток мовлення за змістом малюнків до казки «Як їжачок і заєць наввипередки бігали». Робота над загадкою. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання з використанням тексту Л. Ніцой (с. 42–43).			
160-П	Письмо елементів великої букви Я під лічбу. Розвиток мовлення з використанням тексту Л. Ніцой Мовна гра «Кросворд». Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
161	<i>Робота з дитячою книжкою.</i> Ти — слухняний. Ти — слухняна. Вчинки персонажів твору. Характерні риси персонажів твору. Слухняний — неслухняний: добре це чи погано. Навчати сприймати зміст твору, визначати вчинки персонажів, характеризувати, усвідомлювати свої вчинки та прагнути до хорошого. На основі прочитаних текстів у «Букварі».			
162-Ч	Вивчення букви ю та її звукових значень [йю] , [у] після м'якого приголосного. Звуко-буквені			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
	зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Т. Петровської (с. 44–45).			
163-П	Розмальовування друкованої букви Ю . Письмо елементів рядкової букви ю під лічбу. Формування аудіативних умінь за текстом Т. Петровської. Мовна гра «Утвори нові слова». Списування з друкованого тексту.			
164-Ч	Закріплення вивченої букви ю . Мовні ігри «Криптограма», «Збери слово». Робота зі скоромовкою. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання на основі тексту В. Герланц.			
165-П	Письмо елементів великої букви ю під лічбу. Письмо великої букви ю . Розвиток мовлення на основі тексту В. Герланц. Мовна гра «Утвори нові слова». Омоніми. Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
166-Ч	Вивчення букви є та її звукових значень [йє] , [е] після м'якого приголосного. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршами А. Камінчука та Т. Шевченка.			
167-П	Розмальовування друкованої букви Є . Письмо елементів рядкової букви є під лічбу. Письмо рядкової букви є . Зіставлення звукової схеми слова зі словами–назвами намальованих предметів. Буквений та словниковий диктанти. Списування з друкованого тексту.			
168	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Як їжачок і заєць наввипередки бігали».			
169-Ч	Закріплення вивченої букви є . Розвиток мовлення за змістом малюнків до казки «Дві білки», і тексту Л. Ніцой. Мовні ігри «“Збери” слова», «З'єднай схему зі словом». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
170-П	Письмо елементів великої букви є під лічбу. Розвиток мовлення на основі тексту Л. Ніцой. Мовна гра «Кросворд». Аналітико-синтетичні вправи. Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
171-Ч	Закріплення вміння вимовляти звуки [ц] , [ц'] , вивчення букви ц . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за коломийкою (с. 52–53).			
172-П	Розмальовування друкованої букви Ц . Робота з предметними малюнками. Письмо елементів рядкової букви ц під лічбу. Письмо рядкової букви ц . Мовна гра «Кросворд». Списування з друкованого тексту.			
173-Ч	Закріплення вивченої букви ц . Мовні ігри «Доповнення речень», «“Збери” прислів'я», «з'єднай схему з відповідним предметом». Диференційований підхід у формуванні умінь читання за текстом Л. Ніцой (с. 54–55).			
174-П	Письмо елементів великої букви Ц під лічбу. Письмо великої букви ц . Логіко-мовленнєві ігри «Групування предметів», «Кросворд». Списування з друкованого тексту (с. 55).			
175	Робота з дитячою книжкою. Ти — чесний. Ти — чесна. Вчинки, за якими можна назвати персонажа твору і людину чесною чи нечесною. Навчати учнів оцінювати вчинки персонажів творів, які читали в «Букварі».			
176-Ч	Вивчення букви щ та її звукових значень [ш] , [ч] . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем Л. Вознюк і скоромовкою. (с. 56–57)			
177-П	Розмальовування друкованої букви Щ . Письмо елементів рядкової букви щ під лічбу. Письмо рядкової букви щ . Формування аудіативних умінь за віршем Л. Вознюк і скоромовкою. Зіставлення звукової схеми слова з словами–назвами намальованих предметів. Списування з друкованого тексту.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
178-Ч	Закріплення вивчення букви щ . Розвиток мовлення за народною закличкою, малюнком. Театралізація міні-п'єси за Л. Ніцой (с. 58–59).			
179-П	Письмо елементів великої букви щ під лічбу. Письмо великої букви щ . Аналітико-синтетичні вправи. Кросворд. Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
180-Ч	Закріплення вміння вимовляти звук [ф] , вивчення букви ф . Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем Г. Чубач. Формування вмінь читання слова з буквою ф .			
181-П	Розмальовування друкованої букви Ф . Письмо елементів рядкової букви ф під лічбу. Формування аудіативних умінь за віршем Г. Чубач. Кросворд. Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
182	Урок розвитку зв'язного мовлення. Театралізація казки «Дві білки».			
183-П	Письмо елементів великої букви Ф під лічбу. Письмо великої букви Ф . Мовна гра «Пошукова таблиця». Словниковий диктант. Списування з друкованого тексту.			
184-Ч	Практичне ознайомлення зі звуком [дж] , букво-сполученням, яке його позначає. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування вмінь читання слів з буквосполученням дж . Формування аудіативних умінь за текстом В. Чухліба (с. 64–65).			
185-П	Розмальовування друкованих букв ДЖ . Письмо слів із буквосполученням дж . Словникові диктанти. Списування з друкованого тексту. Формування аудіативних умінь за текстом В. Чухліба.			

Урок	Зміст програмового матеріалу	Рік	Дата	Примітки
186-Ч	Практичне ознайомлення зі звуками [дз], [дз'], буквосполученням, яке його позначає. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів, які намальовані у «віночку». Формування вмінь читання слова з буквосполученням дз . Формування вмінь читання за текстом О. Іваненко (с. 66–67).			
187-П	Розмальовування друкованих букв ДЗ . Письмо слів із буквосполученням дз . Словникові диктанти. Списування з друкованого тексту.			
188-Ч	Апостроф. Формування вмінь читання слова з апострофом. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами предметів, які намальовані у «віночку» (с. 68–69).			
189-П	Письмо слів з апострофом. Мовна гра «Утвори нові слова». Списування з друкованого тексту. Апостроф. Формування вмінь читання слова з апострофом. Мовні ігри: «Збери слово», «Ребуси». Формування вмінь читання за текстом з польського гумору (с. 70–71).			
<i>Післябукварний період.</i>				

До навчально–дидактичного комплексу з вивчення української мови в першому класі (*авт. М. Захарійчук*) входить новий «Буквар» (у 2-х частинах), зошити з друкованою основою (у 2-х частинах), «Українська мова» (посібник на інтегрованій основі читання–письмо), «Я умію, можу: працюю самостійно» (посібник для самостійної роботи першокласника), «Методика роботи за «Букварем» (книжка для вчителя онлайн-посібник).

Навчальний зміст підручника «Буквар» (у 2-х частинах) розроблений відповідно до Закону України «Про освіту»; Державного стандарту початкової освіти; Освітньої програми мовно–літературної галузі (програма колективу авторів під керівництвом *Савченко О.Я.*) і спрямований на реалізацію компетентнісного підходу в навчальному процесі молодшого школяра, а також на розвиток його мовленнєвої креативності.

Діяльнісна основа підручника підпорядкована принципам дитиноцентрованості, природовідповідності, науковості, доступності, логічної послідовності та має потенціал для формування в учнів наскрізних умінь, предметних і ключових компетентностей

Інтегрований зміст підручника — цілісна система усних видів мовленнєвої діяльності (слухання–розуміння, говоріння, читання вголос і мовчки, робота з дитячою книжкою, письмові види роботи), які взаємопов’язані в цільовому, змістовому, процесуальному й результативно-прогностичному аспектах.

Навчальний зміст «Букваря» передбачає:

- формування чеснот і цінностей, які є пріоритетними у світі (тексти, вірші, усна народна творчість);
- розвиток предметних і ключових компетентностей;
- розвиток культури спілкування (діалоги, тексти, малюнки);
- розвиток креативного мислення, уваги, уяви, пам’яті (мовні, мовленнєві, інтелектуальні ігри, лабіринти, криптограми, анаграми, ребуси, тексти з малюнками тощо);
- диференційоване навчання (частина тексту для диференціації, виділена іншим шрифтом, позначена світлою рисою, а слова поділені на склади);
- часткову інтеграцію з іншими предметами;
- моніторинг навчальних досягнень учнів (4 питання після теми, матеріал після відповідної пори року, першого та другого семестру);
- роботу в парах, групах, самостійно;
- рефлексію.

Особливості навчального змісту підручника

Нове у навчальному змісті «Букваря».

Одним з основних принципів нової програми, а отже й добору навчального змісту «Букваря» є принцип природовідповідності.

Нове: Навчальний зміст підручника зорганізований за **сезонно – тематичним принципом**.

Кожна пора року (осінь, зима, весна, літо) на сторінках підручника відображена змістовим (вірші, оповідання, казки, загадки, прислів'я) та ілюстраційним (кольори, малюнки, предмети) наповненням. Зміст кожної пори року починається *закладками* «Осінні свята України», «Зимові свята України», «Весняні свята України», які в доступній змістовій та ілюстраційній формах ознайомлюють дітей з державними святами, виховують почуття приналежності до національної культури. Зміст цих розворотів дає змогу вчителю використовувати *метод проектів* і організувати роботу учнів для досягнення спільної мети, співпрацю з іншими особами, розвивати активність дитини в житті класу й школи. Результатом цього проекту може бути презентація колективної (спільний концерт, вистава, щедрування, відвідини людей похилого віку, класна святкова газета, виставка малюнків, плакатів тощо) та індивідуальної роботи (виготовлення іграшок, вітальних листівок, вивчення віршів, колядок, написання листів тощо).

Нова програма з української мови для 1 класу свідчить про широкі можливості для часткової та повної інтеграції з навчальним змістом інших предметів, зокрема, з природознавством, народознавством, громадянською освітою, дисциплінами мистецтва. Такі нестандартні уроки дають можливість учителеві разом з учнями опанувати значний за обсягом навчальний матеріал, домогтися формування міцних, усвідомлених, цілісних знань.

Відповідно до освітньої програми, учитель має здійснювати «спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання його, що розпочинається з перших днів навчання дитини в школі та триває постійно».

Нове: у «Букварі» пропонуємо *матеріал для моніторингу навчального поступу* учнів під рубрикою – «**Мої навчальні досягнення. Я умію, можу**».

Цей матеріал містить вивчені букви, склади, слова з ними, а також фрагменти текстів, які діти слухали – читали. У доступній, переважно

ігровій формі, учні виконують відповідні завдання з вивченими мовними одиницями. Таку роботу пропонуємо для проведення підсумкового вербального оцінювання на певному етапі, зокрема після завершення відповідної пори року (осінь, зима, весна), що допоможе вчителю відстежувати особистісний розвиток дітей та хід опанування навчальним досвідом як основою набуття відповідних компетентностей.

Як зазначено в «Методичних рекомендаціях щодо формульовального оцінювання учнів 1 класу» (Листи МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 та від 21.05.2018 № 2.2-1255) «Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів початкової освіти» використовують для:

- організації постійного спостереження за навчальним поступом;
- обговорення навчального поступу з батьками або особами, які їх замінюють;
- формульовального (поточного) і завершального (підсумкового) оцінювання».

Формульовальне оцінювання передбачає відстеження особистісного розвитку учнів і хід набуття ними навчального досвіду й компетентностей.

Використання формульовального оцінювання дає змогу відстежувати особистісний поступ дітей, хід опанування ними навчального матеріалу та вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості.

У процесі організації контрольної оцінювальної діяльності необхідно враховувати *спостереження за навчальним поступом учнів*.

Формульовальне оцінювання щодо *процесу навчання учнів, а не результату*.

Як зазначено в «Методичних рекомендаціях...», «для оцінювання навчального поступу учнів пропонується чотирирівнева система:

- має значні успіхи;
- демонструє помітний прогрес;
- досягає результату з допомогою вчителя;
- потребує значної уваги й допомоги.

У контексті підготовки матеріалів для спостереження за навчальним поступом учнів і здійснення формульовального оцінювання процесу навчання, варто звернути увагу не тільки на завдання у «Букварі», які ми подаємо після кожної вивченої букви, а й на такі самі матеріали в «Зошиті». З метою забезпечення якості проведення моніторингу навчального поступу учнів, пропонуємо додаток до «Букваря» «Я умію, можу. Працюю самостійно». Зміст додатку передбачає доступні завдання, які співзвучні із завданнями, запропонованими для формульовального оцінювання МОН (*див.* «Методичні рекоменда-

ції щодо формувального оцінювання учнів 1 класу. Свідоцтво досягнень»), а саме:

- знає всі літери абетки, читає з відповідною інтонацією та розуміє зміст простих коротких текстів;
- висловлює власне ставлення до прочитаного;
- називає та розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери алфавіту;
- списує слова й речення з друкованого й рукописного тексту;
- пише прості короткі висловлювання, переписує, пише з пам'яті, під диктування слова (у яких написання збігається зі звучанням), речення з 3–4 слів.

Завдання змістової лінії «Читаємо», зокрема — «формування в учнів уміння опрацьовувати різні тексти, дитячі книжки», а також до лінії «Досліджуємо медіа» зобов'язують учителя добирати відповідний зміст.

Нове: під рубрикою «Нехай тобі почитають» пропонуємо малюнки до українських народних казок, а також до творів відомих зарубіжних авторів, які можна прочитати, обговорити з дітьми.

Такий вид роботи сприятиме розвитку інтересу до читання дитячих книжок, уміння їх вибирати, самостійно читати, а також сприятиме формуванню позитивного емоційно-ціннісного ставлення до дитячої книжки. З урахуванням вікових особливостей першокласників, залучення дитячої літератури, мультфільмів, музики, живопису, сприятиме емоційному розвитку особистості дітей, формуванню їхнього креативного мовлення та мислення.

Звертаємо увагу вчителів на те, що роботу з дитячою книжкою ми пропонуємо раз на два тижні. Тому зміст таких уроків можна використовувати і для уроків розвитку усного мовлення дитини.

У Державному стандарті початкової загальної освіти, освітній програмі заявлено: *навчальна діяльність учителя спрямовується на формування системи морально-етичних цінностей (основні риси та чесноти, які визнані пріоритетними в усьому світі).*

Нове: навчальний зміст «Букваря» включає систему різножанрових художніх текстів сучасних українських письменників, а також відомих класиків зарубіжжя, спрямованих на формування відповідних чеснот і рис дітей.

Героями кожного тексту є діти — однолітки, звірята, які своєю поведінкою, учинками, словами, порадами сприятимуть формуванню основних рис і чеснот (патріотизму, толерантності, співчуття, спра-

ведливості, чесності та ін.), набуттю емоційно-чуттєвого досвіду, допомагатимуть моделювати свою власну поведінку в подібній ситуації.

З метою розкриття ролі сім'ї, важливості батьківської підтримки, взаєморозуміння й взаємоповаги, які ґрунтуються на співчутті, співпереживанні, любові та ласці, пропонуємо систему сучасних оповідок і казок (Н. Гербіш, Л. Ніцой, М. Князевич, Л. Ра, Я. Гоян, В. Гринько та ін.). Велику увагу приділено вихованню поваги й любові до бабусь і дідусів (святкування Дня бабусь і дідусів, тексти Е. Заржицької, М. Пономаренко, М. і Т. Прохаськів та ін.).

У «Букварі» пропонуємо *аудіозапис (відповідний QR-код)* цих текстів, які теж можна прочитати.

Одним із завдань змістової лінії «Читаємо» є таке: діти «театралізують, імпровізують з репліками, відтворюючи діалоги з казок, віршів, народних пісень тощо; беруть участь у виставі, використовують доречно голос і міміку, жести, рухи; розповідають, про що вистава».

Нове: у навчальний зміст уведено *міні-н'єси*.

Такий формат роботи уможливілює творче прочитування текстів (розігрування в особах з дотриманням вербального та невербального мовлення героїв для передавання емоцій та настрою), фантазування, придумування або ж заміну закінчення (початку) тексту. Ілюстративне зображення кожного героя допоможе дітям правильно читати відповідні репліки. Не секрет, що учні люблять читати тексти в особах, отже, такий вид читання є великою мотиваційною складовою цього процесу.

Творчому прочитуванню текстів сприятиме введення в навчальний зміст «Букваря» під рубрикою «Старі казки на новий лад» таких казок, як «Різдва на рукавичка» І. Малковича, «Великодні пригоди Жовтої шапочки».

Діяльнісний підхід у доборі навчального змісту передбачає, що діти в процесі навчання повинні не просто отримати знання, а навчитися здійснювати власну діяльність, набути особистого досвіду. Саме тому ми відмовилися від традиційних колонок слів на сторінках «Букваря».

Нове: уведено активні види читання, які сприятимуть домінуванню діяльнісних результатів: *учні спостерігають, аналізують, моделюють, трансформують, опановують – отримують результат діяльності*.

Пропонуємо різні схеми, лабіринти, «розгублені» склади та слова, пазли, тексти з малюнками, криптограми, анаграми, ребуси тощо. Достатню кількість складів, буквосполучень, традиційних колонок

слів, які мають спільне злиття [Ш Г] [Ш'Г] і підібрані з урахуванням прийому нарощування слова, ми пропонуємо в посібнику «Я умію, можу: працюю самостійно». Такий підхід не тільки формує читацькі вміння, а й допомагає самостійно працювати, створює ситуацію успіху в цій діяльності. Як відомо, одним із принципів **особистісно зорієнтованого** навчального змісту є **принцип мінімаксу**, який полягає в тому, що кожна дитина повинна мати можливість засвоїти матеріал на максимальному для неї рівні, або ж мінімальному, що для її можливостей це може бути максимальним. Навчальний зміст «Букваря» забезпечує реалізацію вказаного принципу та пропонує відповідний матеріал.

Нове: частина тексту, який призначений для аудіювання, виділена іншим шрифтом, позначена блакитною рискою, а слова поділені на склади (перший семестр).

Такий підхід щодо використання текстів забезпечує диференційоване навчання. З метою формування вміння висловлювати власну думку, логічно обґрунтовувати свою позицію, пропонуємо відповідний матеріал для читання–слухання; методичний апарат, який передбачає відповідні завдання (*вислови власну думку; як вчинив би ти; чи погоджуєшся ти з думкою героя, вибери відповідні завдання, порівняй*, тощо), а також матеріал для мовних, мовленнєвих, інтелектуальних ігор; яскравий ілюстративний матеріал для додаткової інформації з відповідної теми.

Навчальний зміст «Букваря», відповідно до зазначених мети й завдань спрямований на реалізацію завдань змістових ліній програми: **«Взаємодіємо усно»**, **«Читаємо»**, **«Взаємодіємо письмово»**, **«Досліджуємо мовні явища»**, **«Досліджуємо медіа»**.

1. Взаємодіємо усно.

Формуванню вмінь слухати та розуміти усне мовлення, аналізувати й інтерпретувати його, розвивати монологічне й діалогічне мовлення слугуватиме навчальний зміст підручника, зорганізований за тематичним підходом. На початковому етапі цієї роботи пропонуємо найбільш доступні для розуміння дитини теми, а саме:

1. Знайомимось: я і моя родина;
 - 1.2. Я допомагаю своїй родині;
 - 1.3. В гості до бабусі й дідуся;
2. Ми — школярі;
 - 2.1. Моя школа;
 - 2.2. Дорога до школи;

3. Мій день;
 - 3.1. Моє дозвілля;
 - 3.2. Вихідні з батьками, друзями;
4. Сонячна країна — моя Україна;
 - 4.1. Мої права та обов'язки;
 - 4.2. Україна і світ.

До кожної теми пропонуємо дві підтеми, які дають учителю простір для власного планування роботи та добору відповідних матеріалів. Саме це є особливістю добору тем для слухання на початковому етапі. Кожну тему супроводжує підібраний та вміщений у «Букварі» короткий уривок художнього твору (вірш, оповідання, казка, загадки), а також ілюстративний матеріал: пазли, предметні та сюжетні малюнки, світліни. Ілюстративний матеріал — пазли — вміщує багато сучасних світлин (дітей, дорослих, сімей, спільного відпочинку разом, праці в полі, саду, взаємодопомоги; школи, шкільного приладдя, дороги до школи; держави та зв'язку України з найбільш відомими для дітей іншими країнами, про які знають діти, тощо) сприятиме формуванню предметних і ключових компетентностей.

Ураховуючи те, що вміння слухати — розуміти взяті за основу всіх видів мовленнєвої діяльності, а також те, що необхідно нарощувати обсяги лексичного запасу дитини, на сторінках «Букваря» пропонуємо систему різножанрових художніх текстів сучасних українських письменників, а також відомих класиків зарубіжжя. Серед різноманіття жанрів художніх творів чільне місце посідають міні-п'єси, що є однією з особливостей добору матеріалів для аудіювання.

Пропонуємо на сторінках підручника зв'язні діалогічні висловлювання на визначену тему (купуємо хлібобулочні вироби, сік, в аптеці, у театрі, у музеї, що читаємо, як переходимо дорогу, знайомимось із новими словами, де знайти додаткову інформацію тощо), що сприятиме формуванню комунікативних компетентностей, удосконаленню мовлення, збагаченню й активізації словникового запасу дітей, упорядкуванню граматичного ладу мовлення школярів, розвитку вмінь культури спілкування.

Реалізації завдань змістової лінії «Взаємодіємо усно» сприятимуть ілюстративні матеріали підручника: добірки світлин, малюнки, які відображають зміст тексту, малюнки із «секретом» (що «зайве», що художник «забув» намалювати, що не так, як у тексті; порівняй, що змінилося на малюнках, якби малюнки вміли «говорити»; фарби, калюжі, камінці, хмарки «розказують»; кульки, листочки, сніжинки, бурульки «пропонують» прочитати тощо). Такі види ілюстративного матеріалу та завдання щодо його використання, є свідченням діяльнісно-особистісного підходу в підручнику.

2. Читаємо

З метою реалізації завдань змістової лінії «Читаємо» навчальний зміст підручника містить: вірші, народні й літературні казки, оповідання відомих сучасних дитячих письменників, класиків зарубіжжя, міні-п'єси, тексти з малюнками, графічні й інформаційні тексти, загадки, прислів'я.

Формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні різні тексти, дитячі книжки, висловлювати власне ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду; уміння аналізувати інформацію, думки інших, оцінювати їх, висловлювати власні думки й судження; робити логічні висновки; рефлексувати, проводити самооцінку. З цією метою пропонуємо відповідний матеріал для читання–слухання; методичний апарат, який передбачає відповідні завдання (вислов власну думку; як вчинив би ти; чи погоджуєшся ти з думкою героя, вибери відповідні завдання, порівняй тощо); матеріал для мовних, мовленнєвих, інтелектуальних ігор; яскравий ілюстративний матеріал для додаткової інформації з відповідної теми.

Наведені зразки заставок після кожної пори року, а також окремі тексти та ілюстрації є яскравим свідченням про чітко виражений українознавчий компонент, що містить інформацію про звичаї та традиції українського народу, виховання любові до рідного краю.

На вивчення однієї букви відводимо два уроки. Буква уроку супроводжується її різними емоційно забарвленими образами, які викликатимуть у дітей відповідні асоціації та створюватимуть позитивне ставлення до матеріалу, що вивчається. Біля кожної букви пропонуємо рубрику: «Бачу — А, а. Чую — [а]». Саме ця рубрика сприятиме усвідомленню понять «звук», «буква».

Кожен розворот «Букваря» містить матеріал, призначений для виконання аналітико-синтетичних дій зі звуками мовлення, формування вмінь читати, вивчення простих орфограм української мови, а також матеріал, зорієнтований на формування навички читання й літературного розвитку першокласників, здійснення диференційованого підходу до учнів із різним рівнем підготовки до навчання читання.

Ми частково відійшли від традиційних прийомів формування вмінь читати (склади, складові таблиці, колонки слів), натомість пропонуємо різні схеми, лабіринти, «розгублені» склади та слова, «пазли», тексти з малюнками, криптограми, анаграми, ребуси, що є особливістю підручника. Саме такий матеріал забезпечує реалізацію завдань діяльнісно-особистісного навчання.

Пропонуємо матеріал спрямований на формування комунікативної компетентності: діалоги, читання в ролях, сюжетно-рольові ігри, а

також тематичні уроки «У магазині», «У театрі», «На екскурсії», «Купуємо овочі (фрукти, соки, хлібобулочні вироби)», «В гості до бабусі» сприятимуть формуванню соціокультурних компетентностей.

Мета освітньої програми передбачає «оволодіння ключовими та предметними компетентностями та наскрізними вміннями, необхідними життєвими й соціальними навичками, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві...».

Навчальний зміст підручника забезпечує реалізацію завдань змістової лінії «**Досліджуємо мовні явища**» і спрямований на формування предметних компетентностей, а саме:

- *лексичних* (достатня кількість слів для активізації та поповнення словникового запасу дітей, запропоновані мовленнєві ситуації, ілюстративний матеріал сприятиме адекватному використанню лексем, засвоєнню близьких й протилежних за значенням слів; слів, які мають кілька значень, тематичні групи слів, правильно вживати образні вирази, приказки, прислів'я, загадки);

- *фонетичних* (пропонуємо вправи, які сприятимуть формуванню фонематичного слуху, що дає змогу диференціювати фонemi; правильної вимови всіх звуків української мови, ознайомленню з немовними й мовними звуками; голосними, приголосними; приголосними твердими, м'якими, глухими, дзвінками; з умовними позначеннями звуків; злиттям звуків, складом, наголосом; здійсненню звуко-буквених співставлень; володіння інтонаційними засобами виразності мовлення (темп, тембр, сила голосу, логічні наголоси тощо);

- *діалогових* (запропоновані доступні різножанрові літературні твори для сприймання, розуміння зв'язного тексту, уміння відповідати на запитання й звертатися із запитаннями, творчо прочитувати текст, висловлювати власні думки щодо почутого, підтримувати та розпочинати розмову, вести діалог, складати усні розповіді на задану тему);

- *комунікативних* (комплексне застосування мовних і немовних засобів із метою комунікації, спілкування в конкретних соціально- побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування);

- *художньо-мовленнєвих* (сприймання, розуміння й відтворення змісту запропонованих художніх творів у різних іграх і театралізованих діях, що супроводжуються образним мовленням різножанрових художніх слів).

Навчальний зміст підручника вможливає формування *каліграфічних* компетентностей (зразки рукописного шрифту літер, слів, речень сприятимуть формуванню вмінь правильно писати великі та малі літери української абетки, поєднувати букви за типами поєднань (верхнє, середнє, нижнє); виконувати звуко-буквені співставлення;

• *орфографічних* (достатня кількість запропонованих схем речень і самі речення, слів із відповідними орфограмами дає змогу вчителю формувати орфографічні вміння та свідоме засвоєння елементарних правописних правил, що є завданнями змістової лінії **«Взаємодіємо письмово»**).

На сторінках «Букваря» пропонуємо малюнки та зміст листівок, листів, телеграм, дитячих журналів, енциклопедій, додаткових джерел пошуку відповідної інформації, sms-повідомлення, фотоколажів, що забезпечує реалізацію завдань змістової лінії **«Досліджуємо медіа»**.

Українознавче наповнення змісту підручника відображене в окремих темах, в усній народній творчості, а саме: загадках — 12, скоромовках — 9, прислів'ях — 10, мирилках — 2, дитячих народних піснях — 5, закличках — 2, лічилках — 2, піснях-іграх — 1, щедрівках — 2; колядках — 1; українських народних казках — 12; зарубіжних казках — 4; старих казках на новий лад — 2.

Пропонуємо уривки творів (А. Григорука, В. Сосюри, В. Гринька, Н. Гуменюка, В. Сухомлинського, Й. Струцюка, Л. Українки, І. Франка, Т. Шевченка, І. Малковича та ін.); в ілюстративному матеріалі українських страв (вареники, пундики, борщ, калачі); народних музичних інструментів (трембіта, сопілка); національного одягу (вишиванка, кептарик, гердан); рослинного світу (калина, верба, чорнобривці, соняшник), в описах традицій та звичаїв українського народу (День незалежності України, День козацтва, День матері, колядки, щедрівки, зустріч весни та багато іншого матеріалу).

Методика роботи за новим «Букварем»

Структура методики

зміст	методи	форми	види
<ul style="list-style-type: none"> • Світлини • Малюнки • Матеріал для читання • Ігровий матеріал • Матеріал для розвитку креативного мислення • Методичний апарат 	<ul style="list-style-type: none"> • Звуковий аналітико-синтетичний • Метод цілого слова • Ігровий • Метод проєктів • Метод інтеграції 	<ul style="list-style-type: none"> • Ігрова • Усна • Писемна • Мануальна 	<ul style="list-style-type: none"> • Індивідуальна • Колективна • Парна • Малі групи • Групи з лідером

Здійснимо аналіз основних *аспектів методики* роботи за новим «Букварем».

Протягом добукварного періоду учні оволодівають звуковою системою української мови. Спочатку діти ознайомлюються з немовними звуками й вчать розрізняти мовні й немовні звуки. Ілюстративний зміст добукварної частини «Букваря» вможливує ознайомлення дітей насамперед із немовними звуками. З цією метою на розвороті «Букваря» пропонуються предметні малюнки, які допоможуть дітям усвідомити сутність немовних звуків. Розуміння сутності мовних звуків підсилюється малюнками, на яких діти вимовляють голосні, приголосні звуки. Пропонуємо також малюнки, які ознайомлюють дітей з мовою жестів.

На цьому етапі першокласники ознайомлюються з артикуляцією всіх звуків української мови, а тому, формуючи вміння звукового аналізу, слова доцільно підбирати такі, у яких предметом аналізування будуть рідковживані звуки [ц], [г], [ф], [х]. Звукове значення літер *я, ю, є, ї, щ, дж, дз* краще розкривати в букварний період. Доречним у цей період є систематичне використання **приймів звукового аналізу**, які сприятимуть формуванню фонетичного слуху, а отже, усвідомленому сприйманню звука в слові. Найпоширенішими прийомами звукового аналізу є:

- виокремлення звука зі слова підкресленим промовлянням, наприклад: *М-М-МАК, С-С-СОН*;
- виокремлення звука за допомогою сили голосу, наприклад: *ма-К!!, мо-ро-З!!*;
- виокремлення звука подовженим промовлянням, наприклад: *м-А-А-к, к-О-О-за*;
- упізнавання й виокремлення звука в скоромовках, авторських віршах;
- виокремлення звука через його описування та ін.

Доцільними є вправи на самостійний добір слів із запропонованими звуками, ігри «Упіймайте звук», «Додай звук, утвори нове слово», «Зміни звук, щоб утворилося нове слово» та ін. Згадані ігри стосуються звукового синтезу, які трапляються не тільки в добукварний, а й у букварний період, тоді, коли звукові вправи синтетичного характеру доцільно поєднувати з буквеними.

Одним із **завдань** добукварного періоду є формування в першокласників **орфоенічних умінь**. Ці вміння відпрацьовуються переважно завдяки наслідуванню вимови звуків учителем. Спосіб утворення звуків — важкозрозумілий процес для шестиліток. Тому вчителю доцільно чітко описувати артикуляцію кожного звука й надавати можливість дитині спостерігати за цим процесом. Це дасть змогу навчити учнів не тільки чути звук, а й характеризувати його. Спостерігаючи за місцем і способом творення звуків, учні зможуть характеризувати їх, зіставляти звукові пари, групи звуків за місцем і способом творен-

ня. Важливо ознайомити учнів з основними мовленнєвими органами: губи, зуби, язик (кінчик язика, широка частина язика, середина і задня частина), тверде піднебіння, а також практично ознайомити зі струменем повітря (подуй собі на долоньку, що ти відчуєш?). Набуті артикулятивні вміння використовуватимуться в букварному періоді, під час вивчення відповідної букви.

У добукварний період у першокласників формуються початкові вміння здійснювати різні види **мовного аналізу**, а саме: звуко-складовий, звуковий, синтаксичний (виділяти речення з мовного потоку, визначати кількість слів у реченні, початок і закінчення речення, будувати графічні моделі). Побудова графічних моделей (речення, слова, склади, звуки, звукові моделі слів) є найважливішими вміннями, якими мають оволодіти першокласники наприкінці вивчення добукварного періоду. На сторінках «Букваря» розроблена **система звуко-складових моделей** слів, а саме: моделювання злиття двох звуків [— •], односкладових слів з одним приголосним звуком [• — •], односкладових слів з одним приголосним м'яким [= • —], двоскладових слів із твердими приголосними [— • — •], двоскладових слів із м'яким приголосним [= • — •].

Одним із найважливіших об'єктів уваги в роботі вчителя за «Букварем» має бути **слово**. Особливість словникової роботи полягає в тому, що ця робота проводиться в чотирьох напрямках:

- збагачення словника, тобто засвоєння тих нових слів, яких школярі раніше не знали, нових значень слів;
- уточнення словника, тобто поглиблення розуміння вже відомих слів, з'ясування їхніх відтінків, різниці між синонімами, добір антонімів, аналізування багатозначності слова;
- активізація словника, тобто залучення в мову кожного учня якомога ширшого кола слів, введення їх у речення, засвоєння словосполучень, доречність їхнього вживання в тому чи іншому тексті;
- усунення нелітературних слів, які молодші школярі інколи вживають, виправлення хибних наголосів, вимови.

Усі ці чотири напрями роботи тісно пов'язані.

Навчальний зміст «Букваря» уміщує слова, які можуть бути незрозумілими для учнів. Збагаченню мовлення учнів цими словами, тлумаченню й уточненню їхніх значень сприятимуть різноманітні прийоми, а саме:

- використання тлумачних словників;
- показ предметів;
- добір слів із протилежним значенням.

Лексичне значення більшості слів, які трапляються на тому чи іншому уроці, подаються в розробках уроків («Книжка для вчителя»). Збагачення й активізація словника кожної дитини відбуваються на

всіх уроках добукварного періоду. Джерелами поповнення словника учнів є: світліни, сюжетні, предметні ілюстрації, уміщені на розворотах «Букваря», тексти для читання, слово вчителя тощо.

Активізації словника кожної дитини сприяють різноманітні вправи, серед яких чільне місце посідають словниково-логічні, спрямовані не тільки на розвиток мовлення, а й на мислення учнів, на усвідомлення логічного ряду предметів за спільними (різними — «вилучи «зайве») ознаками.

Як зазначалося, лексичний склад «Букваря» містить іменники, прикметники, дієслова та інші частини мови.

Зміст «Букваря» спрямований на ознайомлення учнів зі словами-назвами предметів, ознаками, діями, а також на формування вмінь співвідносити слово й зображення відповідного предмета, дії, ознаки. Основою формування вмінь першокласників будувати зв'язні висловлювання є речення. Робота з реченням здійснюється в таких напрямках: складіть речення за поданими схемами і малюнками, утворіть речення із запропонованих слів, запишіть відповідні схеми до речень, підпишіть малюнок. У роботі з реченням учителю необхідно звертати увагу на інтонації та розділові знаки наприкінці речення.

Букварний період

Основним завданням букварного періоду є вивчення всіх букв української абетки, формування вмінь читати, розвиток мовлення першокласників.

Літери в «Букварі» розміщені відповідно до частоти їхнього використання. Вивчення букви здійснюється закріпленням звуків, які вона позначає, оскільки в добукварний період учні ознайомилися з усіма звуками української мови.

На вивчення кожної букви відведено **два уроки**. На першому уроці учні вивчають літеру, а на другому — закріплюють вивчене. Розміщений на сторінках «Букваря» матеріал є водночас алгоритмом подачі й закріпленням букви.

Зліва на зеленій плашці подається буква. Як було сказано, уперше в «Букварі» пропонуємо «веселі» букви, структура яких нагадує дитині до чого подібна буква, як її можна зобразити, побачити в природі тощо. Саме такі букви пропонуємо розмалювати на уроках письма, а вчитель може допомогти дітям зробити букву з пластиліну, паперу тощо. Під буквами розміщено вказівку на те, що звуки чуємо, букви бачимо: «Бачу — **A, a**. Чую — **[a]**».

На цій же сторінці пропонується предметні малюнки, у назві яких є звук **[y]**. Під предметними малюнками записані звукові схеми слів.

Алгоритм подачі букви:

- виділення звуку зі слова–назви намальованого предмета;
- вимова й характеристика звуку;
- позначення звуку буквою;
- аналіз структури друкованої букви;
- визначення місця букви в алфавіті;
- читання злиття;
- читання злиття приголосного (односкладове слово);
- читання слів, речень.

Розворот «Букваря» вміщує: букви (друковані й рукописні), предметні малюнки, у яких є буква уроку, променеві таблиці, тексти з малюнками, мовні, мовленнєві, інтелектуальні ігри, загадки, скоромовки, мирилки, вірші, тексти для слухання–розуміння, а також для диференційованого навчання.

Сюжетні малюнки до тексту, світлини відповідають темі уроку. Предметні малюнки, у словах–назвах яких є звук, буква, що вивчаються, зібрані у «віночок».

Колонки слів, які підібрані з урахуванням прийому нарощування слова, що дітям дає змогу прочитати наступне слово з опорою на злиття та на попереднє слово, пропонуємо в навчальному посібнику «Я умію, можу, працюю самостійно». Цей матеріал охоплює тільки ті слова, що діти, які не вміють читати, зможуть прочитати, оскільки незнайомих літер у словах немає. Такий підхід формує вміння працювати самостійно, читацькі вміння, створює ситуацію успіху в цій діяльності.

Коло читання для учнів, які читають, становлять твори усної народної та літературної творчості: загадки, прислів'я, скоромовки, казки, вірші, оповідання. Тематика творів відображає естетичні, загальнолюдські цінності.

Окремо варто зупинитися на методиці роботи з міні-п'єсами, які ми пропонуємо для **театралізації**. Такий вид роботи у форматі «Букваря» пропонується **вперше**. Разом із тим, саме він не тільки формує вміння читати, передавати голосом, інтонацією, жестами настрій героя, а водночас є великим **мотиваційним** важелем у процесі формування відповідних умінь. Адже, не секрет, що діти люблять читати в особах, а коли вони ще й намальовані, то бажання озвучити їхні слова збільшується.

Театралізація текстів вимагає від учителя відповідної **підготовчої** роботи, до якої належить:

- попередження учнів про такий вид роботи;
- підготовка відповідних атрибутів (музики, костюмів, шапочок, аксесуарів героїв);
- підготовка декорацій до казки (якщо є така можливість);

- підготовка до читання двох або більше учнів, які будуть задіяні в міні-п'єсі;
- підготовка запрошень для гостей (такими можуть бути батьки, учні інших класів).

Максимум уваги варто приділити роботі зі словом, фразами, відтворити звуконаслідування, репліки персонажів за зразком (промовити тихо чи голосніше, голосно; виразити почуття — захоплення, радість, стурбованість; наміри, прохання).

Міні-п'єси допоможуть дитині усвідомити значення темпу мовлення відповідного героя, його сили голосу, тембру, тону — тобто риторичних аспектів читання твору, сприятимуть формуванню діалогових компетентностей.

Такі уроки — *це нестандартні уроки*. Саме на таких уроках учитель проявляє свою творчість, винахідливість, педагогічну майстерність.

Зважаючи на те, що не всі діти зможуть бути акторами, учителю варто залучити дітей 2–3 класів, щоб показати зразок такого читання, або ж підготувати окремих дітей 3 класу. Такі вистави учитель може показати в інших класах, за межами школи, на батьківських зборах тощо.

Звертаємо увагу на зміст рубрики «**Нехай тобі почитають**». У цій рубриці є українські народні казки, відомі зарубіжні казки. Добираючи цей матеріал, ми звертали увагу на те, щоб за мотивами цих казок були створені мультфільми. Читання, перегляд та театралізацію цих творів ми пропонуємо не тільки на уроках навчання грамоти, а й на уроках роботи з дитячою книжкою та на уроках розвитку зв'язного мовлення. Адже, театралізація — це той вид діяльності, який найкраще допомагає дітям зрозуміти слова, жести, міміку, темп і характер героя.

На сторінках підручника пропонуємо види текстів, які спрямовані на формування критичного мислення. Як відомо, *критичне мислення* — це складний процес, у який обов'язково має бути залучена певна інформація для аналізу. Аналізувати й оцінювати інформацію, висловлювання (власні чи чужі), припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання, потрібно навчати ставити запитання з метою отримання точнішої інформації або її перевірки, формулювати надійні вірогідні судження. У процесі такої роботи вчитель повинен дати змогу дітям висловлювати власну позицію, влучно обирати мовленнєві засоби для побудови висловлювань, приймати обґрунтовані рішення.

Роль учителя в цьому процесі — це позиція вдумливого помічника, який скеровує самостійну пізнавальну діяльність дітей та стимулює активність. Наприклад: на с. 20 (частина 2) пропонуємо текст з

ілюстрацією до нього, а також відповідь, яку дитина має підтвердити або спростувати.

Перше речення тексту має відповідь: так. Чому така відповідь? Що є свідченням цього? Доведи свою думку.

Завдання вчителя — не передавати учням власне розуміння певної інформації, а надати допомогу в розширенні та реструктуризації вже набутих знань під впливом отриманої нової інформації. Учитель має з повагою ставитися до різноманітних думок, давати дітям можливість висловитися, навести власні аргументи.

Післябукварний період

Післябукварний період забезпечений навчальним посібником — зошитом «Українською мовою» (авт. М. Захарійчук). Навчальний зміст посібника зінтегрований з навчальним змістом уроків читання. Уроки читання та української мови об'єднані однією темою, містять тексти для слухання—аудіювання, читання, театралізації, розвитку усного та писемного мовлення, вправи з посиленням орфографічним навантаженням, творчі завдання, мовні та мовленнєві ігри.

КОНСПЕКТИ УРОКІВ З НАВЧАННЯ ГРАМОТИ 1 КЛАС

ДОБУКВАРНИЙ ТА БУКВАРНИЙ ПЕРІОДИ.

ДОБУКВАРНИЙ ПЕРІОД

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Знайомимося: я і моя родина». Формування аудіативних умінь за змістом тексту В. Гринька. Практичне ознайомлення зі словом. Умове позначення слова.

Мета: *розвивати* в школярів мовлення та мислення на відповідну тему, *формувати* в учнів уміння слухати, сприймати на слух текст; правильно інтонувати окличні речення з орієнтацією на розділовий знак; *дати* уявлення про слово, його умове позначення; *здійснювати* часткову інтеграцію з предметом «Я досліджую світ».

Обладнання: картки зі схемами слів; предметні малюнки, світлини сімей дітей.

ХІД УРОКУ

I. Вступне слово вчителя.

— Добрий день, діти. Я ваша учителька. Мене звати ...

Зараз ми познайомимося одне з одним. Спочатку ми познайомимося з дівчатами, а потім — з хлопцями. Я буду давати кожному з вас цей м'ячик, а ви будете називати своє ім'я (діти називають свої імена).

— Хто вас сьогодні привів до школи? У вас у всіх є своя родина. У когось вона велика, у когось мала й зовсім маленька. Родина для кожного з нас дуже багато означає, адже це наші найдорожчі люди. Вони турбуються про ваше здоров'я, спокій, життя. Члени родини — мама, тато, дідусі й бабусі, сестрички та братики — завжди потребують допомоги, турботи один про одного. Послухайте вірш про маму. Запам'ятайте слова, якими ми можемо називати маму.

1. Слухання — розуміння — аудіювання на змісті вірша В. Гринько

*Ще в колисці немовля
Слово «мама» вимовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові:
Мати, Матінка, Матуся,
Мама, Мамонька, Мамуся!
Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя!*

В. Гринько

— Якими словами, окрім слова «мама», ти ще можеш називати свою матусю?

2. Розповіді дітей про свої родини.

3. Робота над розворотом «Букваря».

— Послухайте вірш про сім'ю й запам'ятайте тих, хто є членами родини.

4. Читання й аналіз вірша В. Гринько (с. 4–5).

5. Бесіда за змістом вірша В. Гринько.

— Хто є членами сім'ї? З якими почуттями розповідають про своїх рідних.

6. Фізкультхвилинка.

*Встало вранці ясне сонце,
Зазирнуло у віконце.
Ми до нього потяглися,
За промінчики взялися.
Будем дружно присідати,
Сонечко розвеселяти:
Встали — сіли, встали — сіли,
Бачите, як розвеселили.*

7. Робота над розворотом «Букваря» (с. 4–5).

Розгляд та обговорення світлин, на яких зображені родини (с. 5). Хто зображений на малюнках? Що роблять члени родин? Що збирають у саду? Як називають одним словом яблука, груші, сливи? Як називають одним словом картоплю, капусту, моркву? Які в них спільні ознаки?

— Назвіть фрукти, які намальовані під світлинами родин.

Отже — це фрукти. Усе, що нас оточує — це предмети, а кожен предмет має назву. Назву предмета ми передаємо **словом**.

8. Умовне позначення слова (с.5).

9. Логіко-мовленнева гра «Групуємо предмети» (фрукти, птахи).

10. Розгляд малюнків птахів: які птахи зображені на малюнках? Чому ми можемо сказати, що це сім'ї? Як називаємо дітей кожної сім'ї? (індиката, лелеченята, гусята).

III. Підсумок уроку.

— Кожного дня в школі ви будете навчатись і дізнаватись про щось нове. Сьогодні ви дізналися, що навколо нас є предмети, і кожен предмет має свою слово– назву. Ми познайомилися із вами ближче, кожен з вас розказав про свою родину. Про чії родини, окрім людей, ви дізналися з підручника?

— Я вам дякую за спілкування.

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Знайомимось: я і моя родина». Малюнок родини. Правила користування письмовим приладдям. Ознайомлення із сіткою зошита з друкованою основою. Робочий рядок. Допоміжні лінії (верхня, нижня, похила). Правила користування зошитом, простим олівцем. Правила сидіння за партою. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо коротких і довгих прямих із переходом через нижню рядкову.

Мета: *ознайомити* учнів із сіткою зошита з друкованою основою: з робочим рядком, допоміжними лініями, міжрядковими лініями; *вчити* правильно сидіти за партами; *провести* підготовчі види роботи до письма (обведення контурів малюнків); *створити* малюнок про свою родину.

Обладнання: картки умовного зображення слів, малюнків на групування предметів, плакат «Сиди правильно», простий олівець, кольорові олівці.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого на уроці читання.

1. Слухання — аудіювання: вірш В. Остапчук «Сім'я».

Сім'я

*Одного разу в теплий вечір
Я виліз татові на плечі.
Порозважав матусю й брата,
А потім вирішив спитати:
«Скажи, матусю, ти і я,
Мій брат із татом — це сім'я?»
Матуся трішки помовчала,
А потім так мені сказала:
«Сім'я, синочку, ми тоді,
Коли ми разом, у гурті,
Коли є спільна в нас робота
Й один про одного турбота
Коли плануєм відпочинок,
По подарунки йдемо на ринок,
Коли щасливі вже від того,
Що маємо один одного».*

В. Остапчук

2. Бесіда за змістом вірша В. Остапчук.

— Про кого йдеться у вірші? Хто запитує в мами що таке сім'я? Назвіть членів цієї родини. Що відповіла мама? Якою має бути родина?

3. Створення в зошиті малюнка «Моя сім'я».

4. Фізкультхвилинка

*Щось не хочеться сидіти
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись.
Усміхніться і на «раз»:
— За роботу, все гаразд!*

5. Формування умінь правильно тримати олівець під час письма.

- Олівець лежить на першій фаланзі середнього пальця. Ми його тримаємо двома пальцями: великим і вказівним, ледь відступивши.

- Підніміть вказівний палець — олівець має лежати на середньому пальці і триматися великим.

- Олівець проходить біля згину третього суглоба вказівного пальця, кінець направлений на праве плече.

6. Аналіз таблиці «Сиди правильно».

- Під час роботи (письма) треба сидіти рівно, не торкаючись грудьми столу, відстань від грудей до парти має дорівнювати ширині долоні.

- Голову не нахилий та не клади її на парту чи на руку. Відстань від очей до зошита перевір так: постав лікоть правої руки на парту, кінцем середнього пальця доторкнись до вуха.

- Плечі тримай рівно, на однаковій висоті.

- Ноги постав на підлогу. Ліву ногу можна трохи висунути вперед.

- Лікті обох рук тримай на парті.

Ознайомлення із сіткою робочого зошита, з робочим рядком.

— Розгляньте сторінку зошита. Що ви побачили? (*лінійки*).

— Чи всі лінійки однаково широкі? (*одні вузькі, другі — ширші*).

— У якому рядку написані короткі прямі палички? (*у вузькому*).

— Чи написано щось у широких рядках? (*ні*).

— Вузький рядок, тобто той, у якому ми пишемо, називається *робочим*. У робочому рядку є верхня та нижня робочі лінії. Під ним і над ним є по одному широкому рядку — це допоміжні рядки. (*Верхньої і нижньої робочої лінії*).

— А зараз ми будемо вчитися писати в робочому рядку, на верхніх і нижніх робочих лініях, утворюючи короткі та довгі горизонтальні лінії.

Горизонтальними називаються лінії, що проводяться зліва направо. (Вчитель демонструє на дошці).

- Підготовчі вправи до письма.

- Письмо в повітрі. Наведення контурів малюнків у зошитах із друкованою основою.

6. Письмо прямої короткої похилої.
7. Письмо довгих прямих із переходом через нижню рядкову.

III. Підсумок уроку.

Гра «Асоціативний кущ»

— Послухайте й доповніть словами–назвами тих, кого ми вважаємо своєю родиною: тато, сестричка...

— Вилучіть слова–назви тих, хто не входить до сім'ї: мама, тато, сусідка, сестричка, друг, бабуся, мамина подруга, дідусь, братик.

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Я допомагаю своїй родині». Формування аудіативних умінь за змістом тексту Я. Гояна (с. 6), практичне ознайомлення зі складом. Умове позначення складу. Поділ слова на склади.

Мета. *формувати* уявлення про склад як артикуляційно-вимовну одиницю, ознайомити з поділом слів на склади (без збігу приголосних), розвивати фонематичний слух, мовлення учнів; *виховувати* бажання дотримуватися дружніх стосунків із членами родини, робити спільні справи, які здружують родину.

Обладнання: картки зі складоподілом слів, предмети й предметні малюнки.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого.

1. Слухання–аудіювання української колискової пісні (у записі)

*Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті,
Не ходи по хаті,
Не буди дитяти.
Дитя буде спати,
Котик воркотати.
Ой на ката — воркота,
На дитину — дрімота.
А-а, а-а, а-а!*

2. Бесіда за змістом тексту пісні. (*Хто виконує колискову? Коли виконують таку пісню? Яким голосом треба співати колискову? Чому? Які колискові співали тобі?*).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми продовжимо знайомитися з вашими родинами, а також ви розкажете, як ви допомагаєте власній родині. Навчимося ділити слова на частинки, і дізнаємось як вони називаються. А зараз уважно послухайте вірш і скажіть, чи можна назвати дівчинку справжньою помічницею. Чому?

*Я у мамі помічниця.
Мамі я допоможу:
Складу книги на полиці,
Ляльку спати положу,
На столі поприбираю,
Квіти на вікні поллю.
Тільки трошки ще пограюсь.
Потім... Завтра все зроблю.*

Н. Бутук

2. Підготовча бесіда до сприймання тексту Я. Гояна.

- Робота з малюнками (с. 6–7).

— Розгляньте малюнок. Подивіться, як художник зобразив родину. Як ви вважаєте, це дружня родина? Чому? Найзатишніша розмова за столом, коли збирається вся родина. Послухайте розповідь про родину хлопчика Лесика.

3. Слухання–аудіювання. Читання тексту Я. Гояна.

— Який настрій у членів сім'ї? Що може казати бабуся дідусеві? Що скажуть члени сім'ї один одному, коли пообідають? Хто допомагав мамі накривати стіл? Як діти повинні подякувати батькам? Як допомагаєш ти своїй родині?

4. Розгляд малюнків на с. 7. Розвиток мовлення за змістом намальованого. Хто що робить?

5. Фізхвилинка.

*Раз, два, три!
Раз, два, три!
Дули, дмухали вітри.
Дули, дмухали щосили
І горіхів натрусили.
Натрусили так багато,
Поспішаймо їх зібрати!
Раз, два, три!
Ловиш ти!*

6. Розгляд предметних малюнків. Поділ слів–назв намальованих предметів на склади.

—Кожне слово складається з частин. Щоб дізнатися скільки їх є в слові, потрібно підкласти вашу руку під підборіддя, не торкаючись його. Тепер вимовте слово «мама». Скільки разів торкнулося підборіддя вашої руки? (*Два*). Отже, у слові «мама» дві частини. Ці частини називаються **складами**. То скільки складів у слові «мама»?

Спостереження за вимовою слів *віл, віз, око, село, дім, бак, урок, діло, овоч* (визначення кількості складів у словах).

7. Робота з реченнями (с. 7).

III. Підсумок уроку.

Про кого ми читали на сьогоднішньому уроці? Що таке *склад*? Як визначити, скільки в слові складів?

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Я допомагаю своїй родині». Правила користування письмовим приладдям. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмальовування. Письмо короткої прямої із заокругленням унизу вправо, угорі вліво.

Мета. *вчити* учнів писати коротку пряму із заокругленням угорі та внизу, довгу пряму із переходом через нижню рядкову, виконувати складовий аналіз слів; *працювати* в групах; *закріплювати* навички орієнтування в сітці робочого зошита, правильної посадки за партою під час письма, тримання ручки та положення зошита.

Обладнання: плакат «Сиди рівно під час письма»; картки для письмової підготовчої вправи, робочий зошит.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого.

1. Розгляд малюнків до тексту Я. Гояна. Розмальовування того, хто хвалив Лесика за допомогу.

2. Слухання—аудіювання тексту вірша.

*Стрепенула крилами пані лісова,
На нараду скликала мешканців Сова
Слухали професорку, притаївши дух,
І маленькі мешканці, й поле, ліс і луг.*

*— Як удома треба жити,
З технікою як дружити,
Безлад вчасно прибирати
І батькам допомагати.*

— Знаю точно, Ведмежата
Полюбляють довго спати,
А стрибуче Зайченя
Не вмивається щодня.

— Від пігулок в Бегемота
Увесь час болить животик.
Вам не стану набридати,
Ви ж про це повинні знати!..

С. Гарбуз

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

Сьогодні ми будемо писати нові елементи: коротку пряму із заокругленням унизу вправо, угорі вліво. Спочатку ми наведемо контури малюнків на с. 5. Для того, щоб гарно писати ми маємо пам'ятати про правила правильної посадки під час письма. Повторимо їх.

• Під час роботи (письма) треба сидіти рівно, не торкаючись грудьми столу, відстань від грудей до парти має дорівнювати ширині долоні.

• Голову не нахилий та не клади її на парту чи на руку. Відстань від очей до зошита перевір так: постав лікоть правої руки на парту, середнім пальцем доторкнись до вуха.

• Плечі тримай рівно, на однаковій висоті.

• Ноги постав на підлогу. Ліву ногу можна трохи висунути вперед.

• Лікті обох рук тримай на парті.

2. Наведення контурів малюнків. Розмалювання предметів.

3. Фізхвилинка.

4. Письмо графічних елементів.

Алгоритм написання:

— Прямі похилі лінії ми писали під лічбу — раз. Прямі похилі із заокругленням ми пишемо під лічбу раз — і — тобто, коли ми ведемо лінію вниз, то я кажу — раз, угору — і (*тут і подалі вчитель самостійно веде лічбу під час письма учнів: на — раз — основні лінії, на — і — допоміжні лінії*).

5. Повторення назв ліній сітки робочого зошита: (*учитель показує лінії, учні їх називають, повторення рядкової, допоміжних, похилих, нижньої та верхньої рядкової*).

6. Письмо нових графічних елементів у повітрі під лічбу раз — і.

7. Письмо нових елементів у зошиті

III. Підсумок уроку.

Гра «Влови» односкладове слово»

Матеріал: око, дуб, сир, мама, липа, ананас, метелик, сіль.

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «У гості до бабусі й дідуса». Формування аудіативних умінь за змістом світлин. Немовні звуки, звуки мовлення, мова жестів. Голосні та приголосні. Умовне позначення звуків.

Мета: дати практичне уявлення дітям про звуки мовлення в зіставленні з немовними звуками; ознайомити з основними органами мовлення за малюнками дітей (підручником); організувати спостереження учнів за власним мовленням; розвивати артикуляційні вміння, фонематичний слух; формувати вміння моделювати звукові схеми слів; здійснювати часткову інтеграцію із змістом предмета «Я досліджую світ», «Мистецтво».

Обладнання: звукозапис голосів природи; шум двигуна автомобіля чи літака; будильник, шкільний дзвінок, ложка зі склянкою води, цупкий папір. Картки із зображенням звукових схем слів.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого.

— У вас у всіх є своя родина. У когось вона велика, у когось мала й зовсім маленька. (*Учитель опитує дітей про їхню родину*). Родина для кожного з нас дуже багато означає, адже це наші найдорожчі люди. Вони турбуються про ваше здоров'я, спокій, життя. Члени родини — мама, тато, дідусі й бабусі, сестрички та братики — завжди потребують допомоги, турботи один одного.

1. Слухання—аудіювання вірша «Бабуся і внук».

*Бабуся внука колисає,
А внук ніяк не засинає.
Розповіла вже всі казки,
І віршики, і приказки.
Стомилася, та все ж співає, —
А внук ніяк не засинає.
Аж враз в кімнаті тихо стало
Мабуть, уже заколисала...
Та ні, знов пісенька луна
Якась тонка і голосна.
Піду в кімнату подивлюся —
Щось наче голос не бабусі.
Зайшов — побачив я дива:
Бабуся спить, а внук співає!*

Грицько Бойко

Гра «Влови» односкладове слово».

Матеріал: сир, мир, літо, тато, бабуся, бук, куб, сон, сонце.

3. Фізхвилинка

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення нової теми.

— Сьогодні ми будемо вчитися слухати й чути звуки природи, а також будемо вимовляти звуки людського мовлення. Але спочатку поговоримо з вами про те, до кого ви їдете в гості. Розгорніть підручник і розгляньте світлини на с. 8. Хто на ній зображений? (*Аналіз кожної світлини окремо*).

*Зійдеться родина вся
На горбочку, де вербичка,
Викопав дідусь криничку.
Ой глибока ж та криничка,
Прохолодна в ній водичка.
Все дідусь Іван зробив:
І дашок там спорудив,
Й приладнав під ним вервечку,
Корбу, кухлик, відеречко,
Сад навколо посадив
З вишень, яблунь, груш і слив.
Ми приїдем до вербички,
До садочка і кринички.
До бабусі й дідуся
Зійдеться родина вся.*

Н. Бугай

2. Розповідь дітей про своїх бабусь і дідусів.

3. Робота над немовними звуками.

— Відтворіть, як сигналять машини. (*Ту-у-у*).

— Озвучте звук трактора, що рухається. (*Др-р-р*).

— Який звук лунає з неба, якщо там летить літак? (*У-у-у*).

4. Розгляд малюнків на с. 9: немовні звуки: звуки будильника, коли вода тече з крана, труби.

Висновок: отже, усе те, що ми чуємо, — звуки. Щойно ви відтворили звуки машин, трактора, літака тощо. Це звуки, які ми чуємо. Люди не вимовляють їх, лише чують, від руху довколишніх предметів, тому ці звуки називають *немовними*. Наведіть приклади немовних звуків. (*Шум дощу, вітру, граду* тощо).

5. Робота над мовними звуками.

— Вимовте слово *мама*, поділіть його на склади. Скільки складів у слові? Повторіть той звук у слові, який я буду промовляти про-

тяжно: *м-а-а-ама*. (Звук [а]). Вимовте цей звук окремо. Подивіться, як я вимовляю цей звук. Широко відкрийте рот, кінчик язика притисніть до нижніх зубів. Видихніть струмінь повітря.

Ми з вами вимовили звук [а]. Це — мовний звук. *Мовні звуки* — це ті, які мовляться мовним апаратом, до якого входять зуби, губи, піднебіння, язик. Покладіть долоньку перед ротом, подуйте на долоньку. Що ви відчули? Це — струмінь повітря. Чи натрапляє струмінь повітря на перешкоду, коли ми вимовляємо звук [а]? (*Ні*). Вимовте звуки [о], [у], [и], [і], [е], зверніть увагу на наявність перешкод.

Отже, якщо при вимові звуків струмінь повітря не натрапляє на перешкоди, — це *голосні звуки*.

— Який перший звук у слові *мама*? (**[м]**). Спостерігайте, як я вимовляю цей звук. (*Учитель підкреслено промовляє звук [м]*). Я стискую губи й виштовхую струмінь повітря. Ви так само стисніть губи, напружте голосові зв'язки, виштовхніть струмінь повітря, додаючи голос.

— Чи натрапляє струмінь повітря на перешкоду? У вимові таких звуків існують різні перешкоди на шляху видихуваного повітря.

Отже, якщо при вимові звука струмінь повітря натрапляє на перешкоду, — такий звук називають *приголосним*.

Повторіть голосні звуки [о], [а], [у]. Що вам нагадує положення губ? (*Учитель показує кружечок*). Отже, усі голосні звуки будемо на письмі позначати кружечком і брати його у квадратні дужки, щоб знати, що це позначення голосного звука [•]. У кожного з вас і на дошці є фішки — картки з позначкою голосного звука. Ось я їх виставляю на набірному полотні. Запам'ятайте — кружечок позначає голосний звук.

А тепер вимовте звук [м]. Спостерігайте за положенням губ. Що це положення вам нагадує? (*Риску*). Отже, приголосні звуки будемо позначати рисою [—]. Я вимовляю два звуки разом — це злиття.

III. Підсумок уроку.

Гра «Покажіть, як...»

— Я буду читати вірші, а ви спробуйте вимовити ті звуки, які чуються від руху предметів.

Дує, дує вітер: «Ш-ш-ш-ш...» Дує, задуває: «Ш-ш-ш-ш...»

Жовтенькі листочки з дерева зриває:

«Ш-ш-ш-ш».

У годинника пісня така: «Тік-так, тік-так, тік-так!»

У пташки-синички така:

«Пік-пik, пік-пik, пік-пik!»

У поросятки така:

«Рюх-рюх! Рюх-рюх!» У їжачка така:

*«Плюх-плюх, плюх-плюх! Чу-чу-чу!
Я по морю швидко мчу.
Чу-чу-чу! Чу-чу-чу! Пісеньку співаю.
Чу-чу-чу! Чу-чу-чу! Всіх вас покатаю.»*

— Як називаються звуки, які не вимовляють люди? (*Немовні*).

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «У гості до бабусі й дідуся». Закріплення поняття «немовні звуки», «звуки мовлення», «мова жестів». Голосні та приголосні. Умове позначення звуків. Моделювання слів. Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмальовування. Письмо петлі з переходом через нижню рядкову.

Мета: закріпити вміння визначати мовні й немовні звуки, навчати писати петлі з переходом через нижню рядкову, орієнтуватися в сітці робочого зошита, правила посадки під час письма, здійснювати складовий та звуковий аналіз слів, працювати самостійно та колективно.

Обладнання: плакат «Сиди рівно під час письма»; картки зі схемами звукових моделей слів, малюнки для підготовчої письмової вправи.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого.

1. Слухання–аудіювання за віршем О. Роговенко «Встала раненько бабуся моя».

*Встала раненько бабуся моя.
Солодко спить ще велика сім'я.
Хутко смачненьких млинців напекла,
Теплого всім молочка принесла.*

*«Любі малята, швиденько вставайте,
Личко умийте і снідайте їдьте».
Біля бабусі я сяду близенько:
«Дякую, бабуцю моя солоденька!»*

*Завжди працює бабуся моя,
Любить бабуся вся наша сім'я.*

2. Робота з картками, на яких зображені звукові схеми слів (*добрає вчитель*).

лення про складоподіл; закріпити поняття «склад»; опрацювати значення слів *кренделик, гоноровий*.

Обладнання: картки з графічним зображенням речень, слів; предметні малюнки, слайди.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Робота із загадкою.

— Послухайте загадку, запишіть звукову схему слова-відгадки.

Не дерево, а з листочками, не сорочка, а зшита, не людина, а розказує, уму-розуму навчає. (*Книжка*).

2. Логіко-мовленнєві вправи: групування предметів за спільними (різними) ознаками.

— Подивіться на ці предмети. (*Увчителя на столі фрукти й шкільне приладдя*). Згрупуйте їх у дві групи. Вимовте узагальнювальні слово, словосполучення.

А зараз будьте уважні. Я буду зачитувати назви предметів, які мають спільні ознаки, але серед них є «зайвий», вимовте його: парта, стіл, диван, дошка; книжка, зошит, олівець, ложка; босоніжки, черевички, чоботи, спідничка.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя. Оголошення теми уроку.

— Ми з вами вже познайомилися, ви знаєте один одного, знайшли нових друзів. У цьому нам допомогла наша школа. Ви стали школярами. У кожному місті й селі в нашій країні 1 Вересня школярі й школярки йдуть до школи.

Послухайте вірш про маленьку школярку-першокласницю.

*Наталочка-школярочка
Вже ростом немала.
Вона цієї осені
У перший клас пішла.
В дарунок першокласниці
Щасливий день приніс
І соковиті яблука,
І золото беріз.
Натусею пишалися
У пишному вбранні.
До неї все промінялось
У рідній стороні.
Вона йшла веселою
По райдужній землі*

*Із нею привіталися
Курливі журавлі.*

М. Сингаївський

— Який подарунок приніс дівчинці день, коли вона пішла в школу?
Чому у вірші сказано про «золото беріз», земля названа «райдужною», а журавлі «курливими»? *Восени листочки в берези жовтого кольору, тобто кольору золота. «Райдуга»* — дугоподібна, різнобарвна смуга на небі, що з'являється після дощу; веселка. *«Райдужна земля»* — різнобарвна земля, адже восени дерева вкриваються різнокольоровими листочками, ще висять незібрані фрукти, жовтіють на городах великі гарбузи, квітують жоржини — червоні, білі, жовті; яскраві айстри й майори. Чудова українська осінь! І в цей час журавлі відлітають у теплі краї. Прощаючись, вони співають — курличуть. Тому їх називають «курливими журавлями».

2. Бесіда з дітьми про підготовку дітей до школи.

Розкажіть, як ви готувалися до школи. Хто вас проводжав до школи? Хто чекав на вас після уроків?

3. Слухання—аудіювання за віршем О. Овчар (с. 10).

- Словникова робота.

Кренделик — це виріб із тіста, за формою нагадує вісімку.

Гоноровий — знатний, багатий.

- Слухання—розуміння вірша О. Овчар.

- Співставлення малюнка з віршем.

- Бесіда про шкільне приладдя.

— Сьогодні ми будемо вчитися вимовляти слова з м'якими приголосними звуками, моделювати їх, писати новий підготовчий елемент, який називається петля з переходом через верхню рядкову.

4. Ознайомлення з м'яким приголосним звуком.

- Вимовте слово *лис*.

- Вимовте перший звук у слові. (*[л]*).

- Який це звук? (*Приголосний*).

- Як ми позначаємо приголосні звуки?

- Вимовте перший звук у слові *ліс* (*[л']*). Чим різниться вимова звуків *[л]* і *[л']*? Коли ми вимовляємо звук *[л]*, то притискуємо кінець язика до передньої частини піднебіння, біля верхніх зубів. Вимовляючи звук *[л']*, ми притискуємо язик до піднебіння й вимовляємо цей звук м'яко. Отже, звук *[л']* — м'який приголосний звук. М'які приголосні звуки у звуковій схемі позначаємо [=].

5. Гра «Відгадай».

Сам у дерев'яній сорочці, носом по білому папері водить, букви, малюнки виводить. (*Олівець*).

Сумка на ремінцях, у ній складені зошити, книжки, пенал. (*Рюкзак*).

Довга коробочка футляр для зберігання ручок, олівців. (*Пенал*).

6. Ознайомлення учнів із поняттям «наголос».

— Вимовте слово *мама*. Який звук у слові *мама* я вимовляю голосніше? (*Учитель підкреслено промовляє перший звук [a]*). Звук, який вимовляємо голосніше, називаємо *наголошеним*. Це звук на письмі позначає знак, який називається *наголосом*. Той склад, у якому є наголошений звук, називається *наголошеним*. Наголос над складом ми будемо позначати маленькою рисою так, як це показано на сторінці «Букваря». (*Учитель показує на дошці*).

7. Робота з розворотом «Букваря».

- Поділ слів на склади.
- Бесіда про шкільні сніданки.

III. Підсумок уроку.

*Тато Слон для Слоненятка
Молока приніс горнятко.
Чималі сплативши гроші,
Взяв бананів цілий кошик.
На додаток тиріжки
І смачні до них вершки.
Вередує Слоненятко:
— Де ще молока горнятко?
Препоганий в мене ранок —
Бо малий я з'їв сніданок.*

С. Сібіта

Тема: Розвиток зв'язного мовлення на тему «Ми — школярі». Правила під час письма. Закріплення понять «наголос», «голосні», «приголосні м'які», «склад», «слово», «звукові схеми слів». Підготовчі види письма: обведення контурів малюнків, розмалювання. Письмо петлі з переходом через верхню рядкову.

Мета: дати практичне уявлення учням про наголос, наголошений склад; *учити* чути наголошений склад у слові; *формувати* вміння вимовляти слово з метою визначення в ньому наголосу, визначати м'які приголосні звуки, ділити на склади три-складові слова, називати склади за завданням учителя; *розвивати* фонематичний слух.

Обладнання: картки із звуковими схемами слів, у яких є м'який приголосний звук, комплекти предметних малюнків для групування предметів.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого

1. Звукова хвилинка.

Формування в учнів орфоепічних умінь.

— Сьогодні наша звукова хвилинка буде присвячена звукам природи, які ми називаємо *немовними*. Я буду називати предмет, а ви звуками відображайте його дію.

— Падає великий град. (*Ду-ду-ду*).

— Сигналізує машина. (*Ту-у-у*).

— Проїжджає поїзд. (*Чух-чух-чух*).

— Проїжджає трактор. (*Др-р-р*).

2. Читання вірша Н. Кирян «Миколка-першокласник».

*Перший раз малий Микола
Став збиратися до школи.
Олівця поклав у сумку,
Книги, ручку, зошит, гумку,
М'яч, перо, граблі, подушку,
На обід м'яку пампушку,
Двох ведмедиків, лопату,
Білочку руду хвостату,
Лук, і стріли, і рушницю,
Ще й пухкеньку паляницю,
Ще стільця, стола і парту,
І географічну карту,
Трактора, машинку, мило —
Вже й надворі звечоріло.
Сів Миколка, дума думку:
«Чи усе поклав у сумку?»*

— Що зайвого поклав у сумку Миколка?

2. Групування предметів.

Гра «Вилучи «зайве».

Альбом, олівець, зошит, груша.

Стіл, парта, дошка, морква.

3. Поділ слова на склади.

— Поділіть слово *бабуся* на склади. Скільки складів у слові? (*Три*).

— Використайте питальну інформацію до слова. Ось так:

Бабу-у-уся?

— Який звук промовляється голосніше? (**[у]**).

Цей звук наголошений. Отже, і склад *-бу-* теж наголошений.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя. Оголошення теми уроку.

Сьогодні ми будемо вчитися вимовляти наголошені звуки, склади; моделювати їх, писати новий підготовчий елемент, який називається петля з переходом через верхню рядкову.

Гра «Влови» другий склад слова».

Ма-ли-на, ли-па, ма-ши-на, пар-та, сли-ва, сон-це, О-ле-на.

2. Фізкультхвилинка.

3. Робота над розворотом зошита з друкованою основою. Аналіз звукових схем та слів–назв предметів, яким вони відповідають.

4. Підготовчі види роботи до письма: наведення контурів малюнків.

5. Письмо в зошитах з друкованою основою. Індивідуальна допомога вчителя.

III. Підсумок уроку.

Гра «Відтворюємо звуки»

Гарчить собака? (Р-р-р.)

Шумить вітер? (Ш-ш-ш.)

Сичить змія? (С-с-с.)

Дзвенить комарик? (Дз-з-з.)

Кує зозуля (Ку-ку).

Як називаємо ці звуки?

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моя школа».

Формування аудіативних умінь за оповіданням Л. Камінського. Закріплення умінь про м'які приголосні, практичне ознайомлення зі словами–назвами неживих предметів (що?). Моделювання слів.

Мета: *Розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; дати уявлення дітям про школу; про те, чого ходять до школи; формувати в них інтерес до знань, прагнення їх здобувати; удосконалювати вміння слухати, сприймати на слух текст; дати уявлення про слова–назви неживих предметів, закріпити поняття «наголос», «м'які приголосні звуки мовлення».*

Обладнання: картки з графічним зображенням речень, слів; предметні малюнки, слайди.

УРОК-ЕКСКУРСІЯ:

ХІД УРОКУ

I. Оголошення теми уроку.

— У нас сьогодні незвичайний урок. Сьогодні ми проведемо екскурсію нашою школою. Ви вже знаєте, де знаходиться клас, у якому ви вчитеся, отже, пора дізнатися, що ще є в нашій школі. Послухайте-те вірш про школу. Подумайте, з чим її порівнюють. Чому?

*Наче вулик, наша школа.
Вся вона гуде, як рій.
І здається, що довкола
Розквітають квіти мрій.
Бігають, сміються діти,
Та — лиш дзвоник задзвенить —
Стане тихо, ніби в квіти
Поховались бджоли вмить.*

Д. Павличко

— Ми наближаємось туди, де багато книжок.
Ознайомлення з бібліотекою.

*Не «Крамниця», не «Аптека»,
А сама «Бібліотека»
Є у школі в нас!
І відкрита повсякчас.
Кожен з нас там має право
Взяти книжечку цікаву...*

— Хто працює в цьому приміщенні? Згадайтеся.

*Білий халат,
вивчаючий погляд:
— Скарги є?
Підходьте на огляд!*

Е. Санін

Звідки це так смачно пахне пиріжками?
Хто на кухні хазяйнує?

*Хто каструлями керує
І з ножем працює вправно?
Хто смачні готує страви,
Пиріжки пече рум'яні,
Варить борщ смачний, духмяний,
Не відтягнеш і за вуха?
Хто цей майстер? Звісно, кухар.*

— Ми побачили тільки частину того, що є в нашій школі, а тепер ідемо до нашого класу.

У нас продовжується урок. Повторимо правила поведінки на уроці.

2. Фізхвилинка.

Учитель читає вірш С. Маршака, а діти виконують відповідні рухи.

Заходить вчитель — треба встати. (*Встають*).

Коли дозволить, тихо сядь. (*Тихо сідають*).

Спитати хочеш — не гукай (*сваряться пальчиком*).

А тільки руку піднімай. (*Піднімають руки*).
У школі парту бережи. («*Витирають*» кришку парти).
І на парті не лежи. (*Схиляються на парти*).
Щоб урок минув не марно,
Треба сісти рівно, гарно. (*Випрямляються, кладуть руки на парту*).

3. Робота із загадкою.

Кожен ранок йдеш до школи
І в мене складаєш знову
І зошити, і книжки
Як ти звеш мене скажи? (*Рюкзак*).

— Як називають різні предмети, які ви складаєте в рюкзак?
Це — слова—назви предметів неживих предметів. До таких слів ставимо питання *Що це?* (*Зошит, ручка, олівець*).

4. Опрацювання навчального змісту.

Розгляд малюнків. Бесіда за їхнім змістом.

— Як називають дітей, які йдуть до школи?
— Що в них за плечима? (*Рюкзаки*).
— Що зображено на малюнку? (*Приміщення школи; спортивний майданчик; світить сонечко*).

— Хто зображений перед входом до школи? (*Школярі, які спішать на уроки. Мама веде до школи першокласника*).

— Яка школа? Які вікна? Скільки поверхів? Скільки дерев біля школи? Які листочки на деревах?

— Яке приміщення зображене на першому малюнку? (*Клас*). Хто сидить за партами? Хто веде урок?

— Хто приготував дітям смачний обід? (*Кухар*).

— Хто видає книжки в бібліотеці? (*Бібліотекар*).

— Хто прибирає в школі? (*Прибиральниці*).

— Діти, для того щоб ви могли спокійно, зручно, комфортно вчитися, у школі працює багато людей різних професій. Працю цих людей варто цінувати, берегти той комфорт, який вони створюють. А для чого діти ходять до школи? Послухайте розповідь про дівчинку, яка цього не знала.

2. Робота над розворотом Букваря.

— Розгорніть свої букварики на стор. 1 і 2. Послухайте історію, яка сталася в одному класі. (Читання тексту за Л.Камінським). Обговорення змісту.

III. Підсумок уроку.

Що ти запам'ятав під час екскурсії нашою школою? Розкажи вдома.

Тема. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моя школа». Створення малюнка на відповідну тему. Письмо поєднаних елементів. Закріплення поняття «слова–назви неживих предметів», «склад», «слово», «наголос». Відповідно до звукової схеми словам–назвам намальованих предметів.

Мета: розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; формувати вміння правильного, каліграфічного письма; закріпити поняття «слова–назви неживих предметів»; моделювати слова з м'якими приголосними звуками, повторення того, що діти побачили в школі.

Обладнання: кольорові олівці, картки зі звуковими схемами, неживі предмети (іграшки, шкільне приладдя тощо)

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого

1. Орфоепічна хвилинка.

(Учитель читає, а діти доповнюють рядок звуконаслідувальними звуками).

Наші качки зранку:

«Кря! Кря! Кря!» *(голосно)*.

Наші гуси біля ставу:

«Га! Га! Га!» *(голосно)*

Наші курочки в вікно:

«Ко! Ко! Ко!» *(голосно)*.

Вітер в липі шелестить:

«Шу-шу-шу» *(тихо)*.

Мишка в нірці тихо спить:

«Цить-цить-цить» *(тихо)*

Котик її стереже:

«Мур-мур-мур» *(тихо)*.

2. Гра «Влови» м'який звук».

Літо, альбом, школа, учень, сусід, друг, стіл, перець.

3. Моделювання слів із м'якими приголосними.

4. Робота в зошиті з друкованою основою: створення малюнка на тему «Моя школа».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Підготовчі вправи до письма: розмальовування предметних малюнків у зошиті.

2. Фізкультхвилинка. *(Діти імітують рухи).*

*Ось скакалки ми візьмемо
І стрибати розпочнемо.
Всі стрибаємо тихенько,
І навипиньках, і легенько.
Ледь торкаємось підлоги —
Не стоїти наші ноги.
Ми всі трохи поскакали
І на місце посідали.*

3. Презентація дитячих малюнків.

4. Письмо графічних елементів у зошиті з друкованою основою.

III. Підсумок уроку.

— Послухайте вірш про забудькуватого школярика. А в нашому класі є такі забудьки?

Де Букварик?

- Де твій букварик?
- В портфелі новому.
- Ну, а портфель де?
- У столику дома.
- Взяв би із столу.
- Так стіл же замкнувся...
- То відімкнув би.
- Ключа я забувся...
- Де ж це той ключ?
- У портфелі новому.
- Ну, а портфель де?
- У столику дома.

Грицько Бойко

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Дорога до школи». Практичне ознайомлення зі словами–назвами живих предметів (*хто?*). Моделювання слів із м'якими приголосними звуками.

Мета: розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; дати уявлення про важливість дотримання правил дорожнього руху; навчити читати дорожні знаки, закріпити знання про поведінку на світлофорі та на переходах; виховувати дисциплінованість, уважність, обережність. Часткова інтеграція з предметом «Я досліджую світ».

Обладнання: плакати із світлофором, з основними дорожніми знаками; схеми на тему «Мій шлях до школи»;

ХІД УРОКУ

I. Оголошення теми уроку.

Бесіда про безпеку на дорозі.

— У нас сьогодні незвичайний урок, а урок-подорож. Ми будемо подорожувати дорогами нашого міста (села), а точніше — дорогою до нашої школи. Ми з вами кожен день ідемо до школи. Тут ми вчимося читати, писати, лічити й багато ще чого. Ми користуємося

підручником, зошитами, у яких є різні знаки на позначення слів, звуків, речення. Ви знаєте правила поведінки на уроках, тому що на уроці ви — учні. А за межами школи, класу ви вже не учні, а пішоходи. Чи знаєте ви правила для пішоходів, які охороняють вашу безпеку на дорозі. Нам треба добре знати дорожні знаки, які застерігають від небезпеки на дорогах. Уявіть, що таких знаків немає. Що буде на дорогах? Ніхто не знатиме як перейти дорогу, куди їхати, де зупинитися, де переходити, поїсти, відпочити? І багато іншого. Для того щоб був порядок на дорогах, існують дорожні правила та дорожні знаки.

Ми — дорожні знаки,
Нас потрібно знати
Водіям і пішоходам,
І хто їздить, і хто ходить,
І дорослим, і малим —
Знати знаки треба всім!

Знаки бувають:

- **попереджувальні:** «Пішохідний перехід», «Слизька дорога», «Ремонт дороги», «Крутий спуск» та ін. (*Учитель показує*).

- **знаки, які забороняють:** рух велосипедів, мотоциклів, вантажівок;

- **наказові:** «Проїзд заборонений», «Рух прямо», «Рух вліво (вправо, прямо)», «Дорога для пішоходів (велосипедистів)»;

- **інформаційні:** «Місце стоянки», «Місце відпочинку», «Пішохідний перехід», «Пункт харчування» та ін. Усі дороги поділяють на головні та другорядні. Біля дороги є тротуар або пішохідна доріжка, саме по них ходять люди, а по проїжджій частині дороги їздять машини.

2. Робота із загадками.

*В нього на чотири боки
Є по три кругленьких ока.
Світить жовтим — стоїмо,
А зеленим — ми йдемо,
Як червоним — зачекай,
Транспорту не заважай.
(Світлофор)*

— Які кольори світлофора?

*Червоний колір каже: стій!
Жовтий — приготуйсь, вправо, вліво подивись.
Зелений — сміливо й швидко йди,
На переході гав не лови!*

— Як і де можна переходити вулицю? Відгадайте загадку.

*Ця тварина не проста:
Без копит і без хвоста,
Не гуляє, не біжить,
Серед вулиці лежить.
(Зебра)*

3. Робота з дорожніми правилами.

— **Запам'ятайте такі правила:**

• Ходіть тільки тротуарами або пішохідними доріжками. Якщо таких немає, ідіть узбіччям.

• На тротуарах та узбіччях тримайтеся правої сторони. Переходячи дорогу з друзями, ідіть спокійно та слідкуйте за рухом транспорту.

• Переходьте дорогу там, де є світлофор, або на пішохідному переході.

• Переходьте дорогу тоді, коли транспорт ще далеко.

4. Робота з розворотом «Букваря» (с. 14).

• Розгляд і аналіз малюнка: як хлопчик буде йти до школи.

• Розгляд і аналіз основних дорожніх знаків.

• Робота з діалогом.

5. Робота з навчальним змістом сторінки 15.

• Як пішоходи поведуться на малюнку? Чому ви думаєте, що так не варто поводитися?

6. Уявлення про слова–назви живих предметів.

• Читання уривка з вірша Д. Білоуса.

• Аналіз ілюстративного матеріалу.

• Робота зі складоподілом слів і звуковими схемами.

II. Підсумок уроку.

— Розгляньте ще раз малюнок (с.14). Покажіть дорогу, перехід, тротуар.

Розкажіть, як правильно рухатися тротуаром, переходити дорогу.

Де йдуть пішоходи?

Де йдуть машини?

Скільки «зебр» зображено на малюнку?

Скільки дорожніх знаків намальовано?

Скільки світлофорів?

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Дорога до школи». Створення малюнка на тему «Дорога до школи». Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». Відповідність звукової схеми словам–назвам намальованих пред-

метів. Практичне ознайомлення зі словами–назвами живих предметів (хто?). Письмо півовалів, коротких прямих ліній, великої петлі з нижнім заокругленням.

Мета: розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; *закріпити* набуті знання про правила дорожнього руху, основні дорожні знаки, правила поведінки на дорозі; *формувати* вміння визначати слова, які відповідають на питання *хто?*

Обладнання: картки з намальованими живими предметами, плакат зі світлофором, з основними дорожніми знаками; схеми на тему «Мій шлях до школи».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого.

1. Орфографічна хвилинка. (*Учитель читає, а учні повторюють кожен рядок*).

Жук з журавликом дружили: «Жу-жу-жу (двічі).

Жабеня жука дражнило: «Ква-ква-квак! (двічі)

Жук до жаби: «Жу-жу-жу

Журавлеві розкажу».

О. Кононенко

2. Робота з розворотом «Букваря»: повторення основних дорожніх знаків: аналіз малюнка (с. 14–15).

3. Створення малюнка на тему «Дорога до школи» (у зошиті з друкованою основою).

4. **Гра «Уловіть м'який приголосний звук»**

[o], [c´], [г], [г´], [y], [p], [p´], [a]

5. **Гра «Живий–неживий».** Учитель читає слова, а учні «ловлять» оплесками слова–назви живих предметів.

Матеріал гри: ведмідь, синичка, зошит, лев, сонце, хмари, дятел, річка, небо, ластівка, ручка, сусідка, сестра, трава.

6. Робота в зошиті з друкованою основою: завдання 2.

7. Фізкультхвилинка.

Треба дружно всім нам встати,

Фізкультпаузу почати.

Раз – підняти руки вгору,

Два – нагнутися додолю.

Не згинайте, діти, ноги,

Як торкнетеся підлоги.

Три, чотири – прямо стати,

Будем знову починати.

Руки – в боки.

*Нахились назад,
І направо, і наліво,
Щоб нічого не боліло.
Раз, два, три, чотири —
Набираємося сили.*

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Письмо овалів, короткої прямої лінії та петлі із заокругленням управо (з перервою на відпочинок).
2. Робота із загадками.

*Де потік машин суцільний —
Переходить недоцільно.
Відшукать людині слід
Знак «Підземний... (перехід)».*

III. Підсумок уроку.

*Дорогу виберіть до рідної вам школи,
Щоб світлою й безпечною була.
І навпростець теж не ходіть ніколи,
Собі й нікому не бажайте зла.*

Тема урока. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мій день».

Формування аудіативних умінь за текстом А. Лобела; практичне ознайомлення зі словами–назвами дій. Моделювання слів, речень (с. 17).

Мета: *розвинути* зв'язне мовлення на відповідну тему; *дати* уявлення про розпорядок дня; *навчати* учнів складати розпорядок дня за малюнками підручника (с. 16); *виховувати* бажання дотримуватися правил розпорядку дня; *формування* уміння слухання–розуміння–говоріння.

Обладнання: годинник, картки з видами дітей, які відпочивають, працюють, виконують уроки.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Повторення правил дорожнього руху (с.14 – 15).
— Розгляньте малюнок на с. 14.
 - Покажіть дорогу, перехід, тротуар;
 - Розкажіть, як правильно рухатися тротуаром, узбіччям дороги та переходити її.
 - Де ходять пішоходи?

- Де їдуть машини?
- Де пішоходи переходять дорогу?
- Розгляньте зображення дорожніх знаків.
- Що вони означають? Які ще дорожні знаки ви знаєте?

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.
 - Відгадайте загадку.

*А що то за штука,
Що день і ніч,
Щось собі мурличить
Та чужий вік ліче?
(Годинник)*

— Чи вмієте ви визначати годину? Уранці ви приходите до школи. Що виробите перед цим? (*Діти розказують*). Як ви проводите час після школи? Як проводите час увечері?

2. Робота з розворотом «Букваря» (с. 16).

— Ви бачите двох дітей. Дамо їм імена: Оленка і Андрійко. Розкажіть що роблять діти вранці, удень, увечері? (*Аналіз світлин по порядку*).

— Що роблять Оленка і Андрійко на першому малюнку? (*Зарядку*).

— Що діти роблять потім? (*Умиваються та снідають*).

— Куди далі вирушають Оленка і Андрійко? (*До школи*).

— Що діти роблять у школі? (*Навчаються, сидять за партою, слухають учителя й відповіді однокласників, відповідають, розповідають, пишуть, малюють*).

— Що вони роблять після уроків? (*Обідають*).

— Як вони відпочивають після обіду? (*Допомагають мамі, граються на свіжому повітрі, розглядають книжки*).

— Що діти роблять увечері?

— А як минає ваш день?

— На малюнках зображений розклад справ на день для дітей. Що діти роблять зранку?

- вчасно прокидаються: в один і той же час;
- сплять не менше 9 годин;
- уранці роблять зарядку;
- чистять зубки і вмиваються;
- обов'язково снідають;
- приготувати шкільний сніданок;
- вчасно приходять в школу.

3. Слухання–розуміння вірша А. М'ястківського «Киця прокидається».

Фізкультхвилинка за віршем. (*Діти рухами показують те, що чують у вірші*).

*Киця прокидається —
Лапками вмивається.
Квітка прокидається —
Росами вмивається.
Сонце прокидається —
Хмаркою вмивається.
Ну а ми з сестричкою
Вмиємось водичкою.*

4. Робота з розворотом «Букваря» (с. 17).

• Слухання–розуміння тексту А. Лобела. Аналіз тексту (с. 17).
Уявлення про слова–назви дій.

— Що планувало зробити протягом дня жабеня Кнак?

Поснідати, одягнутися, піти, прогулятися, повечеряти — це **слова, які вказують на дії**, тобто на питання *що робить предмет? що буде робити? що зробить?*

6. Робота з ілюстрацією до тексту.

— Що робить метелик? (*Літає*).

— Що робить рибка? (*Плаває*).

— Що робить сонце? (*Світить*).

Висновок: слова–назви дії предметів відповідають на питання: *що робить?, що робитиме?, що зробить?*

III. Підсумок уроку.

А курочка-чубарочка
Одяглася в кептаричок,
Розчесала хвостик
І **пішла** у гості.

Г. Чубач

— На які питання відповідають виділені слова?

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мій день». Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». Познайомлення зі словами–назвами дій. Письмо півовалів, довгої прямої лінії, петлі з переходом через нижню рядкову.

Мета: *закріпити* уявлення про розпорядок дня школярів; *навчати* учнів складати розпорядок дня за малюнками зошита (с. 10); *заохочувати* дотримуватися правил розпорядку дня; *закріпити* вивчення слів–назв дій, *письмо* півовала, довгої прямої та петлі з переходом через нижню рядкову.

Обладнання: картки з малюнками розпорядку дня, кольорові олівці.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Орфоепічна хвилинка.

*Грім гуркоче за горою: гур-гур-гур.
Грім гуркоче над рікою: гур-гур-гур.
Гуси гордо йдуть додому: «га-га-га»,
Не бояться того грому: — га-га-га!*

Г. Чубач

2. Гра «Влови “живий” предмет»

Вітер, книжка, горбець, ворона, лев, син, село, собака, кіт, коро-
ва, дорога.

3. Слухання–розуміння тексту. Визначення слів–назв дій (*виді-
лені слова*).

*Будівельники-бобри
Добре працювали
У бору для дітвори
Школу збудували.
Дятел дзьобом-долотом
Потрудивсь на ганку.
Павуки усі гуртом
Виплели фіранку.*

Т. Коломієць

4. Робота із загадкою

На блакитній тарелі — золоте яблуко катається.

(Сонце)

- Бесіда за малюнками в зошиті (с. 10).

— Розгляньте перший малюнок. Яка пора доби зображена на ньо-
му? (*полудень*). Чому ви так думаєте? Що роблять діти о цій порі?
Вони прийшли зі школи? Куди вони йдуть? З'єднайте лінією відпо-
відні малюнки. На якому з малюнків зображений ранок? Чому ви так
думаєте? (*Сонечко сходить*). Куди йдуть діти о цій порі дня? З'єднайте
лінією відповідні малюнки. На якому з малюнків сонечко відсутнє?
Яка це пора? Що роблять діти ввечері? З'єднайте лінією відповідні
малюнки. Як ви вважаєте, що було б якби раптом зникло Сонце? Що
трапилося б із живою природою?

- 5. Робота з розворотом зошита (с. 10, завдання 1).

- 6. Фізкультхвилинка.

II. Вивчення нового матеріалу.

- 1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми поговорили про те, що ви робите протягом дня. А тепер пригадаємо, на які питання відповідають слова–назви неживих предметів? Слова–назви дій?

А ще ми будемо писати напівовал, пряму довгу лінію та пряму з петлею.

2. Робота з розворотом зошита (с. 10, завдання 2).

— Відгадайте загадки.

Ручку і щетинки має,
Наші зубки доглядає.
З пастою вона сусідка,
Вичищає зуби ...
(Щітка)

Чистить курточку, штанці,
Чобітки і сап'янци¹.
Дуже працююва тітка.
Здогадались, що це?
(Щітка для одягу)

3. Письмо графічних елементів у зошиті.

III. Підсумок уроку.

Гра «Уловіть двоскладове слово».

Риба, пень, огірок, жаба, мир, син, сова, добро, день, тато, бабуся, дід, синок.

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моє дозвілля».

Формування аудіативних умінь за текстом З. Мензатюк. Досліджуємо мовні явища: слова–назви ознак предметів, слова, протилежні за значенням (18-19).

Мета: розвивати зв'язне мовлення на тему «Моє дозвілля»; дати уявлення учням про слова–назви ознак предметів; формувати вміння моделювати двоскладові слова; закріплювати вміння розрізняти назви істот/неістот, слова–назви дій, вміння правильно ставити до них питання.

Обладнання: картки зі схемами змодельованих слів; предметні малюнки, слайди з фрагментами казок.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «**“Зайве” слово**»

— Послухайте ланцюжки слів, знайдіть «зайве», поставивши до нього питання.

1. Корова, свиня, дуб (хто?).

2. Парга, тарілка, сестра (що?).

¹ Сап'янци — чоботи або черевики, пошиті з тонкої м'якої шкіри різних кольорів.

3. Трамвай, тролейбус, дастівка (що?).
4. Автомобіль, горобець, зозуля (хто?).
5. Співає, читає, орел (що робить?).
6. Спати, мак, писати (що робити?).

2. Гра «Назви одним словом»

Яблуко, груша, слива — ... ;

Морква, буряк, картопля — ... ;

Кіт, собака, корова, свиня — ... ;

Тролейбус, автобус, машина — ... ;

3. Слухання–аудіювання за віршем О. Орача «Галя-невстигала»

— Галю, вставай, одягайся

Та швидше до столу!

— Галю, мерщій убирайся,

Бо спізнишся в школу!

Галя вилежує, ніжиться і позіхає,

Довго з портфелем вовтузиться

І — не встигає.

В школі дзвінок продзвенів

І давно почалися уроки.

А коридором — чий то? —

Лунають поспішливі кроки.

Клас уже знає:

Це знову спізнилася Галя.

Ні, даремно прозвали

Її Невстигала.

Обговорення вірша.

— Чому Галю прозвали Невстигала? Чому дівчина спізнювалася, як ви думаєте? Чим можна допомогти Галі? Що ви порадили б дівчині? Як ви збираєтеся до школи? Що ви любите їсти на сніданок? Хто вам допомагає збиратися в школу? Коли ви збираєте рюкзак — уранці чи ввечері?

4. Фізкультхвилинка.

Хмара сонечко закрила,

Слізки срібнії зронила.

Ми ті слізки позбираєм,

У травичці пошукаєм.

Пострибаєм, як зайчата.

Політаєм, як пташата.

Потанцюємо ще трішки,

Щоб спочили ручки, ніжки.

Всі веселі? От чудово!

А тепер до праці знову.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Ми вже вивчили що таке слова, на що вони вказують. Сьогодні ми продовжимо їх вивчати. Я називатиму слова, а ви ставте питання до них.

Вишня (*що?*), трава (*що?*), малює (*що робить?*), сова (*хто?*), зошит (*що?*), бігти (*що робити?*), рибалка (*хто?*).

2. Робота з загадками.

Взимку **білий**, влітку — **сірий**,
Довгі вуха, **куций** хвіст,
Боягуз під кущ заліз.

(*Зайчик*)

— Якого кольору хутро зайця взимку? Улітку? Які в нього вуха та хвіст? Усі ці слова вказують на ознаки зайця.

Сіренька, маленька, хвостик **тоненький**;

Все, що знайде, прогризе і від котика втече.

(*Миша*)

— Яка миша? (*сіренька, маленька*) — ці слова вказують на ознаки миші.

3. Гра «Добери предмет за ознакою»

Солодка — груша, цукерка, лимон.

Тепле — літо, пальто, лід.

Червоні — вишні, рукавички, шапка.

4. Бесіда про дозвілля дитини.

— Дозвілля — це час, вільний від роботи, занять, будь-якої справи. — Що ж тоді робити? Гратися? Нічого не робити? Спати?

Є дуже багато форм і видів дозвілля. Багато гуртків і захоплень. Зокрема, участь у художній самодіяльності, у роботі клубів і гуртків за інтересами, заняття спортом, праця в саду й на городі, конструювання, рукоділля, відвідування театрів, кіноконцертних залів, бібліотек, парків, музеїв, подорожі, рибаловля й багато-багато інших цікавих форм і видів. Я читатиму, а ви уважно слухайте, і дайте відповідь на питання.

Відкрийте шахи

Ми розум славимо разом з відвагою бійця

І в чорно-білім світі цім

б'ємося до кінця.

Вперед! Нехай живе король!

І порухом руки

Наш полководець посила

на ворога полки...

В. Голуб

У танці сила

*От і скінчилися дні навчання в школі,
Дитинство мали тут усі своє.
Чудово ж як, що завжди в нашій долі
Чарівна музика і танець є!..*

Н. Красоткіна

Забудько

*...Котик миттю всієсь на грудку
Закидає в річку вудку.
До полудня просидів,
А нічого не зловив,
Бо забувся на гачок
Наживити черв'ячок.*

М. Стельмах

— Про який відпочинок ідеться в уривках з віршів? Розкажіть, як ви проводите своє дозвілля.

5. Робота з розворотом «Букваря» (с. 18). Аналіз кожної світлини. Звернути увагу на світлину, на якій зображено дитину з обмеженими можливостями.

6. Слухання—аудіювання тексту за З. Мензатюк.

— Про що йдеться в тексті? Якого кольору були сукні в царівен-барв? Чи стала клумба красивіша після мандрів царівен-барв?

7. Аналіз ознак за кольором, смаком, розміром (с. 19).

Троянда (*яка?*) червона, велика, красива, запашна.

Соняшник (*який?*) великий, жовтий, красивий, високий, корисний.

Дзвіночок (*який?*) малий, блакитний, красивий, лісовий.

(*Що?*) лимон (*який?*) кислий.

(*Що?*) мед (*який?*) солодкий.

Висновок: слова—назви ознак *солодкий* — *кислий* — **протилежні за значенням**.

III. Підсумок вивченого.

— Знайдіть у вірші слова, протилежні за значенням.

*Струмку сказала річка:
— Ти вузький, а я широка,
Ти мілкий, а я глибока.
Про одне лиш забула ріка,
Що й сама почалася з струмка.*

Швидко

*Швидко встань і одягнися! Швидко снідай, не барися!
Швидко руки мий і шию! Швидко, бо сама помию!*

*Швидко, тато нас чекає! Швидко, наш трамвай тікає!
Швидко забігай до класу! Швидко, бо немає часу!
І весь час немає часу...*

Д. Вавилова

*В Катриного капелюшка — клопотів по вушка:
Коси Катрі прикривати, коло колеса скакати,
Коровам у слід махати, котенятко колисати,
Козенятко напувати, комариків проганяти,
Качку з річки рятувати, від качура утікати...
У-у-у-ух!
Притомився капелюх.*

Н. Гуменюк

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Моє дозвілля».

Формування аудіативних умінь за текстом З. Мензатюк. Закріплення слів–назв ознак предметів, які відповідають на питання (який?), (яка?), (яке?), (які?). Письмо овалів, прямої лінії з нижньою петлею.

Мета: *закріплювати* вміння орієнтуватися на сторінках зошита, правильно розміщувати на парті зошит під час письма та малювання, рівно сидіти під час письма, правильно тримати олівець; *розвивати* дрібну моторику рук; *удосконалювати* вміння визначати слова–назви ознак предметів; *навчити* писати овал.

Обладнання: аркуш паперу із зображенням різних видів ліній (на кожного учня); зошит у косу лінію; плакат на тему «Правильно сиди під час письма»; кольорові олівці.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Фонематична хвилинка (*учитель починає рядок, а діти закінчують, повторюючи останнє слово*).

*Між ялинкових пухнастих лап
Дзвінко дощик: «Крап-крап-...!»
Біля пня, де лист прилип,
Виріс гриб, ... ,
Білих тут грибів сім'я
Хто знайшов їх?
— Я ..., ... , ...!*

2. Робота із загадками. Закріплення вмінь визначати слова–назви дій, ознак предметів.

*У дворі не ловить гав,
Каже грізно: «Гав-гав-гав!»
Пильно дім **охороняє**,
Кицю Мурку **захищає**,
Бачить з буди двір увесь...
Хто це, дітки? Звісно,*
(Пес)

– Що робить пес? (*Охороняє, захищає*).

*– Як і зайчик, має вушка,
Весь **пухнастий**, як подушка,
Любить моркву, капустину,
Лагідний, немов дитина.
Білий, ніби заметіль,
В клітці спить **маленький**... .*
(Кріль)

– Який кріль? (*Пухнастий, лагідний, білий, маленький*).

*На дворі і на току –
Скрізь луна : «Ку-ку-рі-ку!»
Гордо птах цей походжає,
Дуже **пишний** хвостик має,
Шпори, гребінець **чарівний**.
Що за птах цей, дітки?*
(Півень)

– Які в півня хвостик і гребінець? (*Пишний, чарівний*).

– Ви відгадували загадки про пса, кроля, півня. Це живі чи неживі предмети? На яке питання відповідають ці слова?

3. Робота із зошитом (с.11)

– Пригадайте, про що ми говорили на уроці читання. (*Про дозвілля*). Як ви думаєте, чи однаково люди проводять свій вільний час? Чому? Пригадайте, як люди, зображені на світлинах у «Букварі», проводять своє дозвілля. Що ви робите у вільний час? Що ви найбільше любите робити? У зошиті намалюйте те, що вам найбільше подобається робити під час власного дозвілля.

4. Фізкультхвилинка.

*А ми зерно сіяли, сіяли
У земельку чорную, свіжую.
І з'явилися перші листочки,
Із них повні, гарні колосочки.
До сонечка потягнулись,
І сонечку усміхнулись.*

5. Підготовча робота до письма: виконання вправи 2 в зошиті (завдання вказане у вправі).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо писати новий графічний елемент: овал, а також повторимо ті які вже знаємо: пряму лінію, коротку із заокругленням управо, пряму лінію з петлею вліво, довгу пряму лінію з переходом через нижню рядкову лінію.

Пригадаємо, як правильно сидіти за партою. Подивіться на плакат і сядьте так, як показано на ньому.

2. Робота в зошиті.

— Розгляньте перший робочий рядок у зошиті. Чому ми називаємо цей рядок *робочим*? Що написано в ньому? Що з чим чергується? Що будемо писати після короткої лінії із заокругленням? Овал починаємо писати посередині робочого рядка: ведемо вгору й заокруглюємо вліво, ведемо вниз, торкаємося нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вправо й ведемо вгору. Поставте крапку в робочому рядку там, де почнете писати. Під лічбу починаємо писати: — і — 1 — і. Наступний елемент ви вмієте писати. Пишемо під лічбу: — 1 — і. Самостійно продовжуємо писати перший рядок.

3. Гра «Доберіть питання».

— Я говоритиму три слова підряд, а після третього слова ви скажете, на яке питання вони відповідали.

Петрик, Марина, Іван (*хто?*)

Читають, пишуть, малюють (*що роблять?*).

Здорові, веселі, розумні (*які?*).

Ручка, зошит, олівець (*що?*).

Гарна, світла, червона (*яка?*).

4. Гра «Упіймайте» голосні звуки».

[а], [к], [д], [б], [у], [і], [м], [и], [с], [л], [о].

5. Робота в зошиті. Письмо графічних елементів 2 і 3 (*прописати рядок*).

III. Підсумок уроку.

Гра «Упіймайте слова – назви ознак предметів» (учитель читає слова, а діти, плескаючи в долоні, «ловлять» слова – назви ознак предметів).

Хитра, спить, лисичка, руда, сміливий, вовк, ходить, малює, солодка, смачна, слива, театр, бібліотека, нова, цікава.

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Вихідні з батьками та друзями». Формування аудіативних умінь за текстом М. Братко. Практичне ознайомлення з реченням. Закріплення слів–назв предметів, ознак, дій. Моделювання слів, речень (с. 20–21).

Мета: *формувати* вміння висловлюватися на відповідну тему; *дати практичне уявлення* про речення як засіб висловлення думки; навчити порівнювати слово та речення; *ознайомити* зі способом умовного позначення речень; *закріпити* вміння добирати слова, близькі за значенням; *збагачувати* й *активізувати* словниковий запас учнів.

Обладнання: картки зі схемами речень; малюнки різних атракціонів, місць відпочинку; світлини, на яких зображені відпочивальники.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого.

1. Робота із загадками.

*Маленька, червоненька,
Із хвостиком тоненьким.
На городі мене рвуть
І до столу подають.
(Редиска)*

*Довгий, зелений,
Добрий, солений,
Добрий і сирий.
Хто він такий?
(Огірок)*

— Ви відгадали загадки. Молодці. Я вимовлятиму слова–назви відгадок, а ви додавайте слова–назви ознак, які були використані в загадці.

Редиска (*яка?*) маленька, ..., з хвостиком (*яким?*)

Огірок (*який?*) довгий, ... , ... ,

2. Слухання–аудіювання вірша А. Костецького.

*А метеликам — весело,
А метеликам — смішно,
Бо метеликам вересень
Щось наспівує ніжне.
Бо метеликам сонечко
Білі крильця лоскоче,
А довірливі соняхи
З ними гратися хочуть.*

*І метелики світяться
Свічечками в блакиті,
Бо маленьким не віриться,
Що кінчається літо.*

3. Аналіз змісту вірша.

— Про кого йдеться у вірші? Які крильця в метеликів? Що у вірші свідчить про те, що закінчується літо? (*Місяць вересень*).

— Вимовте слово *метелики*. Поділіть його на склади. Вимовте звуки першого, другого, третього, четвертого складів. Який звук і склад наголошені? Вимовте голосні та приголосні звуки. Складіть звукові схеми слів «*метелики*», «*літо*». Самостійно зробіть звукову схему слова «літо».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Діти, скажіть, будь ласка, чи подобаються вам вихідні дні? Вихідний — особливий день, коли сім'я може зібратися разом. Якщо це особливий день, то всі справи мають бути особливі. Поговоримо про те, що можете зробити для цього ви, маленькі помічники. Вихідний день починається зі сніданку. Отже, потрібно зробити його особливим. Встаньте раніше за батьків, або разом з братом або сестрою, приготуйте сніданок батькам — вони дуже здивуються та зрадіють. А якщо ви цей сніданок прикрасите квітами, цукерками, ягодами — батьки будуть у чудовому настрої. Що можна зробити далі? Відпочинок на природі — найкращий! Але якщо ви всі разом планували поїхати до бабусі й дідуся — це теж прекрасно. Адже, вони старенькі, їм дуже потрібна ваша допомога. Зробіть щось приємне для них, виготовте своїми руками подарунок: малюнок своєї школи; аплікацію із засушених листочків; овочі, які ростуть на їхньому городі, з пластиліну; вивчіть і загадайте бабусі й дідуся загадки.

Вихідні також можна провести з друзями, особливо якщо батьки заклопотані.

— Настав вечір неділі. Завтра потрібно йти в школу. Намалюйте, що вам найбільше запам'яталося під час відпочинку.

2. Робота з розворотом підручника (с. 20–21). Аналіз змісту світлин на с. 20. Читання діалогів. Розповіді дітей про те, як вони проводять свої вихідні.

3. Слухання–аудіювання за текстом М. Братко (с. 21).

— Яку подію святкував Юра? З ким і де? Хто подарував йому квитки до розважального центру? Ви висловлювали свої думки реченнями. Ми вивчили що таке *слово*, що можуть називати слова. Але розмовляючи, ми поєднуємо слова так, щоб нас розуміли. Наприклад, якщо ми говоримо слово *подружка*, то всі розуміють про кого йдеться

ся. Але чи відомо нам, хто вона, як її звати, з ким дружить, що робить. (Ні). Тож треба назвати її, наприклад: *Оленка — моя подружка*. Це вже не окремі слова, а речення. (Учні повторюють речення).

— Речення складаються зі слів. Вони можуть складатися з одного, двох, трьох і більше слів. Подивіться (*учитель показує олівець*), що це? (*олівець*). Ви сказали слово, а тепер я складаю з ним речення: *У мене червоний олівець*. Скільки слів у цьому реченні? Я промовляю кожне слово окремо, а ви легенько стукаєте по парті після кожного вимовленого слова. Скільки раз ви стукнули по парті? (*Чотири рази*). Скільки слів у реченні? Кожне слово в реченні пишемо окремо, а перше — завжди з великої букви. Поки ми ще не навчилися читати й писати, не знаємо всіх букв, будемо записувати речення так: початок — перше слово, позначатимемо вертикальною рисою завбільшки з клітинку, а решту слів — горизонтальними лініями. Маленькі слова — короткою лінією, а великі — довгою. У кінці речення ставимо крапку, тому що ми закінчили думку.

• Графічне позначення речень. Ознайомлення зі способом умовного позначення речень.

4. Робота з «Букварем» (с. 21). Складання речення за схемою та малюнками.

5. Гра «Скажи про предмет».

— Я називатиму предмет, а ви складатимете про нього речення. Наприклад: *собака — у мене є собака*.

Кіт — Яблуня — Зошит —

6. Складання схем речень.

III. Підсумок уроку.

— З чого складаються речення? Чи можна записувати речення, якщо не вмієш читати й писати? Як позначаємо перше слово в реченні? Що ми ставимо в кінці речення?

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Вихідні з батьками та друзями». Практичне ознайомлення з реченням. Закріплення понять «склад», «слово», «наголос». Написання овалу, довгої прямої лінії з нижньою петлею.

Мета: закріплювати вміння складати схеми речень; визначати поняття «склад», «слово», «наголос»; розвивати мовлення на тему «Вихідні з батьками та друзями»; удосконалювати навички орієнтуватися на сторінці зошита, правильно розміщувати на парті зошит під час письма та малювання, рівно сидіти, правильно тримати олівець; формувати вміння писати відомі графічні знаки.

Обладнання: аркуш паперу із зображенням схем речень, плакат на тему «Сидіть правильно»; кольорові олівці.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Фонематична хвилинка за віршем Т. Чорновіл «Одуди» (*учитель читає вірш, а діти додають повтори останніх складів*).

*Пишино вбрані одуди — ди — ди — ди
Хлопці браві, хоч куди — ди — ди — ди!
В лісі, в полі рано-вранці,
До роботи чи на танці
Завжди грають на дуду: ду — ду — ду
Оду-ду, ду-ду, ду-ду!..*

— Про кого йдеться у вірші? Які звуки ви частіше повторювали? ([д], [у]). Які це звуки? Як ми їх позначаємо? Складіть звукову схему слова *одуд*.

2. Бесіда про допомогу вдома.

— Я називатиму різні домашні справи, а ви піднімайте руку, якщо вмієте це робити.

- мити посуд, витирати його рушником;
- поливати кімнатні квіти;
- складати свої речі;
- вигулювати домашніх тварин;
- доглядати за молодшими (сестрою чи братом);
- допомагати бабусі й дідусю.

3. Робота з розворотом зошита (с. 12–13).

— Розгорніть зошит. Намалюйте того, з ким ви відпочиваєте (сім'ю, друзів, домашніх улюбленців, тощо).

4. Виконання вправи 2 (*завдання вказані в зошиті*).

5. Логіко-мовленнєві вправи. Робота із загадками.

- *Чи в лінійку, чи в клітинку
Чистим був, та за хвилинку
Мерехтить від цифр і літер.
Здогадались, що це, діти?
Ручці він говорить: «Прошу».
Це шкільний учнівський...
(Зошит).*

- *Хутко стрибне на папір,
І, хоч вір, а хоч не вір,
Враз напише нове слово.
Ось і речення готове.
(Ручка).*

- *Невеличка деревина,
Із граніту середина.
Всім потрібна, щоб писати,
Щоб картинки малювати.
(Олівець).*
- *У портфелі є хатинка —
Ручки там живуть, резинка,
Клей, лінійка, кутники —
Школярів помічники.
(Пенал).*

Доповніть речення двома словами.

— Зошит, ручка, олівець, пенал — це _____.

6. Створення звукових схем слів *олівець, пенал*. Аналіз звуків.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ви будемо писати графічні елементи, які ви вже вивчили: овал, коротка пряма лінія із заокругленням уліво, довга петля з переходом через нижню рядкову лінію. Ці елементи ви вже вмієте писати, тому сьогодні ви працюватимете самостійно.

Пригадайте, як правильно сидіти за партою. Подивіться на плакат і сядьте так, як показано на ньому.

2. Робота в зошиті.

— Розгляньте перший робочий рядок у зошиті. Чому його називають *робочим*? Що написано в ньому? Що з чим чергується у другому рядку? Поставте крапку в робочому рядку там, де почнете писати графічний елемент у першому рядку. Під лічбу починаємо писати: — і — 1.

3. Робота в зошитах. Надання індивідуальної допомоги учням.

4. *Гра «Доберіть питання».*

— Я говоритиму три слова підряд, а після третього слова ви скажете, на яке питання вони відповідали.

Пищу, танцюю, співаю... (*що роблю?*)

Дерево, земля, сонце... (*що?*)

Голуб, горобець, снігур... (*хто?*)

Висока, зелена, густа... (*яка?*)

Солодкий, соковитий, зелений... (*який?*)

5. Написання графічних елементів другого та третього рядків.

III. Підсумок уроку.

Гра «Знайдіть «зайве» слово»

Автобус, машина, театр.

Чоботи, босоніжки, хустка.

Молоко, масло, хліб.
Бублики, батон, халва.

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Сонячна країна — моя Україна». Практичне ознайомлення з поняттям «текст». Закріплення понять «склад», «слово», «наголос», «речення».

Мета: розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; ознайомити з поняттям «текст»; закріплювати вміння складати схеми речень; удосконаливати навички визначати поняття «склад», «слово», «наголос», «речення»; формувати вміння складати текст, позначати його схемами.

Обладнання: світлини українських державних символів, природи України, Києва, рідного міста (села); плакат «Правильно сидіть»; кольорові олівці.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання Гімну України.

— Як називаємо цю урочисту пісню? У яких випадках її виконують? Це Гімн України на слова П. Чубинського та музику М. Вербицького. Гімном починають і закінчують день. Гімн співають на урочистих зборах, коли він звучить, завжди потрібно підводитися.

— Зверніть увагу: на кожній парті лежать різнокольорові прямокутники. Назвіть кольори цих фігур. (*Червоний, зелений, синій, білий, жовтий*).

Виберіть прямокутники таких кольорів, як український Прапор. Яких вони кольорів? Поставте на парту жовтий прямокутник, а над ним угорі — синій. Тепер у кожного на парті є зразок Державного символу України — Прапора. Подивіться на український Прапор. Чи правильно ви поставили прямокутники?

— Яких кольорів прапор України? (*синього та жовтого*); Що означають синій та жовтий кольори? (*Кольори мирного неба, моря, життяво необхідної води; пшениці, зерна, хліба, сонця*); Де встановлюють Прапор України? (*На будівлях державних установ*).

*Прапор — це державний символ,
Він є в кожній державі;
Це для всіх — ознака сили,
Це для всіх — ознака слави.*

*Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє — небо, жовте — жито;*

*Прапор цей оберігаєм,
Він — святиня, знають діти.*

*Прапор свій здіймаєм гордо,
Ми з ним дужі і єдині,
Ми навіки вже — народом,
Українським, в Україні.*

Н. Поклад

2. Робота з державними символами України.

— Ми вже говорили про державні символи. (Учитель показує Герб і *запитує, чи знають учні, що це таке. Діти відповідають*).

— Так, це Герб — один із державних символів, України.

— Де ви його бачили?

*Наш герб — триzub. У ньому сила
Отця Небесного і Сина
Уважно придивись до нього —
На Духа схожий він Святого,
Що голубом злетів з небес
І у людських серцях воскрес.
Триzub, немов сім'я єдина,
Де тато, мама і дитина
Живуть у мирі і любові
На Україні вольній, новій.*

В. Паронова

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Робота з розворотом «Букваря» (с. 22–23).

- Розгляд і обговорення світлин. Розповіді про ваше місто (село).
- Створення про кожну світлину речень. Складання до них звукових схем.

— Що зображено на передостанній світлині? (*Криницю*).

Криниця — народний символ України. У кожному селі, біля кожної хати люди викопували криницю. Біля неї висаджували кущ калини, вербу або інше дерево. Над криницею зводили надбудови, прикрашали їх виробами з дерева або металу. Обов'язково прив'язували кухоль, щоб подорожні могли напиться води. Усі господарі дуже шанують свої криниці, бо розуміють життєву необхідність найкориснішої та найчистішої води. Часто можна побачити криниці біля дороги, на роздоріжжі, у полі. Добрі люди їх викопували, щоб мандрівники пригощалися джерельною водою.

2. Практичне ознайомлення з поняттям «текст».

У нашому дворі глибока криниця. Про що йдеться в реченні? (*Про криницю*). Скільки слів у ньому? Скільки маленьких слів? Складіть схему цього речення.

Послухайте друге речення: *Росте зелена трава.*

Про що воно? (*Про траву*). Чи є в цьому реченні згадка про криницю? (*Ні*). Послухайте третє речення: *Зацвіла калина.* Про що це речення? Чи пов'язані ці три речення за змістом? (*Ні*). Чому? (*Перше речення про криницю, друге про траву, третє про калину*), тому *це три різні речення.*

А тепер послухайте інші три речення: *У нашому дворі дерев'яна криниця. Біля неї росте кущ калини. Навколо криниці зеленіє трава.* Чи можна стверджувати, що у всіх трьох реченнях ідеться про криницю? (*Так*).

Висновок. Речення поєднані між собою головною думкою називають **текстом**. Скільки речень у запропонованому тексті?

Разом складемо текст за змістом останньої світлини на с. 22. Спочатку назвемо дітей (*Марійка і Андрійко*). Де перебувають Марійка і Андрійко? Що вони роблять? Ви склали текст. Про кого він?

Послухайте вірш.

• Учитель читає вірш Н. Зарічної «Рідний край». Розгорніть «Буквар». Подивіться на вірш. Ви бачите перше речення, яке написано синім кольором. **Це заголовок вірша.** Отже, текст **може мати заголовок**.

• Слухання вірша, аналіз змісту.

2. Часткова інтеграція з навчальним предметом «Мистецтво».

3. Створення малюнка про те, де проживає дитина (*за бажанням*).

III. Підсумок уроку.

— Про Україну складено багато пісень, віршів. Послухайте один із них. (*Учитель читає вірш Н. Гуменюк «Україна»*).

*Є у кожної стеблинки,
І в пташинки, і в дитинки
На весь світ одна-єдина,
Як матуся-Батьківщина.
Є у нас своя родина,
Є верба і є калина,
Пісня, мова солов'їна —
Все це наша Україна.*

Н. Гуменюк

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на відповідну тему. Закріплення понять «звук», «склад», «слово», «наголос», «речення», «текст». Письмо овалу, довгої прямої лінії з нижньою петлею, прямої лінії із заокругленням унизу.

Мета: розвивати зв'язне мовлення на відповідну тему; закріплювати вміння створювати схеми речень, тексту; повторити поняття «звук», «склад», «слово», «наголос», як складати текст; навчати писати відомі графічні знаки; удосконалювати вміння орієнтуватися на сторінках зошита, правильно розміщувати на парті зошит під час письма та малювання, рівно сидіти під час письма, правильно тримати олівець.

Обладнання: світлини України, Києва, інших міст України, планети Земля, столиць відомих країн Європи, видів транспорту.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

— Ми з вами говорили про державні символи України. Послухайте вірш і запам'ятайте те, що сказав хлопчик Богданчик.

(Учитель читає вірш М. Щербака «Волошки»).

*Ми ходили в поле зранку —
Я, Богданчик і Оксанка.
І у житі між стеблинок
Назривали волошинок.
І мені здалося трошки,
Що синесенькі волошки
Під промінням сонця зранку —
Ніби очі у Оксанки.
А Богданчик гордовито
Нам промовив: — Стигле жито
І волошки світло-сині
То — мов прапор України!*

— Чи сподобався вам вірш? Як, на вашу думку, можна сказати, що Богданчик спостережливий хлопчик? Знайдіть у природі кольори державного Прапора.

2. Робота з реченням.

— Складіть про ваше місто (село) речення. Позначте його схемою.

— Столиця України — мальовниче місто Київ, розташоване на річці, що зветься Дніпро. Ця річка: повноводна, широка, мальовнича. По Дніпру плавають великі кораблі та маленькі човни, над ним літають білокрилі річкові чайки. У річці водяться великі й малі риби.

II. Вивчення нового матеріалу.

3. Робота в зошиті (с. 13).

- Виконання вправи 1.

4. Повторення поняття «текст».

— Розгляньте малюнок дівчинки. Придумаємо їй ім'я. (Оленка).

Куди прийшла Оленка? (*Оленка прийшла в парк (ліс).*)

Що вона робила? (*Вона збирала листя.*)

Що з нього зробила Оленка? (*З нього Оленка зробила букет.*)

Чи зв'язані між собою ці речення? Як називають речення, зв'язані між собою головною думкою? (*Текст*). Скільки речень у цьому тексті?

5. Складання схем речень тексту.

6. Виконання вправи 3 на с. 13 в зошиті. (*Пояснення написання під лічбу*).

III. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися на цьому уроці? Про кого склали текст?

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на тему «Мої права та обов'язки», «Україна на планеті Земля». Закріплення вивчених граматичних понять. Складання речень, тексту.

Мета: *розвивати* зв'язне мовлення на відповідну тему; *ознайомити* дітей з їхніми правами та обов'язками згідно з Конвенцією Організації Об'єднаних Націй та Конституцією України; *розширити* уявлення про інші держави та зв'язки України з ними; *закріпити* вивчені граматичні поняття.

Обладнання: світліни природи України, столиць Європи; Конституція України; плакати на теми «Мої права», «Мої обов'язки».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання — розуміння—аудіювання. (*Учитель читає вірш Ю. Хандожинської «Одна Україна»*).

*Країн є багато на світі
Та тільки одна Україна!
Це там, де волошки у житті
Це там, де моя Батьківщина.
Де птахи у небо летять
І струшують легкі пір'їнки,
Де друзі горою стоять,
Де в квітах сховались домівки.*

— Про що йдеться у вірші?

2. Бесіда про місце проживання дітей.

— Як називається місто (село), у якому ви живете? Яка ваша адреса? Адреса вашої школи? Ваших бабусь й дідусів?

3. Робота з реченням, текстом. Складання речень на відповідну тему (*за вибором учителя*); складання тексту.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда за темою.

— Сьогодні ми будемо говорити про Конституцію України. *Конституція* — основний державний документ (закон). У цьому документі записані основні права і обов'язки держави, а також громадян України. Кожна країна має такий документ. А є ще Конвенція ООН про права дитини. Головним завданням Конвенції є піклування про дітей та надання їм необхідного захисту. Які основні права вас, дітей, записані в цих документах?

— Розгорніть «Буквар» на с. 24. Розгляньте світлини, які зібрані у квітки з пелюсток-сердець. Вони свідчать про любов до дітей. Подивіться на першу пелюстку-серце. Ви ще не вмієте читати, тому я вам прочитаю: «Свідоцтво про народження». *Свідоцтво про народження* — це документ, який видають новонародженій дитині. Так, ви маєте *право на життя*.

— Розгляньте наступну світлину, на якій зображені лікар з дитиною. Отже, у вас є *право на медичну допомогу*.

— Де перебувають діти, зображені на наступній світліні? (На відпочинку). Ви маєте *право на відпочинок*.

— На наступній світліні зображено батьків, які піклуються про своїх дітей. Отже, ви маєте *право на піклування*.

— На наступному малюнку зображені діти в школі. Тож ви маєте *право на навчання*.

— Послухайте, я прочитаю вам основні ваші права. (*Учитель читає матеріал рубрики «Мої права» с. 24*). Окрім прав ви повинні пам'ятати про обов'язки. *Обов'язок* — громадянська необхідність відповідати за свої дії, вчинки.

Як ви вважаєте, у вас є обов'язки? Про кого ви піклуєтесь? Кому допомагаєте? (*Учитель читає матеріал рубрики «Мої обов'язки»*). Обговорення почутого.

2. Робота із с. 25. Часткова інтеграція з навчальним предметом «Я досліджую світ».

— Розкажіть про своїх сусідів. Ваші батьки завжди стараються жити в злагоді із сусідами. Українці теж мають сусідів. Це ті держави, які межують з Україною.

Найближчі сусіди України — Польща, Румунія, Угорщина та інші. Однак Україна намагається бути в дружніх стосунках з іншими державами. З України до інших держав можна полетіти літаком, доїхати автобусом або ж іншим транспортом. Багато українців їздять на відпочинок або ж на роботу в інші країни. Молоді

люди вчаться за кордоном. Розкажіть, у яких країнах побували ви чи ваші батьки?

III. Підсумок уроку.

— Про що ми сьогодні говорили? Що нового ви дізналися? Розкажіть удома про ваші права, але не забувайте про свої обов'язки.

Тема уроку. Розвиток зв'язного мовлення на відповідну тему. Закріплення вивчених граматичних понять. Написання овалу, довгої прямої лінії з нижньою петлею, прямої лінії із заокругленням унизу.

Мета: *розвивати* зв'язне мовлення на відповідну тему; *закріплювати* вміння створювати схеми речень, тексту; *повторити* вивчені поняття; *удосконалювати* вміння писати графічні знаки: овал, довгу пряму лінію з нижньою петлею, пряму лінію із заокругленням унизу.

Обладнання: світлини України, Києва, інших міст України, планети Земля, столиць відомих країн Європи, різного транспорту.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Що не так».

— На минулому уроці ми з вами говорили про ваші права та обов'язки. Повторимо їх.

— Я вимовлятиму речення, а ви, плескаючи долоні, «піймайте» ті, які належать до ваших прав.

- Маю право на відпочинок;
- маю право зламати деревце;
- маю право на медицину;
- маю право не ходити до школи;
- маю право ображати менших;
- маю право на освіту.

Продовжте речення, які я почну промовляти.

Я зобов'язаний Я буду... . Я можу... .

2. Гра «Знайдіть живе».

— Я називатиму слова, а ви «впіймайте», плескаючи в долоні, слова, які відповідають на питання *хто?*

Будинок, сестра, бабуся, мальва, барвінок, Борис, ручка, дошка, учень, бджола, риба, літак, автобус, тракторист.

3. Гра «Упіймайте слова».

— Плескаючи в долоні, «впіймайте» слова, які вказують на дії предметів.

Танцює, праця, працює, сонце, плаває, листя, солодкий, біжить, спить, місяць, читає.

— Я називатиму звуки, а ви «впіймайте», плескаючи у долоні, тільки голосні.

[р], [а], [у], [т], [с], [і], [б], [н], [о], [и], [в], [е], [л].

— Я називатиму слова–назви предметів однієї групи, а ви «впіймайте», плескаючи в долоні, слово–назву предмета, який є «зайвим» у цій групі.

- Морква, огірок, цибуля, слива.
- Черевики, босоніжки, чобітки, шкарпетки.
- Автобус, мотоцикл, автомобіль, ковзани.

6. Робота в зошиті (с. 14).

• Виконання вправ 1–4. Розгляд малюнків. Складання речень до кожного.

II. Підсумок уроку.

Ви закінчили працювати з частиною «Букваря», ознайомилися із звуками української мови. Наступного уроку почнете вивчати букви.

БУКВАРНИЙ ПЕРІОД

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [а], вивчення букви а. Звуко-буквені зіставлення. Зіставлення звукових схем із словами— назвами намальованих предметів. Формування аудіативних умінь за віршем М. Хоросницької. Диференційований підхід у формуванні умінь читати.

Мета: *вивчити* букви А, а; *формувати* в учнів вміння групувати предмети за певними ознаками; *розвивати* в школярів фонетичний слух, орфоепічні вміння; *поповнити* словниковий запас першокласників словами *абетка, азбука, алфавіт*.

Обладнання: картки з предметними малюнками у словах–назвах яких є буква а, звуковими схемами, буквами А, а; абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (*зголосу вчителя*): ма-мо-му-ми; ам-ом-ум-им; ама-омо-уму-ими.

2. Робота з розворотом «Букваря» (с. 26–27).

— Як називається країна, у якій ви живете? Як називається місто (село), в якому ви живете?

Розгляньте світлини України на форзаці підручника (*бесіда з ними*).
— Який вірш про Україну ви вивчили? Прочитайте його з пам'яті тихо.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні в нас незвичайний урок. Ми з вами розпочинаємо вивчати букви. Раніше ви позначали звуки рисою, двома рисками, кружечком, а сьогодні вивчимо інші позначення звуків, які називаються *буквами*. Букви, або літери, розміщують в певному встановленому порядку. Такий порядок називають *абеткою*, або *алфавітом*, *азбукою*. Кожна буква в цьому ряду має своє місце проживання. Послухайте ще раз слова *абетка*, *алфавіт*, *азбука*. Який звук ви чуєте на початку слів? Промовте наступний. Який звук на початку і в кінці слова *абетка*?

2. Розвиток в учнів аудіативних умінь. Послухайте оповідання про хлопчика, у якого була дуже цікава абетка.

(*Учитель* пропонує учням стати уважними слухачами: випрямити спину, злегка нахилити голову, дивитися на нього). *Учитель читає оповідання Н. Сніданко «Про хлопчика Тарасика».*

У Тарасика була абетка, яка вміла розмовляти.

Кожного ранку вона віталася з ним: «Привіт! Будемо вивчати алфавіт!». А ввечері прощалася: «До побачення!».

Вона співала веселих пісень, хвалила хлопчика, коли він правильно відповідав, або поправляла його, коли він помилявся. Тарасику було дуже цікаво з абеткою.

• Аналіз змісту оповідання.

— Як звати хлопчика? Що вміла «говорити» незвичайна абетка? Коли вона це «говорила»? Що «говорила» абетка, коли Тарасик помилявся?

3. Робота зі звуками слова *абетка*.

— Вимовте перший звук у цьому слові. Промовте його протяжно. Широко відкрийте рот, язик притисніть до нижніх зубів, струмінь повітря вільно видихайте. Який це звук? (*Голосний*). Чому ви так думаєте? (*Тому, що при вимові цього звука струмінь повітря не натрапляє на перешкodi*).

4. Ознайомлення з буквами **A, a**.

— Звук [**a**] позначають букви **A, a** (*показ букв на картці*).

Буква **A** — перша в алфавіті.

5. Друкування букви на дошці.

6. Робота з розворотом «Букваря» (с. 26–27).

— Розгорніть «Буквар» на с. 26. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **A, a**, а також рукописними, які ви писатимете в

зошиті. За плашкою намальовані квіти. Скажіть, як вони називаються. (*Айстри*). Який перший звук чуємо в цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви **А**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують?

Під буквами написано: Бачу **А**, **а**. Чую **[а]**. Такі квадратні дужки ми з вами писали тоді, коли робили звукові схеми. Отже, ми бачимо букви **А**, **а**, чуємо звук **[а]**.

7. Розгляд предметних малюнків, звуковий аналіз слів–назв предметів. (*Тут і надалі аналіз проводимо за таким алгоритмом: слово–назва предмета, поділ слова на склади, виокремлення потрібного звука, артикуляція звука, голосний–приголосний, позначення звука буквою*). Аналітико-синтетична робота: розгляд предметних малюнків, аналіз звукових, складових схем, звуко–буквені зіставлення.

8. Логіко-мовленнєві вправи: групування предметів, вилучення «зайвого». Повторення понять «живий», «неживий».

9. Робота з предметами, які намальовані у «віночку» (*на с. 27*) («калина», «аґрус», «бабка», «абрикос»).

– Промовте слово–назву рослини, яка намальована першою. (*Калина*). Що ви знаєте про калину?

Калина – кущ з білими квітками та кетягами кисло-солодких ягід; лікарська рослина. Якого кольору ягоди калини? Чим вони корисні?

Звуковий аналіз слова (*за алгоритмом*). (*Вимовте виразно слово «калина». Поділіть це слово на склади. Вимовте звуки першого, другого та третього складів. Вимовте другий звук першого складу. Який звук ви чуєте? Яка буква позначає цей звук? Назвіть слова–назви предметів, намальованих у «віночку», у яких звук [а] чується на початку, у середині, у кінці слова*).

III. Читання–слухання–розуміння.

1. Робота з віршем М. Хоросницької (*с. 27*). Бесіда за малюнком.

– Кого ви бачите на малюнку? (*Гарну дівчину в осінньому образі*). Що робить осінь з природою? (*Розфарбовує жовтим і червоним*). Як ви це розумієте? Якого кольору листя? Що можна зробити з нього?

IV. Підсумок уроку.

– Пригадайте, як називаються розміщені у певному порядку букви. (*Азбука, абетка, алфавіт*). Яка буква починає всі ці слова? (*Буква А*).

Тема уроку. Написання елементів букви а під лічбу. Написання рядкової букви а. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів.

Мета: навчити писати рядкову букву **а**; здійснювати зіставлення звукових і складових схем слів із відповідними словами–назвами намальованих предметів, активізацію словникового запасу дітей словами *агрус, абрикоси*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (з *голосу вчителя*): ма-мо-му-ми; ам-ом-ум-им; ама-омо-уму-ими.

2. Робота в зошиті (с. 16).

• Виконання вправи 1.

3. Звуковий аналіз слова *агрус* (за алгоритмом).

4. Виконання вправ 2–4 на с. 16 зошита.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ви будете вчитися писати рядкову букву **а**. Чому вона називається *рядкова*? (Тому, що ми пишемо її в робочому рядку. Повторення назв рядків і ліній).

Рядкова буква **а** складається з двох елементів: малого лівого овалу та малої прямої лінії із заокругленням управо.

Починаємо писати малий лівий овал нижче від верхньої рядкової лінії, заокруглюємо вгорі ліворуч, торкаємося верхньої рядкової лінії, ведемо вліво вниз, повертаємо вправо, торкаємося нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вгорі праворуч, поєднуючи лінію з початком написання овалу й далі до верхньої рядкової лінії. Коротку похилу лінію пишемо, починаючи від верхньої рядкової лінії, ведемо вниз, не доводячи до нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вправо та ведемо до середини рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — і — 2 — і. (Тут і надалі написання букви проводимо за таким **алгоритмом**: аналіз структури букви, письмо букви в повітрі, обведення зразка букви іншим кінцем олівця, написання перших трьох букв, зіставлення написаного із зразком, аналіз помилок, написання букви в рядку).

2. Написання першого та другого елементів букви **а**. Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (нижнє, середнє, верхнє).

3. Написання букви **а** (3 рядок, с. 17 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали на уроці? З яких елементів вона складається? Який звук вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **а**. Формування аудіативних умінь за малюнками до казки «Ріпка». Закріплення слів–назв предметів, ознак, дій. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту за Дз. Матіяш (с. 28–29 у «Букварі»).

Мета: закріпити вивчену букву **а**; розвивати мовлення школярів, аудіативні вміння.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до казки «Ріпка», звукові схеми слів і речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (з голосу вчителя): а-а-ар; о-о-ор; у-у-ур; и-и-ир.

2. Розвиток мовлення за казкою «Ріпка». Читання вголос уривка з казки вчителем. Обговорення прочитаного.

Розгляд малюнків у «Букварі».

— Хто зображений на першому, другому та третьому малюнках? (На малюнках зображені герої казки: дід, баба, онука, собака, кішка й мишка). Що дід вирішив посадити на грядці? (Дід вирішив посадити на грядці ріпку).

• У яких словах–назвах героїв казки є буква **А**?

3. Гра «Жива казка».

— Уявіть себе акторами. Поставимо сценку, як уся сім'я тягнула ріпку. (Учні-актори за бажанням виходять до дошки, одягають відповідні реквізити: дідусь — капелюха; бабуся — хустку; онука — намисто; кішка, собака, мишка — маски. Після цього всі герої стають одне за одним у відповідному до змісту казки порядку).

4. Розповідь казки учнями (за бажанням).

5. Розгляд та аналіз ілюстрацій до казки.

6. Фізкультхвилінка (імітація рухів героїв казки під коментар учителя).

7. Звуковий аналіз слова *ріпка* (за алгоритмом), створення звукової схеми слова.

8. Логіко-мовленнєві вправи.

— Назвіть предмети *ріпка*, *капуста*, *огірок*, *цибуля* одним словом.

9. Вправи на формування пильності (с. 28, вправи 2–3).

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступна бесіда.

Сьогодні ми поговоримо про різні професії та ставлення до них. *Професія* — певний вид праці, трудова діяльність, що вимагає певних

знань, навичок і є джерелом існування для людини. Зрозуміти, чим одна професія відрізняється від іншої вам допоможе гра **«Відгадайте професію»**. Я буду називати речі, а ви казатимете, людям яких професій вони належать?

Термометр, шприц, білий халат — (Лікар).

Ножниці, гребінець, фен — (Перукар).

Каструля, ніж, плита — (Повар).

Вогнегасник, шланг, пожежна машина — (Пожежник).

Тканина, нитка, голка — (Швець).

— Перед вибором професії треба добре подумати, що вам найбільше подобається. Освоїти її можна, постійно навчаючись. Однак, навіть тоді цього буде мало, щоб стати вправним працівником. Як ви думаєте, що ще потрібно? Робити все від душі: з великою любов'ю, чесно й щиро, дуже старатися; тоді така робота принесе користь вам, людям і природі. Звичайно, від чесної і сумлінної праці люди втомлюються, але коли вони бачать результати своєї роботи, їм стає дуже радісно та приємно. Адже всім подобається, коли їх хвалять за виконану роботу. Старанних працівників усі поважатимуть і цінуватимуть. Ось послухайте розповідь про маленького скрипаля, який своєю чесною, щирою грою допоміг природі. (*Учитель читає текст Дз. Матіяш на с. 29*). Про кого йдеться в тексті? Що робив хлопчик? Як його звали? Чим допоміг він природі? Хто йому порадив грати добре, чесно, щиро? (*Фея П'ятинка*).

2. Розгляд та аналіз малюнка до тексту.

3. Робота в різнорівневих групах: група А — діти, які читають складами, словами, реченнями; група Б — діти, які не вміють читати. (*Група А: діти читають частину тексту, який виділено блакитною лінією. Група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу, працюю самостійно»*).

4. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Що нового ви дізналися на уроці? Пригадайте й назвіть слова із звуком [а].

Тема уроку. Написання елементів великої букви А. Написання великої букви А. Формування аудіативних умінь за казкою «Ріпка». Закріплення рядкової букви а. (с. 18–19 у зошиті).

Мета: навчити дітей писати велику букву А; формувати аудіативні уміння за казкою «Ріпка».

Обладнання: таблиця на тему «Сидить правильно», таблиця рукописних літер, картки зі звуковими схемами слів.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Упіймайте» звук [а]» (за віршем Г. Чубач).

*Акула зубата
Не вміє читати.
Ну а спритний рак Омар
Прочитав увесь Буквар!*

— Хто прочитав увесь «Буквар»? (Рак). Звуковий аналіз слова рак (за алгоритмом). Яку букву цього слова ви вже вмієте писати?

2. Робота в зошиті (с. 18). Виконання вправ 5–6.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Аналіз змісту оповідання Дз. Матіяш.

— Як звали хлопчика—музиканта? (Антон). З якої букви пишемо ім'я хлопчика? **Запам'ятайте:** імена та прізвища людей завжди пишемо з великої букви.

2. Аналіз малюнка в зошиті (вправа 7, с. 18). (Яку букву ви ще не вмієте писати? (Велику букву А). Скільки букв ви знайшли на малюнку? Скільки рядкових? Скільки великих? Обведіть усі букви а).

3. Повторення написання рядкової букви а в зошиті (вправа 8, с. 18).

4. Написання великої букви А. Аналіз структурних елементів букви.

— Буква А складається з трьох елементів: двох довгих ліній із заокругленням уліво та вправо й однієї короткої горизонтальної лінії.

Ставимо крапку в робочому рядку вище нижньої рядкової лінії. Починаємо писати велику букву А знизу вгору, заокруглюючи. Лінію ведемо вгору, до міжрядкової лінії, потім, не відриваючи руки, ведемо вниз, перетинаємо верхню рядкову лінію, ведемо до нижньої рядкової лінії та заокруглюємо вправо. З'єднуємо ці дві лінії короткою горизонтальною лінією, яка перетинає верхню рядкову лінію.

5. «Написання» букви А в повітрі, обведення зразка, написання двох рядків букв А (с. 19 зошита).

6. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (нижнє, середнє, верхнє).

III. Підсумок уроку.

Назвіть дівочі імена, які починаються на букву А.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [о], вивчення букв **О, о**. Формування аудіативних вмінь за текстом Ю. Старостенка (с. 30–31 у «Букварі»). Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Мета: закріпити вміння артикуляції звука [о]; вивчити букви **О, о**; формувати аудіативні вміння за текстом Ю. Старостенка; удосконаливати вміння здійснювати звуко-буквені зіставлення; формувати навички читання.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до теми уроку, звукової схеми слів і речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка: *Скок-скак-скік-скик-сук; нок-нак-нік-ник; рок-рак-рік-рик.*

2. Проведення звуко-складового аналізу слів *миша, сова, папуга*. (Учителю доцільно звернути увагу на введення буквених позначень у звукових схемах слів, що сприятиме поступовому формуванню в учнів умінь звуко-буквеного аналізу слів).

3. Гра «Упіймайте звук [о]» (за віршем Г. Чубач).

«Упіймайте» плесканням у долоні звук [о].

Олея одне блукало.

Олея когось шукало.

Оля Олю запитала:

— От кого воно шукало?

Оля Олі каже прямо:

Олея шукало маму!

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ви вивчатимете нову букву. Уважно слухайте текст і запам'ятайте, що загубилося в траві. Читання вчителем вірша В. Крищенка.

Захотілось читати сові,

Та загубила окуляри в траві.

А без них не бачить сова

Надруковані в книжці слова.

• Аналіз змісту вірша.

— Що загубила сова? (*Окуляри*). Для чого вони знадобилися сові?

2. Алгоритм характеристики букви **о**:

• вимовте слово *окуляри*;

• поділіть слово на склади;

- визначте наголошений звук і склад;
- вимовте перший склад і перший звук цього слова.

— Який це звук? (*Голосний*). Чому? (*Тому, що струмись повітря не натрапляє на перешкоди*).

Висновок: звук [о] позначає буква *о*.

3. Характеристика структури букви *о* (*за алгоритмом*). Що нагадує вам буква *о*?

4. Робота з розворотом «Букваря» (с. 30–31).

— Розгорніть «Буквар» на с. 30. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами *О, о*, а також рукописними, якими ви писатимете в зошиті. За плашкою намальовані ягоди. Скажіть, як вони називаються. (*Ожина*). Який перший звук чуємо в цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви *О*. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу *О, о*, чую [о]. Як ви це розумієте?

5. Аналітико-синтетична робота (с. 30): звуко-буквені співставлення, аналіз складових і звукових схем, визначення наголошених звуків, складів; прочитування букв тихо, голосно, дуже голосно; виконання завдань до малюнків — формування життєвих компетентностей; складання речення: *В Оленки смачні бублики*.

6. Розгляд предметів, намальованих у «віночку» (*овес, одуд, оливи*).

Словникова робота.

Овес — зерно злакової культури, що використовують для виготовлення круп; відгодівлі тварин (переважно коней).

Одуд — невеликий птах із довгим чубом, тонким, загнутим донизу дзьобом і яскравим забарвленням.

Олива — вічнозелена субтропічна рослина з їстівними плодами, з яких виготовляють олію; маслина.

III. Читання–слухання–розуміння.

1. Робота з «Букварем». Читання вчителем тексту Ю.Старостенка (с. 31). Аналіз змісту тексту. Робота в групах (*завдання в підручнику*). Відгадування загадки.

Звуковий аналіз слова *зозуля* (*за алгоритмом*).

2. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають виділену частину тексту Ю. Старостенка. Група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію»*).

IV. Підсумок уроку.

Гра «Упіймайте» звук [о].

*Хитру сороку впіймати морока,
А на сорок сорок — сорок морок.*

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **О**. Написання рядкової букви **о**. Зіставлення звукових і складових схем із словами—назвами намальованих предметів.

Мета: навчити писати рядкову букву **о**, формувати вміння зіставляти звукові та складові схеми слів із словами—назвами намальованих предметів.

Обладнання: таблиця на тему «Сидіть правильно», картки зі звуковими та складовими схемами, абетка.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (*зголосувчителя*): ма-мо-му-ми; ам-ом-ум-им; ама-омо-уму-ими.

2. Робота в зошиті (с. 20).

• Виконання вправи 1.

3. Звуковий аналіз слова *колобок* (за алгоритмом).

4. Виконання вправ 2–4 в зошиті (с. 20).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **о** (за алгоритмом). Чому вона називається *рядкова*? (Тому, що ми пишемо її в робочому рядку. Повторення назв рядків і ліній).

Починаємо писати вище від верхньої рядкової лінії, заокруглюємо вгорі ліворуч, торкаємося верхньої рядкової лінії, ведемо вліво вниз, повертаємо вправо, торкаємося нижньої рядкової, заокруглюємо вгорі праворуч, поєднуючи лінію з початком написання овалу. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

2. Написання трьох рядків букв **о** (с. 21 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали на уроці? З яких елементів вона складається? Який звук вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **О**. Звуко-буквені зіставлення. Закріплення слів—назв предметів, ознак, дій. Зіставлення звукових схем із словами—назвами намальованих предметів. Диференційований підхід у формуванні вміння читання за казкою С. Дерманського (с. 32–33 у «Букварі»).

Мета: *закріпити* вивчену букву **О**; *формувати* вміння здійснювати звуко-буквені зіставлення; *закріплювати* навички визначати слова–назви предметів, ознак, дій; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання казки С. Дерманського.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до теми уроку, звукові схеми слів і речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка: ом-ор-он-оно; омо-оро-оно-осо; кмо-кро-кно-ксо.

2. Звуко-складовий аналіз слів *олень*, *ожина*.

3. Робота з розворотом «Букваря» (с. 32–33). Відгадування імен дітей. Складання речень за сюжетними малюнками (*У клоуна були кульки. Сорока забрала кульки. Вона зробила намисто*). Виконання завдань рубрики «Мої навчальні досягнення».

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Читання вчителем казки С. Дерманського про дракончика Омелька. Аналіз змісту казки.

Про кого йдеться в цій казці? Що любив робити Омелько? Хто його боявся? Кому він хотів прочитати свої казки? Хто не злякався Омелька? Яким був дракончик? З якої букви пишемо слово Омелько?

2. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину казки, яка виділена блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

3. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про кого ми читали казку? Яким був Омелько? (*Добрим*). Розкажіть удома казку про дракончика Омелька.

Тема уроку. Написання великої букви О. Формування аудіативних умінь за казкою С. Дерманського. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів.

Мета: *навчити* писати велику букву **О**, *формувати* аудіативні вміння за казкою С. Дерманського; *здійснювати* зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до теми уроку, картки з великою буквою **О**, звукові схеми слів і речень, абетка, таблиця на тему «Сидить правильно».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Упіймайте» звук [О]» (за віршем Г. Чубач).

Чорна ворона
Чорній вороні
Вчора купила
Чорну корону.
І тепер ворона чорна
Коронована ворона.

Звуковий аналіз слова *ворона* (за алгоритмом). Які букви цього слова ви вже вмієте писати?

2. Робота в зошиті (с. 22).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Аналіз змісту казки С. Дерманського про дракончика Омелька.

— Як звали того, хто любив складати казки? З якої букви пишемо це слово?

2. Повторення написання рядкової букви **о** в зошиті (вправа 8, с. 22), порівняння її з великою буквою **О**.

3. Написання великої букви **О** (Виконання вправи на с. 24 зошита).

- Аналіз структури букви.

— Велика буква **О** — це великий овал. Ставимо крапку нижче міжрядкової лінії, потім ведемо вгору, заокруглюємо, торкаємося лінії, ведемо вниз до нижньої рядкової лінії, де знову заокруглюємо вправо та ведемо туди, де ставили крапку. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

4. «Написання» букви **О** в повітрі, обведення зразка. Написання трьох рядків літер **О** (с. 23 зошита).

5. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (нижнє, середнє, верхнє).

III. Підсумок уроку.

— Назвіть імена дівчат і хлопців на букву **О**.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [y], вивчення букв **У, у**. Формування аудіативних умінь за віршем І. Сокульського (с. 34–35 у «Букварі»). Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні умінь читання.

Мета: вивчити букви **У, у**; розвивати в учнів аудіативні, орфоепічні вміння (звук, слово), мовлення та мислення; застосовувати диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: картка з буквою **у**, схемами слів, речень; предметні малюнки (взуття, листя дуба, клена).

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя): ук-ок-ак-ік; нук-нік-ник; рак-рік-рик-рук.

3. Гра «**Упіймайте**» звук **[у]**» (за віршем Г. Чубач «Дударик»).

— Ду-ду-ду! Ду-ду-ду!
Грає одуд на дуду.
Я сопілочку знайду
Теж заграю: ду-ду-ду-ду!
Як сопілочки не буде,
То в трубу дудіти буду.
Хай почують усі люди,
Які гарні мої дуди!

— Яку пісню грав одуд? Який звук ви вимовляли протяжно? Який це звук? Чому?

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву, а яку — здогадайтеся. Зараз я прочитаю текст. У ньому є незрозуміле для вас слово: **петля** — іде не по прямій лінії, а петлями.

Уважно слухайте текст і запам'ятайте, як завивав вітер під вікнами. (Учитель читає уривок з казки М. Павленко «Баба Віхола»).

— **У-у-у!** — *віє-завиває під вікнами вітер.*

— **У-у-у!** — *голодним вовком петляє довкола лісної хати.*

Страшно Катрусі й Миколиці. Мама з татом до міста поїхали. Звели дітям бути слухняними.

— **Бою-у-у-уся!** — *плаче малий Миколка...*

2. Аналіз тексту.

— Про кого йдеться в тексті? Як завивав вітер? Який звук при цьому ви чули? Повторіть його. Який це звук? (*Голосний*). Чому ви так думаєте? Як ми вимовляємо цей звук? (*Витягуючи губи трубочкою, струміль повітря проходить вільно, не натрапляє на перешкоди*). Як ми умовно його позначаємо на письмі?

Висновок: звук **[у]** позначає буква **у**. (Учитель показує та характеризує структуру букви за алгоритмом).

— Що нагадує вам буква **у**?

3. Робота з розворотом «Букваря» (с. 34–35).

— Розгорніть «Буквар» на с. 34. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **У, у**, а також рукописними, які ви писатимете в зошиті. За плашкою намальовані жовті квіти. Ці квіти називаються *купальницями*, а ще є подібні до них — калюжничі. Ці яскраві жовті квіти ростуть там, де волого. Який другий звук у слові *купальниця*? **[у]**. Поруч намальовані «веселі» букви **У**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **У**, **у**. Чую **[у]**. Як ви це розумієте?

4. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем, визначення наголошених звуків, складів; прочитування букв тихо, голосно, дуже голосно; робота з малюнками — вимовляння слів-назв птахів, у яких є буква **у**).

5. Розгляд предметів, намальованих у «віночку» (*суніця, кавун, жолудь, папуга*).

III. Читання–слухання–розуміння.

1. Читання вчителем вірша І. Сокульського.

Аналіз змісту вірша.

— Як ще називаємо журавля?

Звуковий аналіз слова *журавель* (за алгоритмом).

1. Робота з Букварем (с.35).

— Хто зображений на малюнку? (*Журавель, мурашка*).

Що зображено на ньому? (*Жолуді, дуб*).

Чи є у цих слова звук і буква, які ви сьогодні вивчили?

Чому зажурився журавель?

Чим йому зарадити?

Розгляньте взуття, яке пропонують журавлеві. Назвіть це взуття.

Як ви думаєте, що найбільше пасуватиме журавлеві?

2. Гра «Лабіринт». До якого листка повзе гусениця?

— Яку букву вона побачила?

3. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірси І. Сокульського; Група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію...».*)

IV. Підсумок уроку.

Гра «“Упіймайте” звук [у]» (плескаючи в долоні).

Курочко-курітко,

Не клюй проса, крупки.

Туркала курітка

Та й клювала крупку.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **У**. Написання рядкової букви **у**. Звуко-складовий аналіз слів.

Мета: ознайомити учнів з рядковою буквою **у**; формувати вміння писати елементи букви та рядкову букву **у**, зіставляти звукові схеми слів із словами—назвами намальованих предметів.

Обладнання: Таблиця на тему «Сидіть правильно», картки зі звуковими та складовими схемами, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка на основі вірша Г. Чубач (з голосу вчителя):

*У долині жив удав.
Удавав, що все він знав.
Удавав, що все умів.
У траві хвостом вертів.
У ріку лише дивився —
Удавав, що вже умився.*

Аналіз змісту вірша.

— Про кого йдеться у вірші? Що робив удав? Куди дивився удав? (*У ріку*). Ви склали речення: *У ріку*. Яке слово в цьому реченні є буквою?

2. Робота зошиті (с. 24).

- Виконання вправи 1.

3. Гра «**Уніймайте**» звук [у]», плескаючи у долоні.

Козубок, змій, зуб, зірка, земля, кавун, зубр, зозуля, гуси, літо.

- Звуковий аналіз слова *гуси* (за алгоритмом).

4. Виконання вправ 2–4 в зошиті (с. 24).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **у**. Чому вона називається *рядкова*? (*Тому, що ми пишемо її в робочому рядку. Повторення назв рядків і ліній*). Рядкова буква **у** складається з двох елементів: прямої похилої лінії із заокругленням унизу та лінії з нижньою петлею.

Лінію із заокругленням унизу ви вже вмієте писати. Починаємо писати від верхньої рядкової лінії, ведемо вниз, заокруглюємо вгорі праворуч, торкаємося верхньої рядкової лінії, не відриваючи руки, ведемо вниз до міжрядкової лінії, де вона переходить у петлю. Ведемо вгору до перетину з короткою прямою лінією і зупиняємося на середині рядка. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і.

3. Написання трьох букв **у** (с. 26 зошита).

Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням.

Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву вписали на уроці? З яких елементів вона складається? Який звук вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **У**. Розвиток мовлення за малюнками, світлинами, текстом А. Григорука. (с. 37у «*Букварі*»). Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів. Розвиток мовлення за світлинами та малюнками про Україну. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Мета: *закріпити* вивчену букву **У**; *розвивати* мовлення учнів за малюнками, світлинами, текстом А. Григорука; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: світлини України, Києва, національного українського одягу, європейських міст.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

Звуковий аналіз слова *кавун* (за алгоритмом). Які букви цього слова ви вже вмієте писати? (*А, у*).

2. Робота з розворотом «Букваря» (с. 36–37).

— Розгорніть «Буквар» на с. 36 з картою України. Розгляньте зображену країну, у якій ви живете. Ми з вами багато говорили про Україну, тому сьогодні будемо повторювати те, що ви запам'ятали. Розгляньте малюнки людей. Як називається одяг, у який вони одягнені? (*український національний одяг, вишиванки*). Назвіть кожну людину за національністю: *українець, ...,* діти.

Ви вже знаєте, як називається урочиста пісня України? (*гімн*). Хто з вас знає слова цієї пісні? Кожен день Україна розпочинає та закінчує цією піснею. Як називається столиця України? Україна має свій герб — символічний знак, своєрідний ключ до великої й героїчної історії держави. Державний герб України — тризуб, якому більше тисячі років. Одна з найбільших святинь України — прапор.

Про Україну написано багато пісень і віршів. Послухайте один із них. (*Читання вчителем вірша В.Сосюри на с. 36. Аналіз вірша*).

— Як автор вірша називає Україну? (*вишнева*).

— Як він називає мову України? (*солов'їна*).

III. Читання–слухання–розуміння.

Читання вчителем тексту А. Григорука (*підручники згорнуті*).
Аналіз тексту.

- Хто сидів на лавці?
- Хто грався мячем? Що спитав дідусь у Петрика?
- Що відповів йому хлопчик.
- Чому дідусь сказав Петрику, що він – європеєць?

Подивіться на карту Європи. Тут є багато країн, які ви знаєте, про які ми з вами говорили раніше. Україна також у Європі, а не в іншій частині світу. Кому Петрик побіг це розказати? Розкажіть і ви вдома це оповідання.

2. Повторне читання тексту вчителем. (*Діти слідкують*).

– Знайдіть у тексті, який виділений блакитною лінією, букви **У**. Знайдіть і полічіть двоскладові слова в останньому реченні.

3. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту А. Григорука; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію...»*).

IV. Підсумок уроку.

– Про кого ми читали сьогодні? Що сказав дідусь Петрикові? Чому він так сказав? З якої букви пишемо слово *Україна*? (*З великої, тому що це – назва країни*).

Тема уроку. Написання великої букви У. Розвиток мовлення за малюнками до тексту А. Григорука. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів.

Мета: навчити писати велику букву **У**; формувати аудіативні вміння за текстом А. Григорука; *учити* зіставляти звукові схеми із словами–назвами намальованих предметів.

Обладнання: Світлини України, Києва, національного українського одягу, європейських міст; картка з рукописною буквою **У**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Назвіть звук [у]» (за віршем І. Січовика).

Кричить мій менший братик:

– У-а! У-а! У-а!

Він знає небагато –

Дві букви «у» та «а».

• Звуковий аналіз слова *буква* (за алгоритмом). Які букви цього слова ви вже вмієте писати?

2. Гра «Упізнайте предмет».

— Я опишу предмет. Ми про нього вже говорили. Це дуже важливий предмет для України. Відгадайте, про який предмет ідеться. Цей предмет складається з двох різнокольорових частин. Жовтий — колір сонця, без якого немає життя, колір пшениці, жита — саме вони є символами достатку, багатства. Синій колір — колір ясного неба, прозорої води (*Прапор*).

3. Робота з розворотом зошита (с. 26–27).

Обведення малюнків відповідно до завдань у зошиті.

Робота зі звуковою схемою слів, її відповідність слову–назві намальованого предмета.

4. Гра «Відшукайте вивчені букви».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Звуковий аналіз слів *зуб, груша*.

2. Повторення написання рядкової букви у в зошиті (*завдання*), порівняння її з великою буквою **У**. Що спільне і що відрізняється?.

3. Написання великої букви **У**.

— Велика буква **У** складається з двох елементів: довгої прямої похилої лінії із заокругленням угорі ліворуч, унизу — праворуч; довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч.

Починаємо писати літеру нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо до верхньої міжрядкової лінії, не доводячи до неї, робимо заокруглення вправо, торкаючись її не відриваючи руки, пишемо довгу пряму похилу лінію вниз до верхньої рядкової лінії; відступаючи від верхньої рядкової лінії, робимо заокруглення вправо, торкаючись її, ведемо довгу пряму похилу лінію до верхньої міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, по цій самій лінії пишемо вниз до нижньої рядкової лінії довгу пряму похилу лінію, поєднуючи елементи на середині допоміжного рядка; відступаючи від нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо ліворуч, торкаючись її, закінчуємо написання елемента вище від нижньої рядкової лінії. Пишемо під лічбу: і — 1 — і — 2 — і.

4. Написання букви **У** в повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **У**.

5. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви сьогодні писали? Назвіть імена дівчат і хлопців, які починаються на букву **У**.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [u], вивчення букв **И, и**. Звуко-буквені зіставлення, закріплення понять «що це?», «який?» **Формування** аудіативних умінь за віршем Д. Мегелика. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 38–39 у «Букварі»).

Мета: закріпити вміння вимовляти звук [u]; вивчити букви **И, и**; навчити здійснювати звуко-буквені зіставлення; удосконалити вміння визначати поняття «що це?», «який?»; формувати аудіативні вміння за віршем Д. Мегелика; впроваджувати диференційований підхід у формуванні вміння читання.

Обладнання: предметні малюнки; картка з літерою **и**, схемами речень; алфавіт.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя). Тихо, голосно, ще голосніше: *ир-ис-им-ик; ири-иси-ими-ики; нир-нис-ним-ник.*

2. Робота з реченням. Розгляд предметного малюнка (*Сова*). Звуковий аналіз слова *сова*. Характеристика звуку цього слові. Складання речення з цим словом.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Уважно прослухайте текст, який я прочитаю і запам'ятайте перше слово в ньому. *Учитель читає уривок із казки Е. Шима «Лисиця й сорока».*

— *Апчи-и-и-и!*

— *Будь здорова!*

— *Будеш тут здорова... Сніг навкруги мокрий, струмки розлилися, з дерев капає. Не тільки лапи — хвіст наскрізь мокрий, хоч викручуй та повісь на куц ліщини сушити...*

2. Аналіз тексту.

Яке перше слово в тексті? Промовте його так, як це зробила лисиця. Який звук треба вимовляти протяжно? Чому чхнула лисиця? Що їй побажала сорока? Який звук вимовляється протяжно? ([u-и-и]). Що відповіла лисиця сороці? Послухайте ще раз, як чихала лисиця. «Упіймайте» плесканням у долоні звук [u]. Вимовте його так, як він звучить у тексті. ([u-и-и-и]). Який це звук? (*Голосний*). Чому? (*Струмись повітря не натрапляє на перешкоди*). Цей звук вимовляється так: губи злегка зімкніть, не торкаючись зубів. Рот привідкритий, округлений, невелика відстань між зубами. Струмись повітря проходить вільно. Цей звук позначає буква **и**.

3. Характеристика структури букви **и** (за алгоритмом).

4. Робота з розворотом «Букваря» (с. 40–41).

— Розгорніть «Буквар» на с. 40. Розгляньте зелену плашку з друківаними буквами **И, и**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальовані колоски. Як вони називаються? (*Жито*). Який другий звук у цьому слові? (**[и]**). Поруч намальовані «веселі» букви **И**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **И, и**. Чую **[и]**. Як ви це розумієте?

5. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем, визначення наголошених звуків, складів; прочитування букв тихо, голосно, дуже голосно, слідкуючи за стрілкою; робота з малюнками. Виконання завдань до них.

6. Розвиток діалогічного мовлення за ситуацією «У крамниці». (*Учитель разом з учнем, який добре читає, озвучують діалог*).

— Як спілкуються між собою покупець і продавець? Які слова ввічливості вони використовують? Як спілкуєтеся ви.

8. Розгляд предметів у «віночку» (*липа, цибуля, малина, синиця, шишки*).

III. Читання–слухання–розуміння.

• Читання вчителем вірша І. Сокульського. Аналіз тексту.

— Чому автор вірша написав, що *осінь дише зливами*? Як ви це розумієте? Чому у вірші написано, що *осінь пахне сливами*? Поясніть.

2. Робота з розворотом Букваря.

Робота з малюнками на закріплення понять «що?», «який?».

Звуковий аналіз слова *сливи* (за алгоритмом).

— Що роблять зі слив? (*варення, повидло, сік, компот*).

— Розгляньте малюнок заводу, де роблять фруктові та інші соки.

Прослідкуйте, як потрапляють яблука до заводу й що з ними відбувається далі. Як готовий сік потрапляє в наші склянки?

3. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Д. Мегелик; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію...»*).

IV. Підсумок уроку.

Робота із загадкою.

*Ці грибочки невеличкі,
Із близючок в них сестрички.
По лісах мандрують пішки,
Носять рижі босоніжки.
(Лисички).*

Я вам читала уривок із казки про лисичку, яка застудилася. Про які лисички йдеться в загадці, а про — які в казці? Ці слова звучать однаково, а значення мають різне.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **И**. Написання рядкової букви **и**. Закріплення понять «що?», «який?». Звуко-складовий аналіз слів.

Мета: ознайомити учнів з рядковою буквою **и**; формувати вміння писання елементів букви та рядкової букви **и**; розвивати пильність та увагу; закріпити поняттів «що?», «який?».

Обладнання: таблиця на тему «Сидіть правильно», картки зі звуковими та складовими схемами, абетка.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач). Аналіз змісту вірша.

Ось послухайте, малята:

Кіт будує собі хату.

Щоби стежка із дороги

Забігала до порога.

А у темному причілку

Кіт лишив маленьку дірку.

Це коли тут буде жить,

*Може, ... **приблизить**.*

— Що кіт будує собі? (*Хату*). Для чого він залишив маленьку дірку? На кого він чекатиме? Послухайте вірш ще раз. Назвіть звук [**у**].

2. Звуковий аналіз слова *мишка* (за алгоритмом).

3. Робота в зошиті (с. 28).

• Виконання вправи 1. Розмальовування букви, створення власного малюнка букви **И**.

4. Гра «Назвіть звук [**и**]».

Книжка, риба, зірка, слива, море, цибуля, калина, гуси, лини.

• Звуковий аналіз слова *риба* (за алгоритмом).

5. Виконання вправ 2–4 (с. 28 зошита).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **и**. Чому вона називається *рядкова*? (*Тому, що ми пишемо її в робочому рядку*). Рядкова буква **и** складається з двох елементів: похилих ліній із заокругленням унизу.

Такі прямі із заокругленням внизу ви вже вмієте писати. Починаємо писати від верхньої рядкової лінії, ведемо вниз, заокруглюємо вгорі праворуч, торкаємося верхньої рядкової лінії, не відриваючи руки, ведемо вниз до нижньої рядкової лінії та заокруглюємо вправо. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і.

2. Написання трьох букв **и** (с. 29 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали на уроці? З яких елементів вона складається? Який звук вона позначає?

Гра «“Упіймайте” звук [и]» (плескаючи в долоні).

Мило, руки, миша, сусіди, діти.

Тема уроку. Закріплення вивченої букви И. Розвиток мовлення за малюнками до казки «Котик і півник», віршем Л. Вознюк. Закріплення поняття «що робити?». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 40–41).

Мета: *закріплювати* вивчену букву **И**; *розвивати* мовлення за малюнками до казки «Котик і півник», віршем Л. Вознюк; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до теми уроку, малюнки коників, звукові схеми слів і речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (за віршем Г. Чубач).

— *Ич! Ич та ич! — хвалився павич, —*

Я над павами — панич!

Пави гнівались: — Цікаво!

А без тебе ми не пави?

— З якої букви потрібно писати перші слова в першому реченні (З великої).

2. Звуко-складовий аналіз слова *пави* (за алгоритмом).

3. Робота з розворотом «Букваря» (с. 40–41). Розгляд ілюстрацій до казки «Котик і півник». (Читання вчителем початку казки). Обговорення змісту казки.

— Про кого ця казка? Чи можна назвати Котика та Півника вірними друзями? Як Котик урятував Півника? Хто вкрав Півника? Що про неї можна сказати? Яка вона? Розгляньте кожну ілюстрацію та складіть за змістом речення.

4. Закріплення поняття «що робити?» за малюнками смайликів (*лякатися, плакати, злитися, спати*).

5. Читання букв із відповідними завданнями.
6. Складання речень за малюнками та схемами.
7. Гра «Покажи зайчику безпечну дорогу».

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Читання вчителем вірша Л. Вознюк. Аналіз змісту вірша.
— Про кого йдеться у вірші? («Читання» за вчителем, слідкуючи за змістом тексту). Яким ви уявляєте коника? Де ви бачили коника?
2. Робота в парах. (Учитель разом з учнем, який добре читає, озвучують діалог про коників).
— Про яких коників ви дізналися? (Про зеленого коника — стрибуниця та морського коника).
3. Робота з малюнками. Розгляд малюнків коників, порівняння їх: що спільного й чим вони відрізняються; чому коника називають морським.
4. Робота в різнорівневих групах. (Група А: діти читають вірш; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу»).
2. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей).

III. Підсумок уроку.

— Про яких коників ви дізналися сьогодні? Розкажіть про них удома.

Тема уроку. Написання великої букви **И**. Розвиток мовлення за малюнками до казки «Котик і півник». Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів.

Мета: навчити писати велику букву **И**; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Котик і півник»; зіставляти звукові схеми із словами–назвами намальованих предметів.

Обладнання: ілюстрації до казки «Котик і півник», мультфільм, картки з великою буквою **И**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Звуковий аналіз слова *гриб* (за алгоритмом).
2. Робота в зошиті (с. 30).
 - Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Звуковий аналіз слів *лиmoni* (за алгоритмом).
2. Повторення написання рядкової букви **И** в зошиті (вправа 8, с. 30 зошита), порівняння її з великою буквою **И**. Чим подібні та чим відрізняються?

3. Написання великої букви **И**. Характеристика структури букви.
— Велика буква **И** складається з двох елементів: довгої прямої похилої лінії із заокругленням угорі ліворуч, унизу — праворуч; довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу праворуч.

Починаємо писати літеру нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо до верхньої міжрядкової лінії, не доводячи до неї, робимо заокруглення вправо, торкаючись її та не відриваючи руки, ведемо довгу пряму похилу лінію вниз до нижньої рядкової лінії; відступаючи від нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вправо, торкаючись її, ведемо довгу пряму похилу лінію до верхньої міжрядкової лінії.

Не відриваючи руки, по цій самій лінії ведемо вниз до нижньої рядкової лінії довгу пряму похилу лінію: відступаючи від нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись її, закінчуємо писати на середині робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — і — 2 — і.

4. «Написання» букви **И** в повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох літер **И** (с. 31 зошита).

5. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви сьогодні писали?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [м]. Вивчення букв **М, м**. Формування аудіативних умінь за віршем Ю. Ференцева. Звуко- буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вміння читання. Мовні ігри (с.42–43) у «Букварі».

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звук [м]; *вивчити* букви **М, м**; *формувати* аудіативні вміння за віршем Ю. Ференцева; *упроваджувати* диференційований підхід у формуванні вміння читання.

Обладнання: сюжетні малюнки про осінь, картка з літерою **м** і схемами речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

• Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з *голосу вчителя за скоромовкою*). Аналіз змісту скоромовки.

*Мила митися не вміла.
Мила мило з рук не змила.*

— Який звук повторюється часто? Вимовте звуки слова мило. Які букви цього слова вам уже відомі? (**и**, **а**). Скільки складів у ньому? Вимовте звуки першого та другого складів.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні. (*Читання вчителем вірша А. Калінчук*).

*Морозиво, морозиво
Смакуємо, їмо.
Морозиво, морозиво —
Пломбір і ескімо.
Морозиво, морозиво
Додому несемо.
І котику, і песику
Морозива дамо.*

Який звук ви чуєте на початку слова *морозиво*? Це голосний чи приголосний звук? Чому?

Звук **[м]** вимовляємо так: зімкніть губи, різко виштовхніть струмінь повітря. Звук **[м]** позначає буква **м**. Буква **м** складається з чотирьох елементів: двох великих прямих і двох похилих ліній, які з'єднані між собою.

2. Робота з розворотом «Букваря» (с.42).

— Розгорніть «Буквар» на с. 42. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **М**, **м**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальовані квіти. Як вони називаються? (*Маки*). Який перший звук у цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви **М**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **М**, **м**, чую **[м]**. Як ви це розумієте?

3. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем, визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

4. Читання променевих таблиць: відпрацювання механіки читання. Вимовте звук **[м]**, потім вимовте наступні голосні **[а]**, **[о]**, **[у]**. Пам'ятайте, якщо після звука **[м]** чуємо звук **[і]**, то звук **[м'і]** пом'якшений.

5. Читання слів, використовуючи склади та малюнок.

6. Гра «Відшукайте схему до слова» (с. 44).

7. Розгляд предметів, намальованих у «віночку» (*мушля, метелик, майори, мухомор*).

Словникова робота

Мушля — теж саме, що й черепашка.

Мальви — рослина з довгим стеблом і яскравими квітами.

Майори — яскраві різнокольорові квіти.

— Із слів–назв намальованих предметів у «віночку» вимовте дво-, трискладові слова. Яким словам відповідають запропоновані звукові схеми? (*Учитель показує картки зі схемами слів метелик, мушлі*). Вимовте слова–назви квітів, комах, грибів.

ІІІ. Читання–слухання–розуміння.

1. Читання вчителем вірша Ю. Ференцева (*підручники згорнуті*).
Аналіз тексту.

— Чому автор вірша написав, що *осінь килим вишивала*? Як ви це розумієте? З чого може бути цей килим? Яке листя використала осінь для килима?

2. Повторне читання вірша вчителем з розгорнутими підручниками.

3. Самостійне читання надрукованих на листках буквосполучень, утворення слів із них.

4. *Гра «Що для чого» (с.45)*.

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Ю Ференцева; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію...»*).

ІV. Підсумок уроку.

- Робота із скоромовкою.

*Їла Марина малину,
Солодка малина Марині.*

Тема уроку. Розфарбовування друкованої букви М. Читання буквосполучень на листках. Закріплення букви И. Написання елементів рядкової букви м. Написання рядкової букви м.

Мета: *ознайомити* учнів з рядковою буквою *м*; *формувати* вміння писання елементів букви та рядкової букви *м*; *формувати* механіку читання слів з буквою *м*.

Обладнання: таблиця на тему «Сидіть правильно», картки зі звуковими та складовими схемами, картка з рукописною рядковою буквою *м*, абетка.

ХІД УРОКУ

І. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (*з голосу вчителя за віршем Г.Чубач*). Аналіз тексту.

*Мило, шило й молоток
Ми поставили в куток.
Мило, шило там ще є,
Молоток в дворі щось б'є.
Мудро хвалиться куток:
— Молодець мій молоток!*

— Вимовте слова першого рядка повільно, швидко, ще швидше. Які з цих слів починаються звуком **[м]**? Повторіть за мною останнє речення, дотримуючись відповідної інтонації. Як ми вимовляємо це речення? (з окличною інтонацією). Чим особливі слова цього речення? (Вони починаються звуком **[м]**). Послухайте вірш ще раз. Назвіть звук **[м]**.

2. Звуковий аналіз слова *молоток* (за алгоритмом).
3. Робота в зошиті (с. 32).
- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **м**. Чому вона називається *рядкова*? (Тому, що ми пишемо її в робочому рядку).

Поелементний аналіз: мала буква **м** складається з трьох елементів: короткої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч; двох коротких прямих похилих ліній із заокругленням унизу праворуч.

Починаємо писати літеру над нижньою рядковою лінією, відступивши від неї; ведемо вниз праворуч похилу лінію, плавно заокруглюємо, торкаємося нижньої рядкової лінії та пишемо більш похилу коротку пряму похилу лінію до верхньої рядкової лінії. Не відриваючи руки, пишемо вниз коротку пряму похилу лінію, поєднуючи перший та другий елементи, ведемо до середини робочого рядка в напрямку до нижньої рядкової; не доводячи до неї заокруглюємо, торкаючись її, ведемо до верхньої рядкової лінії. Не відриваючи руки, пишемо коротку пряму похилу лінію, поєднуючи другий та третій елементи вище середини робочого рядка, ведемо до нижньої рядкової лінії, не доводячи до неї плавно заокруглюємо. Пишемо під лічбу: і – 1 – 2 – і.

2. Написання трьох букв **м**. Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*). Списування друкованих речень (с. 33 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Яке слово ви списали з друкованого тексту?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **М**. Розвиток мовлення за текстом **О. Думанської**. Закріплення первинної навички читання. Забезпечення диференційованого підходу у формуванні вмінь читання. Моніторинг навчальних досягнень.

Мета: закріплювати вивчену букву **М**; розвивати мовлення за текстом **О. Думанської**; формувати вміння читання тексту з малюнками; здійснювати диференційований підхід у формуванні вмінь читати.

Обладнання: предметні та сюжетні малюнки до теми уроку, звукові схеми слів і речень, абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (з голосу вчителя за віршем **Г. Чубач**).

— Запам'ятайте слова зі звуком **[м]**.

*Мишеня мале для мами
Хустку вишило квітками.
Мама-мишка у хустині,
Наче квітка у долині.*

— Які слова зі звуком **[м]** ви запам'ятали? Які слова вірша ви вже вмієте писати? (*Мама, мами*). Запишіть їх на дошці. Вимовте звуки в них. Що зробило для мами мале мишеня? Що приємне для своїх мам ви зробили протягом учорашнього дня?

2. Звуко-складовий аналіз слова *мама*.

3. Робота з розворотом «Букваря» (с. 44–45). Розгляд світлин дітей. Добір імен, які починаються на букву **М**. Закріплення правопису імен.

4. Читання тексту з малюнками та схемами. (*Ми в магазині. У мамі візочок. Ми купили молоко, масло, сир, смачне морозиво. А тато купив хліб*).

5. Гра «Допоможи мишиці» (діти читають буквосполучення).

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми поговоримо про одного з членів вашої родини — бабусю.

Хто така бабуся? Це мама вашої мами або тата. Бабуся — берегиня роду. Вона зберігає та передає народні та сімейні традиції. Для кожної бабусі найважливішою завжди є родина: її діти, онуки. Проблеми дітей та онуків вона сприймає як власні. Бабусина любов до онуків особлива. У неї більше життєвої мудрості, знань, терпіння.

Вона багато бачила, чула й усю свою любов хоче передати своїм нащадкам. Багато бабусь люблять розповідати своїм онукам казки. Іноді ці казки вони самі придумують. Я вам розкажу про свою бабусю. (*Учитель розказує про свою бабусю*).

Скажіть, як звати вашу бабусю та що ви про неї знаєте? (*Розповідь дітей про бабусю*).

Ми будемо читати розповідь про дівчинку Марійку. Уважно слухайте та скажіть, у кого в гостях вона була.

2. Читання вчителем оповідання О. Думанської (*підручники згорнуті*). Аналіз тексту.

— З ким залишилася дівчинка, поки мама була на роботі? Як вона проводила час? Чи можна стверджувати, що бабуся любила свою онуку? Що робила дівчинка?

3. Повторне читання вчителем (*підручники розгорнуті*).

4. Робота з малюнком до тексту.

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який виділений блакитною лінією. група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, ...»*).

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про кого ми читали сьогодні? Розпитайте у бітьків про своїх бабусь.

Тема уроку. Написання великої букви **М**. Розвиток мовлення за малюнком до тексту О. Думанської. Зіставлення звукових схем із словами—назвами намальованих предметів.

Мета: навчити писати велику букву **М**, слова з нею; розвивати мовлення за малюнками до тексту О. Думанської, зіставлення звукових схем із словами—назвами намальованих предметів.

Обладнання: картки з великою буквою **М**, звукові схеми, фото бабусь, олівці.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Додайте склад» (*учитель називає перший склад, а діти додають наступний, щоб утворилося слово*).

Ма- ... , ри- ... , лі- ... , зи- ... , шко- ... , та-

- Звуковий аналіз слова *зима* (за алгоритмом).
2. Робота в зошиті (с. 34).
 - Виконання вправ 5–8.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Читання надрукованих слів на с. 35 у зошиті.
2. Повторення написання рядкової букви *м*, порівняння її структури з великою буквою *М*. Що в них спільне та відмінне.

3. Написання великої букви *М*.

Велика буква *М* складається з трьох елементів: довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч; двох довгих прямих похилих ліній із заокругленням унизу праворуч.

Поставте крапку над нижньою рядковою лінією, відступивши від неї. Ведемо вниз праворуч похилу, плавно заокруглюємо, торкаємося нижньої рядкової лінії та пишемо більш похило довгу пряму лінію до верхньої міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, ведемо вниз довгу пряму похилу лінію до нижньої рядкової, не доводячи до неї, плавно заокруглюємо, торкаючись її, ведемо до верхньої міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, ведемо вниз довгу пряму похилу лінію, поєднуючи другий та третій елементи, до нижньої рядкової лінії, не доводячи до неї, плавно заокруглюємо, торкаючись її, закінчуємо писати на середині робочого рядка. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і — 3 — і.

4. «Написання» букви *М* у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв *М*.

5. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

6. Списування слів з друкованого тексту.

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук *[i]*. Вивчення букв *І, і*. **Формування аудіативних умінь за текстом Г. Чубач. Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні умінь читання. Спостереження за інтонацією розповідних та окличних речень (с. 46–47 у «Букварі»).**

Мета: *закріплювати* вміння вимовляти звук *[i]*; *вивчити* букви *І, і*; *формувати* аудіативні вміння за віршом Г. Чубач; *удосконалювати* первинну навичку читання слів з буквою *І*; *робити* звуко-буквені зіставлення; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні умінь читання; *спостерігати* за інтонацією розповідних та окличних речень.

Обладнання: малюнки свійських тварин, картка з малою буквою *i*, складові схеми слів.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя. Учні повторюють останній звук).

*Ослики малі -i-i-i-i-i,
Паслися в траві -i-i-i-i-i.
Прилетіли комарі -i-i-i-i-i —
Ці комашки злі -i-i-i-i-i!*

— Який звук ви промовляли протяжно?

2. Колективне читання променевих таблиць у посібнику «Я умію, можу...». Самостійне читання колонок слів з буквою **М** з посібника.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні.

Уважно послухайте вірш про руду любительку горішків і запам'ятайте слова, які я буду промовляти голосно. (Читання вчителем вірша: у виділених словах звук **[i]** вчитель промовляє голосно та протяжно).

*Білка скочила на гі-і-ілк,
Розгойдала гілка бі-і-і-і-лчу!
Погойдалась білка трі-і-і-і-шки
Та ї майнула по горі-і-і-і-шки!*

— Які слова звучали голосніше? Який звук у них був протяжним? Повторіть його. Який це звук голосний чи приголосний? Чому? (Під час вимови звука **[i]** струмінь повітря не натрапляє на перешкоди. Це голосний звук).

Висновок: звук **[i]** позначає буква **I, i**.

2. Робота з «Букварем» (с. 46).

— Розгорніть «Буквар» на с. 46. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **I, i**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальовані квіти. Як вони називаються? (*Трици*). Який перший звук у цьому слові? Як ще називаються ці квіти? (*Півники*). Чи є звук **[i]** у цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви **I**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **I, i**, чую **[i]**. Як ви це розумієте?

3. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

4. Читання променевих таблиць; відпрацювання техніки читання.
5. Утворення слів зі складів, читання слів з використанням складів і малюнків.

6. Складання речень за малюнками та схемами. (*Олівиці та лінійка. Місяць і зорі. Звернути увагу на те, що буква і може бути словом*).

7. Розгляд предметів у «віночку» (*лілії, горіхи, півонії*).

• Із слів–назв предметів у «віночку» виберіть слово–назву предмета, яке не належить до квітів. Поділіть слова на склади, вимовте звуки. Вимовте слова–назви квітів.

III. Читання–слухання–розуміння.

1. Читання вчителем вірша Г. Чубач (*підручники згорнуті*). Аналіз тексту.

— Де зібралися комарі? Який танець танцювали? Яку пісню співали? Який звук цієї пісні вимовляємо протяжно?

2. Повторне читання вчителем вірша при розгорнутих підручниках.

3. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Г. Чубач; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу ...»*).

IV. Підсумок уроку.

- Робота із загадкою (с. 46). Звуковий аналіз слова–відгадки.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви І. Написання рядкової букви і. Формування аудіативних умінь за віршем Г. Чубач. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву і; удосконалювати вміння читати буквосполучення; розмальовувати друковану букву І; формувати аудіативні вміння; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картка з рукописною букою і.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Робота із загадкою.

*Будить будильник нас кожного ранку,
Він кукурікає гучно на ганку.
Всі прокидаються, сонце встає —
На кожнім подвір'ї будильник цей є.
(Півень)*

— Вимовте слово–відгадку. Поділіть його на склади, вимовте звуки першого, другого складів. Зробіть звукову схему слова.

2. Гра «Назвіть звук [i]».

Мідь, мед, сіно, зірка, сонце, ведмідь, лис, зошит, олівець, сусід, море.

3. Звуковий аналіз слова *сіно* (за алгоритмом).

4. Робота в зошиті (с. 36).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву *i*.

Характеристика структури букви.

Мала буква *i* складається з двох елементів: короткої похилої лінії із заокругленням унизу вправо та крапки над нею.

Ставимо крапку на верхній рядковій лінії. Ведемо вниз до нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаємося нижньої рядкової лінії та ведемо до середини робочого рядка. Над нею ставимо маленьку крапку. Пишемо під лічбу: 1 — *i*.

2. Написання трьох букв *i* (с. 37 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 37 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви *I, i*. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Вовк і семеро козенят». Складання речень із заміною малюнків словами. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання за казкою А. Мілна (с. 48 у «Букварі»).

Мета: *закріплювати* вивчену букву *I*; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки «Вовк і семеро козенят», казкою А. Мілна; *складати* речення за ілюстраціями та схемами; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 51).

Обладнання: мультфільм «Вовк і семеро козенят», малюнки півників і квітів півників, звукові схеми слів і речень.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач).

2. Робота з «Букварем» (с. 48). Розгляд ілюстрацій до казки «Вовк і семеро козенят». Читання вчителем початку казки. Обговорення змісту казки.

— Про кого ця казка? Чи можна назвати Козу турботливою мамою? Як Вовкові вдалося викрасти козенят? Хто може продовжити казку? (*Учні переглядають мультфільм «Вовк і семеро козенят»*). Розгляньте малюнки та складіть до кожного речення. Складання речень за малюнками та схемами.

3. Гра «Відшукайте “заховані” букви».

II. Читання—слухання—розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми з вами поговоримо про дещо дуже важливе. Здогадайтеся самі про що, послухавши вірш. (*Учитель читає вірш А. Костецького «Про друга»*).

*Твій друг тобі віддасть усе:
І свій квиток на карусель,
І цвях, і гудзик, і літак,
Та не за щось — а просто так.
І збільшувальне скельце,
Найкраще у дворі,
Твій друг зі щирим серцем
Тобі віддасть — бери!
І ти нічого не жалій —
Ніколи і нітрохи!
І навіть м'яч футбольний свій
Віддай, як друг попросить.
І посміхнеться друг тобі —
Аж схочеться співати.
І ти подумаєш тоді:
«Як гарно — дарувати!..»*

— Тож ми поговоримо про дружбу. Дружба — великий дар. Щастя мати вірного друга. Кого можна вважати другом?

Друг — це той, кому можна довіряти. Хто тебе розуміє, поважає, допомагає, коли тобі буде важко. З другом можна поділитися і радістю, і своїми проблемами. До друга завжди можна звернутися за підтримкою і він не відмовить.

Дружба — чудова річ. Але знайти справжнього друга дуже важко, а ще важче зберегти цю дружбу. Усі ми хочемо мати щирого друга, якому можна довіряти. А чи є у вас друг? Розкажіть про нього. (*Діти розказують про свого друга*).

А якщо ви з другом посварилися? Такого не повинно бути! Але так сталося, ви обидва не подумали. Треба обов'язково помиритися

з другом, бо дружбу легко втратити, а знайти — дуже важко. У примирненні вам допоможуть мирилки. Наприклад, така. (*Діти вчасть мирилку*).

*Мирилка летіла,
На плече сіла.
Сказала тихенько:
— Миріться швиденько.*

2. Читання вчителем уривка з казки. Змістовий аналіз тексту.

«Читання» за вчителем, слідкуючи за змістом тексту.

— Подивіться на головного героя цієї казки. (*Учитель показує малюнок Вінні-Пуха*). З ким дружив ведмедик? Як звали його друзів? (*Віслук Іа-Іа, поросятко П'ятачок*).

3. Робота в парах. (*Вчитель разом з учнем, який добре читає, озвучують діалог героїв казки*).

4. Робота з ілюстраціями.

Чому віслучок засмучений? Хто його розрадив? Як він це зробив? Хто зображений на останній ілюстрації? Чи можна назвати ведмедика справжнім другом? Чому?

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією. група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

2. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про кого ми говорили сьогодні? Розкажіть про них удома.

Тема уроку. Написання великої букви **І**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Вовк і семеро козенят»; та ілюстраціями казки А. Мілна.

Мета: навчити писати велику букву **І**; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Вовк і семеро козенят» та казки А. Мілна; навчити писати слова з великою буквою **І**; доповнювати слова складами.

Обладнання: мультфільм за мотивами казки А. Мілна «Вінні-Пух і всі-всі-всі», картка з рукописною буквою **І**, малюнок Івасика-Телесика.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення казки «Вовк і семеро козенят».

— Діти, послухайте слова, скажіть кому вони належать. (*Учитель читає уривок із казки*).

*Діточки, козенятка, відчиніте,
Свою матінку впустіте...*

— Ми пригадали з вами казку, яку слухали на уроці читання. А хто відгадає іншого казкового героя. Замість імені хлопчика, я буду називати слово *сину*, а ви, якщо пригадаєте, то назвете його ім'я. Підказкою для вас буде цей малюнок (*учитель показує малюнок Івасика-Телесика, читає уривок із казки*).

*Сину, сину,
Приплинь, приплинь до бережка,
Я дам тобі їсти-пити
І хороше походити.
А син почув та й каже:
— Пливи, пливи, човнику, до бережка.*

— Молодці, здогадалися. Про Івасика-Телесика. Пригадайте, з якої букви пишемо імена людей.

Отже, сьогодні ми будемо писати велику букву **I**.

2. Робота в зошиті (с. 38).

• Виконання вправ 5–8.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Читання друкованих слів на с. 35.

2. Повторення написання рядкової букви **i**, порівняння її структури з великою буквою **I**. Що спільного та що відрізняється?

3. Написання великої букви **I**. Характеристична структура букви.

— Велика буква **I** складається з двох елементів: штриха; довгої похилої лінії зі штрихом угорі зліва й заокругленням унизу ліворуч.

Починаємо писати елемент нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо штрих управо вгору до верхньої міжрядкової лінії. Не відриваючи руки, ведемо вниз довгу похилу лінію; не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її, закінчуємо написання елемента вище від нижньої рядкової лінії. Пишемо під лічбу: **i** — **1** — **i**.

Увага! Крпку над великою буквою I не ставимо.

4. Написання букви **I** в повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **I** (с. 39 зошита).

5. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

6. Списування друкованих речень (с. 39 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Ми два уроки говорили про дружбу. Послухайте ще одну мирилку, назвіть слова з буквою *і*. Визначте, чи є в цій мирилці слово з буквою *І*.

*Подивися просто в очі;
Я сваритися не хочу.
Я образить не хотів,
Ненароком зачепив.
Просто в очі подивись
І зі мною подружись.*

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки *[н]*, *[н']*. Вивчення букв *Н*, *н*. Формування аудіативних умінь за текстом Г. Шевчук. Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні умінь читання. Складання речень за схемами та малюнками. (с. 53).

Мета: *закріплювати* вміння вимовляти звуки *[н]*, *[н']*, *вивчити* букви *Н*, *н*; *формувати* аудіативні вміння за віршем Г. Шевчук; *розвивати* вміння здійснювати звуко-буквені зіставлення; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні умінь читання; *розвивати* мовлення, складаючи речення за схемами й малюнками.

Обладнання: малюнки предметів, у словах—назвах яких є букви *Н*, *н*; світлини сучасних крамниць; картки з буквами *Н*, *н*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. *Гра «Назвіть звуки [н], [н']».*

Сіно, зірка, сон, слива, мідь, осінь, місяць.

2. Колективне читання слів по складах *ма-ма, ма-мі, ма-мо, ма-му*.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні.

Уважно послухайте оповідання В. Сухомлинського, запам'ятайте назву пташки, про яку йдеться.

2. Читання тексту вчителем.

*Щоранку до мого вікна прилітає маленька синичка. Вона стукає гострим дзьобиком у шибку. Я виношу шматочок несолоного сала. Синичка дзьобає його й співає: **пінь-пінь!** Це вона мені дякує.*

Словникова робота

Шибка — скло в рамі вікна.

3. Змістовий аналіз тексту.

— Про кого розповідається в тексті? (*Про синичку*). Як співає синичка? (*Пінь-пінь*). Чому вона дякує?

4. Алгоритм артикуляції звука [н].

— Вимовте слово *синичка*. Поділіть на склади. Вимовте перший звук другого складу. (**[н]**). Навчимося правильно його вимовляти: кінчиком язика торкаємося внутрішньої сторони передніх верхніх зубів. Губи не напружуємо. Струмінь повітря прориває перешкоду й проходить частково через носову порожнину.

— Який це звук? (*Твердий приголосний*).

5. Аналітична робота зі словом *пінь*.

• Артикуляція звука **[н']**: язик притискуємо до піднебіння й вимовляємо м'яко. Який це звук? (*М'який приголосний*).

Висновок: ці два звуки позначає буква **н**.

6. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 50 і розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **Н, н**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальовані квіти. Як вони називаються? (*Нагідки*). Який перший звук у цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви **Н, н**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **Н, н**. Чую **[н], [н']**. Як ви це розумієте?

7. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем (*нарциси, банан, кінь*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

8. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

9. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

10. Розгляд предметів у «віночку» (*мандарин, нитки, годинник, кавун*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слово—назву предмета, яке закінчується звуком **[н]**.

III. Читання—слухання—розуміння.

1. Читання вчителем вірша Г. Шевчук (*підручники згорнуті*).

Змістовий аналіз вірша. Що означає слово *позолотила*? Чому ялинку осінь не позолотила?

2. Повторне читання вчителем вірша при розгорнутих підручниках.
3. Формування життєвих компетентностей (*рубрика «Мовні, мовленнєві й інтелектуальні ігри»*).

Які продукти можна купити в магазині? Як ми спілкуємося в магазині? Пригадайте, які слова ввічливості потрібно говорити, звертаючись до продавця.

4. Робота з розвитку мовлення: складання речень за схемами та малюнками.

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Г. Шевчук; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Назвіть звук **[н]** у скоромовці.

*Воро*на сороці **на**мисто купила,
В **на**мисті сорока **на**мистинки лічила.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви Н. Написання елементів рядкової букви н. Написання рядкової букви н. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **н**, розмальовувати друковані букви; списувати друковані речення.

Обладнання: картки з рукописною буквою **н**, малюнками предметів, у словах–назвах яких є буква **н**; абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Вступне слов вчителя.

— Яку букву ви вивчили на уроці читання? Які звуки вона позначає? Назвіть звуки **[н']**.

Ніч, нога, місто, кінь, лис, олень, Олена, Ніна, слон.

2. Аналітико–синтетичні види роботи: звуковий аналіз слів *олень*, *нога* (за алгоритмом).

3. Робота з реченням.

— З «розсипаних» слів складіть речення, напишіть його схему. Заблукало, у, маленьке, лісі, оленя.

4. Робота в зошиті (с. 40). Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **н**. Характеристика структури букви.

Вона складається з трьох елементів: похилої лінії, прямої короткої лінії та похилої лінії із заокругленням униз управо.

Починаємо писати пряму лінію від верхньої рядкової до нижньої лінії. Від середини цієї лінії проводимо вправо коротку пряму лінію. Похилу лінію починаємо писати від верхньої рядкової лінії, ведемо вниз, недописуючи, над нижньою рядковою лінією заокруглюємо вправо, торкаємося нижньої рядкової лінії та ведемо до середини рядка.

2. Написання трьох букв **н** (с. 37 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 37 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Які звуки вона позначає ?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **н**. Розвиток мовлення за текстом за С. Рудікової, світлинами про осінь та реченнями. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання. Вивчення великої букви в іменах людей.

Мета: *закріпити* вивчену букву **н**; *розвивати* мовлення за текстом С. Рудікової, світлинами про осінь; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: світлини про осінь, птахів, звірів, комах.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу

1. Формування у учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (*з голосу вчителя, голос-но, голосніше, дуже голосно*).

на-но-ну-ни-ні; нан-но-нум-нин-нін; кан-кон-кун-кин-кін.

2. Звуковий аналіз слів *індик, півень, кінь*. Рубрика «Мовні, мовленнєві й інтелектуальні ігри».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. **Гра «Зберіть “розгублені” слова»** (с. 52 у «Букварі»). (*Мама, мамо, маму, нам, нами, нумо, ...*).

2. **Гра «Прочитайте написане клоуном»**. Які слова написав клоун? (*Ну, на, ні*).

3. Розвиток мовлення, уяви за змістом світлини (с. 52). Слухання висловлювань, складання власних речень.

4. Слухання—аудіювання за текстом С. Рудікової.

— Відгадайте загадку.

*Ця червона намистинка
Має крильця у краплинках,
Невеличка, гарна дуже,
Упізнай її, мій друже —
На твою долонечку
Прилетіло...*

(Сонечко)

— Усі ви бачили цю красиву комашку — сонечко. У світі існує 5200 видів цих комах! Дуже багато. Розміри сонечок невеликі: 4–9 мм. Забарвлення здебільшого яскраво-червоне з чорними крапками, але трапляються помаранчеві та жовті крильця, з не лише чорними, а й білими крапками. Деякі помилково вважають, що кількість крапок на сонечкові свідчить про його роки. Це не так. Крапки вказують не на вік, а на вид комахи. Сонечка поширені скрізь у світі. Зазвичай повзають по стеблах рослин у пошуках їжі, але також охоче перелітають на значні відстані. Сонечка надзвичайно корисні. Вони можуть з'їсти за добу до сотні дрібних комах-шкідників: попелиць, білокрилок та інших. Попелиці — крихітні комахи, які випивають сік рослин. Так от, листя з попелицями для сонечок, те саме, що стіл, заставлений усілякими смаколикami. Крім попелиць, найсмачніших для сонечок, є ще безліч дрібних комах-шкідників для рослин. Так що рослинам є за що сказати «спасибі» сонечкам. Та й нам теж: адже без них — на наших садах і городах було б безліч шкідників. На зиму ці комахи ховаються в тріщинах дерев, під корою та впадають у сплячку. Сонечка пробуджуються від зимового сну навесні.

Ви, напевно, знаєте таку закличку до сонечка:

*Сонечко, сонечко!
Полети на небо!
Принеси нам хліба
Чорного та білого,
Тільки не горілого!*

Отже, послухайте оповідання про сонечко та дівчинку Настю. Скажіть, чи сподобався вам учинок дівчинки.

5. Читання вчителем тексту.

6. Змістовий аналіз тексту.

— Як ви оцінюєте вчинок Насті? З якої букви пишемо ім'я дівчинки?

7. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають текст С. Рудікової; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

8. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення».

III. Підсумок уроку.

— Про кого ми дізналися на сьогоднішньому уроці?

Тема уроку. Написання елементів великої букви **Н** під лічбу. Написання великої букви **Н**. Розвиток мовлення за текстом С. Рудікової. Зіставлення звукових схем із словами–назвами намальованих предметів. Списування з друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву **Н**; розвивати мовлення за текстом С. Рудікової; зіставляти звукові схеми зі словами–назвами намальованих предметів. Списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою **Н**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення розповіді про дівчинку Настю.

— Пригадайте розповідь про дівчинку Настю. Чи сподобався вам учинок дівчинки? Зверніть увагу на те, з якої букви потрібно писати її ім'я?

2. Робота в зошиті (с. 42).

- Виконання вправ 5–8.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Гра «Назвіть звуки [н], [н']».

— Я буду читати вірш, а ви назвіть звуки [н], [н'].

*Де зелена грядка,
Пас я гусенятка.
Гусенятка щип та щип,
Капустину, моркву, кріп.
Гусенята вже сьогодні
І веселі й не голодні.
А за це гуска мене хвалить
Чому ж бабуся мене сварить?*

2. Повторення написання рядкової букви **н**, порівняння її структури з великою буквою **Н**. Що спільного та що відрізняється?

3. Написання великої букви **Н**. Характеристика структури букви. Велика буква **Н** складається з трьох елементів: штриха, довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, довгої прямої похилої лінії із петлею вгорі та заокругленням унизу вправо.

Починаємо писати перший елемент нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо до неї штрих управо вгору.

Не відриваючи руки, ведемо вниз довгу похилу лінію, на нижній рядковій лінії робимо заокруглення вліво, торкаючись її, закінчуємо написання вище від нижньої рядкової лінії.

Відриваємо руку. Другий елемент починаємо писати від верхньої рядкової лінії, ведемо вправо вгору плавну похилу лінію до верхньої міжрядкової лінії, не доводячи до неї, заокруглюємо, торкаючись верхньої міжрядкової лінії, ведемо вниз похилу лінію, утворюючи петлю та перетинаючи першу частину елемента вище від верхньої рядкової лінії; ведемо вниз до нижньої рядкової лінії довгу похилу лінію, відступаючи від неї плавно заокруглюємо праворуч. Закінчуємо писати на середині робочого рядка. Пишемо під лічбу: $i - 1 - i - 1 - 2 - i$.

4. «Написання» букви **Н** в повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **Н**. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень.

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Про яку комашку говорили? Що ви запам'ятали про сонечко? Розкажіть удома.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [в]. Вивчення букв **В, в**. Формування аудіативних умінь за віршем З. Мензатюк. Звуко-буквені зіставлення. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 57 у «Букварі»).

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звук [в]; *вивчити* букви **В, в**; *формувати* аудіативні вміння за віршем З. Мензатюк; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вміння читання.

Обладнання: світлини українських страв; картки з друкованими та рукописними буквами **В, в**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (*з голосу вчителя*) за віршем.

— Назвіть звук [н].

А дідусь Опанас

Нам купив ананас.

*Тож приходьте до нас —
Почастуємо вас.*

— У якому слові є два звуки **[н]**? Зробіть звукову схему цього слова (за алгоритмом).

2. Колективне читання слів за складами: *ну-мо, нам, ним, на-ми, ма-ма, ма-мі, ма-мо, ма-му.*

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні. (*Учитель читає вірш Ю. Овчаренка.*)

*Я павучок, я павучок,
Люблю я дуже діточок.
Я маю чорний капелюшок
І люблю їсти мушок.
Сную литучу павутинку,
Неначе срібну хустинку
І виглядаю своїх друзів,
Щоб з ними бавитись у лузі.*

2. Змістовий аналіз тексту.

— Про кого розповідається у вірші? (*Про павучка*). Поділіть слово на склади. Вимовте звуки другого складу. Вимовте перший звук другого складу слова *па-вук* (**[в]**). Нижня губа наближається до верхньої, утворюючи вузьку щілинку, через яку проходить струмінь повітря. Голосові зв'язки потрібно напружити й додати голос. Який це звук? (*Твердий приголосний*). Однак якщо після звука **[в]**, чуємо звук **[і]**, то звук **[в']** стає пом'якшеним.

Вимовте перший звук слова вітер **[в']**. Який це звук? (*М'який приголосний*). Вимовляємо звук **[в']** так, як і звук **[в]**, однак додаємо м'якості: нижню губу більш щільно притискаємо до верхньої.

Звуки **[в]**, **[в']** позначає буква **в**.

3. Характеристика структури букви.

— Буква **В** складається з трьох елементів: лінії та двох півовалів.

4. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 54. Розгляньте зелену плашку з буквами **В, в**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальовані квіти. Як називають їх? (*Волошки*). Який перший звук у цьому слові? Поруч намальовані «веселі» букви **В**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **В, в**. чую **[в]**. Як ви це розумієте?

5. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук [в], але вимовте наступний голосний: *ва, во, ви, ву*.

— Приготуйтеся вимовляти звук [в'], але вимовте наступний звук [і]. (*Ві*).

6. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*вінок, сливи, вишні*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

7. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

8. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

9. Розгляд предметів у «віночку» (*верба, вишні, ворона, павук*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слова—назви рослин.

10. Читання слів *він, вона, воно, вони*.

— Яким іншим словом можна замінити слово *він*? (*Хлопчик, тато, горобець, мак*). Яким іншим словом можемо замінити слово *вона*? (*Мама, дівчинка, синичка, ластівка, квітка*). Яким іншим словом можемо замінити слово *воно*? (*Дитя, теля, сонечко, курча*). Словом вони можна назвати всіх.

11. Робота з «Букварем» на с. 57.

— Розгляньте малюнок. Хто зображений на ньому? Як ви думаете, що робить мама? Для чого вона розкачує тісто? Хто з вас знає, що таке вареники? (*Читання з учнем діалогу*).

12. Читання вірша З. Мензатюк.

13. Звуковий аналіз слова *вареники*.

14. Гра «**З якими продуктами не ліплять вареники?**» (с. 55).

15. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш З. Мензатюк; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Назвіть звук [в].

*Два котики білі
Ковбаску ділили:
Один кусав справа,
А другий їв зліва
Точнісінько в центрі
Їх носики стрілись —
Й за збігом обставин
Ковбаска скінчилась.*

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **В**. Написання елементів рядкової букви **в**. Написання рядкової букви **в**. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **в**; розмальовувати друковані букви; списувати друковані речення.

Обладнання: картки з рукописною буквою **в**, малюнки предметів, у словах—назвах яких є буква **в**; абетка.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Фонетична хвилинка (повторювання за вчителем): *вав-вув-вов-вив-вів; вак-вук-вок-вик-вік; вар-вур-вор-вир-вір.*

2. Робота з реченням.

— Із «розсипаних» слів складіть речення, запишіть його схему.

Саду, у, на, виблискували, вишеньки, вишні.

3. Робота в зошиті (с. 44–45).

• Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **в**.

Мала буква **в** складається з двох елементів: довгої похилої з петлею, малого овала.

Починаємо писати рядкову літеру **в** від верхньої рядкової лінії, ведемо похило вправо, плавно заокруглюючи під верхньою міжрядковою лінією, торкаємось її, заокруглюємо вліво, утворюючи петлю, що переходить у довгу похилу лінію, яку ведемо вниз, перетинаючи початок петлі на верхній рядковій лінії; не доводячи до нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись її, описуємо овал до верхньої рядкової лінії, торкаючись її, заокруглюючи його вліво вниз і поєднуючи з прямою похилою лінією. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

Увага! Для з'єднання літер у середині слова можна використовувати відкриту форму цієї букви. У такому випадку починаємо писати так, як і попередню літеру, але овал не закриваємо, а пишемо вигнуту лінію вправо вгору на ширину букви.

2. Написання трьох букв **в** (с. 45 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 45 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Які звуки вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **В**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Лисичка–Сестричка і Вовк–Панібрат». Мовні та мовленнєві ігри (с. 56 у «Букварі»). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання за казкою М. Пономаренко.

Мета: закріпити вивчену букву **В**; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат»; проводити мовні та мовленнєві ігри; застосовувати диференційований підхід у формуванні вмінь читання за казкою М. Пономаренко.

Обладнання: малюнки до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат» (мультфільм), картки з друкованою буквою **В**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач).

Ворон ворону кричав:

— Ти у мене сир украв!

Ворон ворону сказав:

— Я не крав, а просто взяв!

— Назвіть звук [в].

2. Робота з «Букварем» (с. 56). Розгляд ілюстрацій до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат». Читання вчителем початку казки. Обговорення змісту казки.

— Про кого ця казка? Якими словами можна охарактеризувати лисичку? Чому з вовком сталася така неприємна пригода? Висловіть власну думку. Чи завжди варто слухати того, хто щось радить, чи варто добре подумати самому? Зараз ми переглянемо мультфільм за мотивами цієї казки (якщо є така можливість).

Розгляньте малюнки та складіть до кожного речення.

3. Складання речень за малюнками та схемами.

4. Гра «Де живе мишка?» Читання написаного.

5. Гра «Де чий друг?» (у друзів однаковий одяг або елементи одягу). Складання речень за поданим зразком.

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

Сьогодні ми з вами поговоримо про щось дуже важливе. Згадайте самі про що, послухавши вірш. (Учитель читає вірш В. Орлова «Як треба допомагати бабусі»).

*Із базару йшла бабуся,
Несла торбу до оселі.
А назустріч цій бабусі
Бігли подруги веселі.
Їм незручно, бо сусіда
Зупинилась на хвилину,
І шукать побігли діда,
Щоб поміг нести торбинку.*

— Про кого йдеться у вірші? Чи подобається вам учинок двох подруг? Що, на вашу думку, варто було б зробити дівчатам? Як ви допомагаєте своїм бабусям? Ми вже говорили про те, що стареньким бабусям й дідусям потрібна ваша допомога. Особливо, якщо йдеться про їхнє здоров'я. Послухайте про одну турботливу онучку, запам'ятайте як її звуть.

2. Читання вчителем казки М. Пономаренко. Змістовий аналіз тексту.

— Про кого йдеться в цій казці? Як кликали гаву-онучку? (*Вуглинка*). Який звук чуємо на початку слова? Що вона вирішила зробити для своєї бабусі? Чому? Хто їй допомагав? З чого вони зробили теплі капці? Що сказала бабуся? Якими словами ви можете охарактеризувати Вуглинку. Чи запитували ви коли-небудь, що болить у ваших бабусь? Я сподіваюся, що ви обов'язково спитаєте, що турбує ваших бабусь і чим їм допомогти. Вас будуть називати добрими, чуйними, турботливими, якщо ви будете турбуватися про своїх бабусь.

3. Розгляд ілюстрації до казки.

— Хто зображений? Хто допомагав Вуглиніці? Чи всі ті, хто допомагав, є на ілюстрації? Кого немає?

4. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

5. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Розкажіть про цих героїв удома.

Тема уроку. Написання елементів великої букви В під лічбу. Написання великої букви В. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат». Закріплення вивченої букви в. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву **В**; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат».

Обладнання: картка з великою буквою **В**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення загадки.

— Відгадайте загадку.

*Я руда, низького росту,
Хитра я і довгохвоста.
На курей я вельми ласа —
В них таке смачненьке м'ясо...
Вовку-брату я сестриця,
А зовуть мене...*

(Лисиця)

— Ми пригадали з вами казку «Лисичка-Сестричка і Вовк-Панібрат».

2. Робота в зошиті (с. 46).

- Виконання вправи 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Повторення написання рядкової букви **в** у зошиті (вправа 8, с. 46), порівняння її з великою буквою. Що спільного та що відрізняється?

2. Написання великої букви **В**. Характеристика структури букви.

Велика буква **В** складається з трьох елементів: довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч; двох великих правих півовалів — верхнього та нижнього.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її та закінчуємо написання елемента вище нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Вище верхньої рядкової лінії починаємо писати великий правий півовал, поєднуючи його з першим елементом; ведемо вниз до нижньої рядкової лінії, не доводячи до неї, плавно заокруглюємо вліво. Не відриваючи руки пишемо третій елемент. Він подібний до попереднього півовалу: заокруглюємо вгорі, повертаємо вправо та ведемо вниз; заокруглюємо й закінчуємо писати вище нижньої рядкової лінії. Пишемо під лічбу: 1 — і — і — 2 — і — 3.

3. «Написання» букви **В** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **В**. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (нижнє, середнє, верхнє).

4. Списування друкованих речень.

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Як звали турботливу онучку? Що вона зробила для своєї бабусі? Розкажіть казку вдома.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [л], [л']. Вивчення букв Л, л. Мовні ігри. Формування аудіативних умінь за віршем Л. Повх. Диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 61 у «Букварі»).

Мета: *закріплювати* вміння вимовляти звуки [л], [л'], вивчити букви [л], [л']; формувати аудіативні вміння за віршем Л. Повх; застосовувати диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 59).

Обладнання: картки з буквами Л, л; малюнки осені.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування у учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (з голосу вчителя за віршем).

*У долині жив удав.
Удавав, що він все знав.
Удавав, що все умів.
У траві хвостом вертів.*

— Назвіть звук [в]. У якому слові є два звуки [в]? Створіть звукову схему цього слова (за алгоритмом).

2. Колективне читання слів *вона, вони, ванна, Івами, новини, новина, воно*.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні та назвіть той звук, який часто повторюється.

*Лиска лащить лисеня,
А лосина — лосеня.*

3. Змістовий аналіз вірша.

— Про кого розповідається у вірші? (Про лиску, лося та їхніх дітей). Поділіть перше слово на склади. Вимовте звук, який чуємо на початку слова. Навчимося правильно вимовляти звук [л] у слові *либка*. Кінець язика притисніть до передніх зубів із внутрішньої сторони; струмінь повітря проходить крізь бокові щілини, які утворюються внаслідок опускання країв язика. Де живе лиска? (У лісі). Звуковий аналіз слова *ліс*. Спостереження за артикуляцією звука [л'].

Звук [л'] промовляється майже так, як звук [л], тільки тут потрібно притиснути до верхнього піднебіння передню і середню частини язика. Звук вимовляємо м'яко.

Отже, звуки [л] і [л'] позначає буква л.

4. Робота з «Букварем». Розгорніть «Буквар» на с. 58. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований зелений кущ — любисток. Любисток — вічнозелений кущ, листя якого використовують у кулінарії та лікуванні. У цій рослині корисне все: листя, коріння та насіння. Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви Л. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу Л, л. Чую [л], [л']. Як ви це розумієте?

5. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук [л], але вимовте наступний голосний: ла ло ли лу.

Приготуйтеся вимовляти звук [л'], але вимовте наступний звук [і]. (Ли).

Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (лелека, білка, літак); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

7. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

8. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

9. Розгляд предметів у «віночку» (ластівка, літак, ялинка, квасоля).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слова—назви рослин. Поділіть слово—назву рослини, яка росте на городі, на склади.

10. Робота з «Букварем» на с. 59.

— Розгляньте малюнки. Що зображено на них? Вимовте слова—назви предметів, у яких є звук [л].

11. Читання вчителем вірша Л. Повх.

— Змістовий аналіз вірша. Про кого цей вірш? Чого журиться жабеня? Чи варто йому журитися? Як ви його заспокоїли б і розрадили?

12. Гра «Назвіть звук [л]» (за віршем).

13. Формування життєвих компетентностей (за «Букварем», с. 61).

14. Робота в різнорівневих групах. (Група А: діти читають вірш З. Мензатюк; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»).

IV. Підсумок уроку.

— Назвіть звук [л], [л'].

Лото, літо, любисток, літак, лана, люпин.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви *Л*. Написання елементів рядкової букви *л*. Написання рядкової букви *л*. Звуко-складовий аналіз слів. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати елементи рядкової букви *л*, писати рядкову букву *л*; розмальовувати друковану букву *Л*, здійснювати звуко-складовий аналіз слів; списувати друковані речення.

Обладнання: картка з рукописною буквою *л*; малюнки предметів, у словах—назвах яких є буква *л*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Фонетична хвилинка (повторювання за вчителем): лал-лул-лол-лил-ліл; лак-лук-лок-лик-лік; лар-лур-лор-лир-лір.

2. Гра «Назвіть склади з буквою *л*».

Лі-то, ли-па, ла-па, ма-ли-на, ка-ли-на, біл-ка, лю-пин.

3. Робота в зошиті (с. 48).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву *л*. Характеристика структури букви.

Мала буква *л* складається з двох елементів.

Починаємо писати рядкову літеру вище нижньої рядкової лінії, заокруглюємо праворуч і ведемо вгору до верхньої рядкової лінії, не відриваючи руки, ведемо вниз похилу із заокругленням унизу вправо. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

2. Написання трьох букв *л* (с. 49 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (нижнє, середнє, верхнє).

3. Списування друкованих речень (с. 49 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Гра «Назвіть звуки [л], [л']» (за віршем).

*Ти, малий, скажи малому
Хай малий малому скаже,
Хай малий теля прив'яже.*

Яку букву ви сьогодні писали? Які звуки вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви Л. Мовні ігри. Читання тексту з ілюстраціями (с. 58). Розвиток мовлення за текстом В. Сенцовського. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 61 «Букваря»).

Мета: *закріпити* вивчену букву **Л**; формувати вміння читати склади та слова з буквою **л**, *розвивати* мовлення за текстом В. Сенцовського; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: картки з малюнками листа й листків, малюнки порід собак.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь з голосу вчителя: підкреслено промовляємо звуки **[л]**, **[л']**. Артикуляційна хвилинка: *ал-ул-ил-ел-ілі; ала-оло-улу-или-еле-ілі; рал-рол-рул-рил-рел-ріл.*

2. Формування вмінь читання (за складами).

Ла-ва, ло-ви-ла, на-ло-ви-ла, ма-ли-на, Ні-на, А-лі-на.

3. Робота з «Букварем» (с. 60). Ознайомлення зі словами однаковими за звучанням, але різними за значенням лист — лист.

• **Гра «Криптограма»** (Пояснити дітям, що криптограма — таємний запис, зрозумілий обмеженому колу користувачів. Букви шифруються позначками, які знають тільки ті, хто домовляється так писати. Читати шифрований запис можуть ті, хто знає ці позначки. Користуючись такими значками, напишіть будь-які слово, речення, текст. На форзаці є позначки кожної букви. Але нам не потрібно туди дивитися, тому що кожна буква слова наловила вже зашифрована).
Утворення нових слів криптограми.

• Складання слів із пазлів.

• **Гра «Відшукайте “загублені” склади».**

• Читання тексту з малюнками.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступна бесіда вчителя.

— Ми з вами вже говорили про те, як варто спілкуватися в магазині, на вулиці, із незнайомими людьми.

Сьогодні ми познайомимось з дуже гарним співрозмовником. Але спочатку пригадаємо навіщо потрібне спілкування. Для того щоб ви добре почувалися серед людей. Слова можуть образити. У народі кажуть: «Шабля раниє голову, слово — душу». Ви повинні бути ввічливими, уважними, щирими, шанобливо ставитися до всіх: бажати здоров'я, доброго ранку, до побачення. Як потрібно спілкува-

тися, щоб співрозмовники раділи? Є одне золоте правило, яке люди використовують здавна: стався до інших так, як бажаєш, щоб ставилися до тебе». Які ви знаєте слова ввічливості? А чи знаєте ви, що люди можуть спілкуватися за допомогою жестів. Велике значення має погляд, усмішка, голос співрозмовника.

Чемність і вихованість допоможуть вам краще спілкуватися з однолітками та з дорослими людьми. Послухайте розповідь про такого співбесідника. Запам'ятайте, хто це був.

2. Читання тексту В. Сенцовського. Змістовий аналіз тексту.

— Кого ми можемо назвати хорошим співбесідником? Що є підтвердженням такої думки? Які слова ввічливості говорив Лорд?

3. Розгляд ілюстрації до тексту. Хто зображений? Яка порода собаки? Яка в нього кличка? З якої букви пишемо це слово? Які слова увічливості ви запам'ятали?

4. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

5. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого? Розкажіть про цих героїв удома.

Тема уроку. Написання великої букви Л. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки про знайомство Лорда з Васьком. Поділ слів на склади. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву Л, розвивати мовлення за ілюстраціями до казки про знайомство Лорда з Васьком; удосконалити вміння складоподілу, списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою Л.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення (*за віршем Г. Чубач*).

Лис Микита в лісі жив.

Лис Микита ліс любив.

Лиси прокинеться він рано,

Ліс шумить йому гілками.

*Лише сонечко зійде,
Лис Микита лісом йде.*

— Я прочитаю вірш ще раз, а хлопці назвуть слова зі звуком [л], дівчата — зі звуком [л']. (*Учитель читає вірш*).

2. Робота в зошиті (с. 50).

- Виконання вправи 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Повторення написання рядкової букви л у зошиті (*вправа 8, с. 50*), порівняння її з великою буквою. Що спільного та що відрізняється?

2. Написання великої букви Л. (*Учитель нагадує кличку собаки та звертає увагу на те, що клички тварин пишемо з великої букви*).

— Велику букву Л пишемо так як і рядкову, тільки більшого розміру. (*Учитель показує як пишуть велику букву Л*).

3. «Написання» букви Л в повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв Л (с. 51 зошита). Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

4. Списування друкованих речень (с. 51 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Як звали ввічливого собаку? Які слова ввічливості ви запам'ятали? Розкажіть казку вдома.

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [с], [с'], вивчення букв С, с. Формування аудіативних умінь за віршем Г. Чубач і малюнками. Мовленнєва гра. Диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 63 у «Букварі»).

Мета: закріпити вміння вимовляти звуки [с], [с'], вивчити букви С, с; формувати аудіативні вміння за віршем Г. Чубач; застосовувати диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 65).

Обладнання: картки з друкованими буквами С, с.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (*з голосу вчителя за віршем*).

Назвіть звуки (*хлопці —[л'], дівчата —[л] з голосу вчителя*).

Літом ластівка літає.

Ластів'ят малих навчає:

*«Не лінуйтесь, ластів'ята,
Вчіться літечком літати.
Бо як літо відлітує,
Ми за море помандруєм».*

2. Робота з реченням: зберіть речення із «розсипаних» слів. Запишіть до нього схему.

Літають, над, ластівки, і, хатою, ластів'ята.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Ви здогадаєтесь самі, якщо будете уважні та запам'ятаєте, про кого йдеться у вірші В. Вітька (*Учитель читає вірш*).

*Де, не знаю, жив-був лис,
Не тепер і не колись.
Сіло сонечко за ліс
Лис на дерево заліз.
Жовтий місяць і лис
На гілляці обнялись —
Не тепер і не колись,
Де, не знаю, жив-був лис.*

2. Змістовий аналіз тексту.

— Про кого йдеться у вірші? Куди заліз лис? Чи відомо, коли жив лис?

3. Промовляння слів *лис*, *колись*.

• Звуковий аналіз слова *лис*.

— Який звук чуємо в кінці слова *лис*? (**[с]**). Навчимося правильно вимовляти цей звук. Ваші голосові зв'язки ледь напружені, передня частина язика наближається до передніх зубів; утворюється вузька щілина, а широка частина язика спирається на нижні зуби; голосу не додавайте.

• Звуковий аналіз слова *сіло*.

— Який звук чуємо на початку слова *сіло*? (**[с']**). Звук **[с']** промовляють майже так, як звук **[с]**, тільки ми притискуємо до піднебіння передню й середню частину язика. Звук вимовляємо м'яко.

Висновок: ці два звуки позначає буква **с**.

4. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 64. Розгляньте зелену плашку друкованими буквами **С**, **с**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований зелений кущ з червоними ягідками — суніцями. Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **С**. Розгляньте їх. З чого вони зро-

блені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **С, с** чую **[с], [с']**. Як ви це розумієте?

2. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[с]**, але вимовте наступний голосний: *са, со, си, су*.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[с']**, але вимовте наступний звук **[і]**. (*Сі*).

3. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*ластівка, місяць, соняшник*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

4. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

5. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

6. Розгляд предметів у «віночку» (*смородина, сім, сосна, соняшник*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слова—назви рослин. Поділіть слово—назву рослини — куща на склади.

7. Робота з «Букварем» на с. 64.

Гра «Хто в якому будинку живе?»

— Розгляньте малюнки. Хто зображений на них? Вимовте слова—назви тварин, у яких є склад з буквою **с**.

8. Читання вірша Г. Чубач. Змістовий аналіз вірша.

Гра «Вловить звук [с]» (за віршем).

9. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Г.Чубач; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

Назвіть звук **[с']**.

Сіно, суп, сідай, сьогодні, сосна, суниця, сюди.

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви С. Написання рядкової букви с. Звуко-складовий аналіз слів. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **с**; розмальовувати друковану букву **С**; здійснювати звуко-складовий аналіз слів. Списування друкованих речень.

Обладнання: картка з рукописною буквою **с**; малюнки предметів, у словах—назвах яких є буква **с**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (за віршем Г. Чубач).
2. Робота в зошиті (с. 52).
 - Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.
 - Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **с**. Характеристика структури букви.
 - Мала буква **с** нагадує півовал, який ви вже писали. Починаємо писати рядкову літеру **с** нижче верхньої рядкової лінії. Заокруглюємо ліворуч і ведемо вгору до верхньої рядкової лінії, не відриваючи руки, ведемо вниз похилу із заокругленням унизу вправо до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і – 1 – і.
 - 2. Написання трьох букв **с** (с. 53 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).
 - 3. Списування з друкованого тексту (с. 53 зошита).

III. Підсумок уроку.

Назвіть звуки [с], [с'].

Семен сказав синам: «Скосить сіно».

Сини скосили сіно.

Старий Семен сказав синам: «Спасибі».

— Яку букву ви писали сьогодні? Які звуки вона позначає?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **С**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Колосок». Мовні та мовленнєві ігри. (с. 58 у «Букварі»). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання за оповіданням за М. Герасименко.

Мета: *закріпити* вивчену букву **С**; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки «Колосок»; *проводити* мовні та мовленнєві ігри; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: ілюстрації до казки «Колосок», мультфільм за мотивами казки, картки з друкованою буквою **С**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Назвіть слова–назви молочних продуктів, у яких є буква **С**».

Молоко, сир, колесо, масло, сіно, косарка, колосок, сметана.

— Створіть звукову схему слова *масло*.

2. Робота з «Букварем» (с. 64). Розгляд ілюстрацій до казки «Колосок». Читання вчителем початку казки. Обговорення змісту казки.

— Про кого ця казка? Якими словами можна охарактеризувати мишенят, а півника? Чи справедливо вчинив півник з мишенятами? Висловте власну думку. Зараз ми переглянемо мультфільм за мотивами казки (*якщо є така можливість*).

Розгляньте ілюстрації та складіть речення до кожної.

3. **Гра «Криптограма».** Читання утворених слів.

4. Читання тексту з малюнками.

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Ми вже говорили про ваших друзів. Розкажіть, чи знайшли ви нових друзів, чи не посварилися із старими. Як вам допомагав ваш друг? Чи ділилися ви з ним своїми секретами?

Сьогодні ми з вами поговоримо про те, як допоміг друг вирішити проблему дівчинки Олі. Запам'ятайте ім'я хлопчика.

2. Читання вчителем оповідання М. Герасименка. Обговорення змісту.

— Про кого йдеться в цій розповіді? Як звати хлопчика? Що, на вашу думку, зробить Сергійко, щоб знайти телефон Олі? З якої букви пишемо ім'я хлопчика?

3. Повторне читання вчителем тексту.

4. Розгляд ілюстрацій до тексту. Складання речень до кожної з них.

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*)

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про кого ми сьогодні говорили? Розкажіть про цих героїв удома.

Тема уроку. Написання великої букви **С**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Колосок». Закріплення вивченої рядкової букви **с**. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву **С**; розвинути мовлення за ілюстраціями до казки «Колосок»; формувати вміння здійснювати звуко-буквені зіставлення; списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою **С**, ілюстрації до казки «Колосок».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення казки «Колосок» Л. Куліша-Зіньківа.

— Опишіть півника з казки «Колосок». Чи подобається вам поведінка мишенят?

2. Робота в зошиті (с. 54).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 54 зошита). Написання рядкової букви **с**. Порівняння рядкової букви з великою.

2. Повторення написання великої букви **С**. Характеристика структури великої букви **С** така ж, як і маленької — півовал, тільки великий.

— Велика буква **С** складається з трьох елементів.

Починаємо писати велику букву **С** нижче від верхньої міжрядкової лінії, заокруглюємо під нею вгору ліворуч, торкаючись верхньої міжрядкової лінії, ведемо вниз півовал; не доводячи до нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись нижньої рядкової лінії, далі заокруглюємо вгорі вправо до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

3. «Написання» букви **С** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **С** (с. 55 зошита).

4. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень (с. 55 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук **[к]**, вивчення букв **К, к**. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку». Читання слів, тексту з ілюстраціями. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Мета: закріплювати вміння вимовляти звук **[к]**, вивчити букви **К, к**; здійснювати аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку»; формувати вміння читати слова, тексти з малюнками; застосовувати диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: картки з буквами **К, к**, світлини національного українського одягу, зокрема, кептарика.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя): *крап-крип-круп-кріп; крам-крим-крум-крім; крас-крис-крус-кріс*.

2. Робота з реченням. Порівняння вимови звуків **[с]**, **[с']** (з голосу вчителя).

Сіло сонечко за ліс — лис на дерево заліз. Повторення речення. Виокремлення слів *сіло* та *ліс*. Звуковий аналіз слів: вимовлення звуків, характеристика їх. Артикуляція та характеристика звуків **[с]** і **[с']**. Порівняти вимови звуків.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

2. Читання вчителем тексту В. Поліщука. (*Під час читання вчитель голосом виокремлює звук [к] у словах квочка, квок-квок-квок*). Виокремлення з речення слова *квок-квок-квок*. Повторення учнями наслідування голосу квочки. Вимова звука, який чується на початку та в кінці слова. (**[к]**).

— Навчимося правильно вимовляти цей звук — задню частину язика притисніть до піднебіння; струмінь повітря різко розмикає ці органи, але голос не додається. Який це звук? (*Твердий, приголосний*). Позначення звука **[к]** буквами **К, к**; звуковий аналіз слова *квочка*. Характеристика структури букви **К, к**.

3. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 66. Розгляньте зелену плашку друкованими буквами **К, к**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований зелений кущ з жовтими квітками — кульбабками. Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **К**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **К, к**. Чую **[к]**. Як ви це розумієте?

4. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[к]**, але вимовте наступний гололосний: *ка, ко, ки, ку*.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[к]**, але вимовте наступний звук **[і]** (*кі*).

5. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем (*ластівка, місяць, соняшник*); вимова

звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах–назвах намальованих предметів.

6. Читання променевих таблиць; відпрацювання техніки читання.

7. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

8. Розгляд предметів у «віночку» (*морква, кіт, клубок, кролик, кукурудза*).

– Із слів–назв предметів у «віночку» виберіть слова–назви рослин. Поділіть слово–назву рослини, у якій є два звуки **[к]**, на склади.

9. Робота з «Букварем» на с. 66: читання тексту з малюнками.

10. Читання вчителем вірша В. Ладичця. Змістовий аналіз вірша.

11. **Гра «Анаграма».**

12. Робота зі скоромовкою.

13. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш В. Ладичця; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

– Назвіть звук **[к]** (*Учитель читає вірш О. Павленчук*).

*Любить наш півник
Ще на світанку
Всім побажати
доброго ранку:
Курочці, гусочці,
Свинці і качці,
Котику Мурчику,
Навіть собачці.*

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви К. Написання елементів рядкової букви к під лічбу. Написання рядкової букви к. Формування аудіативних умінь за віршем В. Ладичця. Списування друкованих речень.

Мета: *навчити* писати рядкову букву **к**; *формувати* аудіативні вміння за вірша В. Ладичця; *розвивати* вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картки з рукописною буквою **к**; світлини національного українського одягу, зокрема, кептарика.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь за віршем В. Ладичця.

2. Робота в розворотом зошиті (с. 55).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **к**. Характеристика структури букви.

— Мала буква **к** складається з трьох елементів: довгої похилої лінії та двох коротких ліній. Ставимо крапку на верхній рядковій лінії, ведемо вниз до нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку, починаємо писати новий елемент під верхньою рядковою лінією, заокруглюємо вліво та ведемо до середини лінії. Не відриваючи руки, ведемо вправо коротку лінію, заокруглюємо та ведемо до середини рядка. Пишемо під лічбу: 1 – і – 2 – і – 3 – і.

2. Написання трьох букв **к** (с. 53 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 53 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Назвіть звук **[к]**. (*Учитель читає вірш О. Богемського «Гребінці»*).

*У курчат сьогодні свято
Гребінці дарує тато.
Кожному оденький,
Зате червоненький.
І тепер малі курчата
Ку-ку-рі-кають, як тато.*

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **к**. Читання тексту з малюнками. Мовні ігри (с. 68). Розвиток мовлення за казкою Л. Гузеєвої. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 69 «*Букваря*»).

Мета: *закріпити* вивчену букву **К**; *розвивати* мовлення за казкою Л. Гузеєвої; *проводити* мовні ігри; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: ілюстрації до казки Л. Гузеєвої, мультфільм за мотивами казки, картка з друкованою буквою **К**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «*Назвіть звук [к]*». (*Читання вчителем скоромовки*).

*Ходить квочка
Коло кілочка,
Водить діточок
Коло квіточок.*

— Зробіть звукову схему слова *кілочка*.

2. Робота з «Букварем» (с. 68).

Виконання завдань рубрик «Мовні, мовленеві й інтелектуальні ігри»

II. Читання—слухання—розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми з вами поговоримо про те, як утворюється дощ. Звідки береться? Що ви про це знаєте?

Сонечко світить, зігріває воду в озерах, річках, морях і океанах. Вода випаровується. Маленькі краплі пару піднімаються догори, високо-високо, де дуже холодно, навіть у спекотний день.

Маленьких крапель стає дедалі більше. Вони зливаються і утворюють хмару. Краплі усе важчають і важчають, урешті-решт, випадають на землю у вигляді дощу. У верхній частині хмар краплі замерзають, і утворюють град, який від теплого повітря тоне та випадає дощем.

Проте дощ віщує, на небі з'являється сонечко, а з ним і яскрава веселка. Чому вона з'являється? Сонячні промені проходять крізь дощові краплі, проявляючись різними кольорами. Вода капає й ви чуєте: кап-кап-кап! А вітерець зашумить, і ми почуємо: кап-і-тош-ка. Ось про таку краплю води ми дізнаємося. Запам'ятайте, як її назвали. Чому саме так?

3. Читання вчителем казки Л. Гузєєвої. Обговорення змісту.

— Про кого йдеться в розповіді? Продовжте речення *Капітошка — це ...*. Поясніть, як з'явився Капітошка. Чи можна прослухане назвати *казкою*? Чому? (*Перегляд мультфільму за можливості*).

4. Повторне читання вчителем казки.

5. Розгляд ілюстрації казки. Опис Капітошки.

6. Робота в різнорівневих групах. (*група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

7. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Чи сподобався вам Капітошка? Коли можна побачити веселку? Розкажіть про це все вдома.

Тема уроку. **Написання елементів великої букви К під лічбу. Написання великої букви к. Зіставлення складу зі словами, у яких він є. Списування друкованих речень.**

Мета: навчити писати велику букву **К**; розвивати мовлення за малюнками в зошиті; здійснювати складові зіставлення, списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою **К**, ілюстрації до казки про Капітошку.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач).

*У кошику у куточку
Квокче й квокче
Курка — квочка.
Квокче, квокче — не втихає,
Цяпунчиків вигріває.*

— Назвіть звук [**к**].

2. Робота в зошиті (с. 58).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 58 зошита). Написання рядкової букви **к**. Порівняння рядкової букви **к** з великою.

2. Характеристика структури великої букви **К**.

— Велика буква **К** складається з чотирьох елементів: штриха, довгої похилої лінії зі штрихом угорі зліва та заокругленням унизу ліворуч, довгої похилої лінії із заокругленням угорі, справа та внизу — ліворуч, довгої похилої лінії із заокругленням угорі зліва та внизу — праворуч.

Починаємо писати перший елемент нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо до неї штрих управо вгору.

Не відриваючи руки, ведемо вниз довгу похилу лінію, робимо заокруглення вліво, закінчуємо написання елемента вище від нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку, відступивши вправо на ширину букви, починаємо писати другий елемент нижче від верхньої міжрядкової лінії, ведемо вгору плавну лінію, заокруглюємо вліво, торкаючись верхньої надрядкової лінії, ведемо вниз похилу лінію, заокруглюючи її вліво горизонтально, поєднуємо з першим елементом вище від верхньої рядкової лінії.

Не відриваючи руки, пишемо коротку горизонтальну лінію вправо, заокруглюємо її праворуч, ведемо вниз до нижньої рядкової лінії

коротку похилу лінію, відступаючи від неї плавно заокруглюємо праворуч, торкаючись її, до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і – 1 – і – і – 2 – 3 – і.

3. «Написання» букви **К** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **К** (с. 59 зошита). Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

4. Списування друкованих речень (с. 59 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [n], вивчення букв **П, п**. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршем В. Гринько. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 70–71 у «Букварі»).

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звук [n], *вивчити* букви **П, п**; *формувати* вміння здійснювати аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку»; *розвивати* мовлення за віршем В. Гринько; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вміння читання.

Обладнання: картки з буквами **П, п**; предметні малюнки, у словах–назвах яких є буква **n**, малюнки пиріжків, пундиків.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

• Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (*з голосу вчителя*): *крап-крип-круп-кріп; крам-крим-крум-крім; крас-крис-крус-кріс.*

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Послухайте вірш і запам'ятайте, як звати хлопчика.

2. Читання вчителем вірша Л. Біленької. Змістовний аналіз вірша.

Словникова робота

Піддашок — ганок біля входу в будинок, виступ якої-небудь покрівлі.

Пампушка — кругла спечена булочка.

*Павлик грався у пісочку
На пісчаному горбочку,
Пік пампушки і паски,*

*І пухкенькі пиріжки.
Пік для півника, для пташки,
Що сиділа на піддашку.
Павлик пекар і пічник,
Заповзятий трудівник.*

— Як звали хлопчика, який був і пекарем і завзятим трудівником? Про кого йдеться у вірші? Де грався Павлик? Що він робив? Для кого Павлик пік пампушки і пиріжки? Як назвати Павлика?

3. Алгоритм вивчення букви **n**: виокремлення слова *пампушки*; поділ слова на склади; вимова перших звуків першого та другого складів. (**[n]**).

— Навчимося правильно вимовляти звук **[n]** — зімкніть губи й різко виштовхніть струмінь повітря, але голосу не додавайте.

[п'] — цей звук вимовляють подібно до звука **[n]**, змикаючи губи та легенько виштовхнувши повітря. Звук вимовляють м'яко. Вимовте слово *пик*. Який перший звук цього слова?

Висновок: буква **n** позначає два звуки **[n]**, **[n']**.

4. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» (с. 70). Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований зелений кущик з блакитними квітками — першими весняними ніжними пролісками. Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **П**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **П**, **n**. Чую **[n]**. Як ви це розумієте?

5. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[n]**, але вимовте наступний голошний: *па, по, пи, пу*.

Приготуйтеся вимовляти звук **[n]**, але вимовте наступний звук **[i]** (*Пі — ми пам'ятаємо, що перед [i] звук [n] стає пом'якшеним*).

6. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*перець, сопілка, півень*), вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах — назвах намальованих предметів.

7. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

8. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

9. Розгляд предметів у «віночку» (*пшениця, підсніжник, підкова, папуга*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слова—назви рослин. Поділіть слово—назву рослини, у якій є звук **[n']** на склади. Подумайте, чому цей куц так називають?

10. Робота з «Букварем» на с. 70. Читання тексту.
11. Читання вчителем вірша В. Грицько (с. 71 «Букваря»). Словникова робота, змістовий аналіз вірша.
12. Робота з малюнком. Обговорення його змісту.
— Хто потрапив у павутину? Хто врятував тварин? Опиши одяг півника. Який у нього одяг?
13. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш В. Грицько; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні? Назвіть звук **[n]** (за віршем Л. Біленької).

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви П. Написання елементів рядкової букви п під лічбу. Написання рядкової букви п. Розвиток мовлення за малюнком про півника. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **п**; розвивати мовлення за малюнком про півника; удосконалювати навички списування друкованих речень.

Обладнання: картки з рукописною буквою **п**; малюнки національного українського одягу.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач).

— Назвіть звук (дівчата — **[n']**, а хлопці — **[n]**).

Півник півнику сказав:

Я сьогодні не проспав!

Я і завтра не просплю,

Бо будити всіх люблю!

2. Робота в зошиті (с. 60).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Характеристика структури букви.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **п**.

Мала буква **п** складається з двох елементів: короткої похилої лінії; короткої похилої лінії із заокругленням угорі ліворуч, унизу — праворуч.

Починаємо писати коротку похилу лінію від верхньої рядкової лінії до нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Другий елемент починаємо писати вище середини похилої лінії, заокруглюємо праворуч до верхньої лінії робочого рядка на ширину літери, а потім ведемо вниз коротку похилу лінію; не доводячи її до нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вправо вгорі, торкаючись її, закінчуємо писати до середини робочого рядка.

Увага! Правильно поєднуйте перший елемент з наступним.

Пишемо під лічбу: 1 – і – 2 – і.

2. Написання трьох букв **n** (с. 61 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 61).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Придумайте 4 слова зі звуком **[n]**.

Тема уроку. Закріплення вивченої букви n. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Попелюшка». Мовні ігри, читання тексту з малюнками (с. 72 у «Букварі»). Диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту (с. 73 «Букваря»).

Мета: *закріпити* вивчену букву **n**; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки «Попелюшка»; провести мовні ігри; *формувати* вміння читати текст з малюнками; застосовувати диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту.

Обладнання: мультфільм за мотивами казки «Попелюшка».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. **Гра «Назвіть слова – назви одягу, у яких є буква П».**

Пальто, шуба, шапка, сорочка, спідниця, хустка, плаття, корали, намисто, шкарпетки.

— Створіть звукову схему слова *пальто*.

2. Робота з «Букварем» (с. 72). Розгляд ілюстрацій до казки «Попелюшка». Читання вчителем початку казки. Перегляд мультфільму. Обговорення змісту казки.

— Про кого йдеться в казці? Якими словами можна охарактеризувати Попелюшку?

Розгляньте малюнки та складіть речення до кожного, використовуючи слова з казки.

4. Виконання завдань рубрики «Мовні, мовленнєві й інтелектуальні ігри».

5. Читання тексту з малюнками.

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми з вами поговоримо про те, що допомагає вам у житті. Кожного дня ви снідаєте, ідете до школи, вчитеся, обідаєте, відпочиваєте й так далі за відповідними правилами.

Правила — це основа людських взаємин. Правила дорожнього руху, правила поведінки, правила техніки безпеки, правила гри тощо. Навчившись дотримуватися правил гри, ви будете мати гарні стосунки з друзями, іншими людьми. А що буде, якщо ми не будемо дотримуватися правил гри? Висловте власну думку.

2. Читання вчителем оповідання про Павлика (с. 73).

— Про кого йдеться у цій розповіді? Як звати хлопчика? Що він зрозумів? Що, на вашу думку, зробить Павлик далі? Чи дотримуєтеся ви відповідних правил? З якої букви пишемо ім'я хлопчика?

3. Повторне читання вчителем тексту.

4. Розгляд світлини до тексту. Який настрій у хлопчика? Чому?

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Розкажіть вдома те, про що ви дізналися сьогодні.

— Назвіть звук **[п]** (за скоромовкою).

Павло і Пилипко

Поливали липки.

Виросли липки

У Павла й Пилипка.

Тема уроку. Написання великої букви **П**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Попелюшка». Закріплення рядкової букви **п**. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву **П**, розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Попелюшка»; здійснювати звуковий аналіз слів, списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою **П**, ілюстрації до казки «Попелюшка».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання—аудіювання—обговорення вірша А. Камінчука «Півники».

*Перший півник
Сонечко на тинку
Зустрів.
Другий півник
Сонячно під вікном
Зацвів.*

— Поясніть, про яких півників ідеться? Як ще називають квіти півники? Розкажіть про них.

2. Робота в зошиті (с. 62).

Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8. Написання рядкової букви **п**. Порівняння рядкової букви **п** з великоюю.

2. Повторення написання великої букви **П**. Характеристика структури великої букви **П**.

— Велика буква **П** складається з трьох елементів: довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, довгої похилої лінії із заокругленням унизу, прямої горизонтальної лінії із заокругленням зліва вниз.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її. Ведемо вниз у напрямку до нижньої рядкової довгу похилу лінію, відступаючи від нижньої рядкової лінії плавно заокруглюємо праворуч, торкаючись її, до середини робочого рядка, відриваємо руку. Третій елемент починаємо писати від середини допоміжного рядка, заокруглюємо ліворуч угору й праворуч до верхньої міжрядкової лінії, по якій ведемо пряму горизонтальну лінію за другим елементом. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і — 3 — 3.

3. «Написання» букви **П** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **П** (с. 63 зошита). Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

4. Списування друкованих речень (с. 63 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Послухайте вірш Г. Чубач і скажіть, які слова у вірші треба писати з великої букви **П**. Чому?

*Прийшов Петрик до Петрика,
Просить дати вареника.*

*Петрик з Петриком дружив —
Пиріжками пригостив.*

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [р], [р'], вивчення букв Р, р. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за віршами І. Бевз, Т. Гордієнко, Й. Струцюка, С. Жупанина (с. 76–77 у «Букварі»). Диференційований підхід у формуванні умінь читання вірша М. Возіянова (с. 79 «Букваря»).

Мета: закріпити вміння вимовляти звуки [р], [р']; вивчити букви Р, р; здійснювати аналітико-синтетичні види роботи зі словами-назвами предметів у «віночку»; формувати аудіативні вміння за текстами І. Бевз, Т. Гордієнко, Й. Струцюка, С. Жупанина; застосовувати диференційований підхід у формуванні умінь читання вірша М. Возіянова.

Обладнання: світлини зимових свят, зимової природи; картки з буквами Р, р.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя): *кран-крип-круп-кріп; крам-крим-крум-крім; крас-крис-крус-кріс.*

2. Читання слів, речень з посібника «Я умію, можу...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Послухайте текст і запам'ятайте, що прокаркав старий ворон. (*Учитель читає текст*).

— Ура весні! — Радісно загули джмелі, заспівали птахи, зашуміла ріка.

— Ой-ой-ой! — долинуло з березового гаю.

— Що діється? — спитала сонна черепаха.

— Стар-р-р-ра істор-р-р-рія! — прокаркав ворон — буркутун. — Їжак надр-р-р-ряпав на бер-р-ресті запр-р-рошення на свято, спр-р-р-р-робував його до дер-р-р-ревини пр-р-рибити і — р-р-раз! — влучив собі молотком по лапці!

2. Змістовий аналіз тексту. Наповнимо його звуками.

— Як гудуть джмелі, співають пташки? Що робив ворон? Яким словом він названий? Кого ви ще запам'ятали? Що трапилося з їжаком? Що прокаркав ворон? (*Стар-р-а істор-р-рія!*).

2. Моделювання слів *ворон, ріка*.

— Поділіть слова на склади. Вимовте перший звук другого складу в слові *ворон* [p]. Який це звук? (*Твердий приголосний*). Навчимося правильно вимовляти цей звук. Кінець язика притисніть до піднебіння біля верхніх зубів і напружте його; бокові сторони язика притисніть до бокових зубів; напружте голосові зв'язки, видихуючи повітря, додайте голос.

Вимовте перший звук у слові *ріка* [p']. Який це звук? (*М'який приголосний*). Цей звук вимовляють майже так, як звук [p], тільки до піднебіння притискується не тільки кінець язика, а й середня частина. Звук промовляють м'яко.

Висновок: звуки [p], [p'] на письмі позначає буква *p*.

3. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 78. Розгляньте друковані букви *P, p*, а також рукописні, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований хижий звір. Назвіть його.

Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви *P*. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу *P, p*. Чую [p], [p']. Як ви це розумієте?

2. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук [p], але вимовте наступний голосний: *pa, po, pi, pu, pi*.

3. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*перець, сопілка, півень*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

4. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

5. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

6. Розгляд предметів у «віночку» (*ромашка, помідори, кріп, береза*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слово—назву дерева. Поділіть слово—назву дерева на склади.

7. Робота з «Букварем» на с. 79.

8. Читання вірша М. Возіянова. Змістовий аналіз вірша.

— Чому синички замовили лапкавички?

9. *Гра «Знайдіть пропущений склад».*

10. Робота в різнорівневих групах.

(Група А: діти читають вірш М. Возіянова; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні? Назвіть звук [p].

*Терпку редьку терка терла,
Терпка редька в горлі дерла.
Стерли редьку, мокрій терці
Треба висохти на жердці.*

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **Р**. Написання елементів рядкової букви **р**. Написання рядкової букви **р**. Формування аудіативних умінь за віршем про зиму (Буквар). Звуковий аналіз слів. Мовні ігри. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **р**; формувати аудіативні вміння за віршами про зиму (Буквар); здійснювати звуковий аналіз слів; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картки з рукописними буквами **р**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (за скоромовкою).

*Корівонька чорненька,
Молочко біленьке
Рано-вранці в середу
Пригнав Прокіп череду.
А корови в череді
Рябі, чорні та руді.*

— Назвіть звук (дівчата — [p'], хлопці — [n]).

2. Робота в зошиті (с. 64).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **р**. До чого подібна буква **р**? (Учитель читає вірш).

*Виліз равлик на стеблинку
Зупинився і завмер.
На собі несе хатинку
А вона як буква «р».*

- Характеристика структури букви.

— Мала буква **р** складається з двох елементів: довгої похилої лінії; короткої похилої лінії із заокругленням угорі ліворуч, унизу — праворуч.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої рядкової лінії до нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Другий елемент

починаємо писати вище середини похилої лінії, заокруглюємо праворуч до верхньої лінії робочого рядка на ширину літери, а потім ведемо вниз коротку похилу лінію; не доводячи її до нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вправо вгору, торкаючись її, до середини рядка.

Увага! Правильно поєднуйте перший елемент з наступним.

Пишемо під лічбу: 1 – і – 2 – і.

2. Написання трьох букв **p** (с. 65 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 65 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Придумайте 4 слова зі звуком [p].

Тема уроку. Закріплення вивченої букви p. Мовні ігри. Розвиток мовлення за текстом Н. Дерев'яно. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 81 у «Букварі»). Закріплення правопису великої букви p в іменах людей.

Мета: *закріпити* вивчену букву **p**; *формувати* вміння читати слова з буквою **p**; *здійснювати* мовні ігри; *розвивати* мовлення за текстом Н. Дерев'яно; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання; закріпити правопис великої букви **P** в іменах людей.

Обладнання: світлини людей, які прибирають довкілля.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилінка (з голосу вчителя): *ра-ро-ру-ри-рі; рар-ror-рur-рur-рір; крар-крор-крур-крір-крір*.

2. **Гра «Назвіть слова – назви дерев, у яких є буква P».**

Айстри, береза, горобина, ячмінь, пшениця, горіх, груша, малина, черешня, персик.

— Створіть звукову схему слова *горіх*.

2. Робота з «Букварем» (с. 80).

• Розгляд малюнків предметів, у назві яких є буква **p**. Упорядкування слів із «розсипаних» літер.

3. **Гра «Утворіть нові слова».** Читання утворених слів.

4. Читання променевих таблиць (*звернути увагу на імена людей*).

5. Читання тексту з малюнками.

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Діти, подивіться у віконце. Яка сьогодні погода? Чи подобається вам природа, яку ви бачите з вікна вашої школи? Чи буваєте ви із своєю сім'єю на відпочинку на природі? Як, на вашу думку, ми повинні поводитися на природі? Ми з вами уже про це говорили. Сьогодні продовжимо. Кожний з нас є невід'ємною частиною природи. Природа дивує нас своєю неймовірною красою. Однак усе частіше ми забуваємо, що вся її краса залежить від нас, від того як ми до неї ставимося. Ми милуємося цвітінням садів, квітів, зеленню лугів і трав. Радіємо польоту метеликів, співу птахів. Але всього цього не буде, якщо люди не перестануть перетворювати нашу планету у великий смітник. Природа допомагає людям зміцнювати їх здоров'я. Любов до природи, турбота про неї робить людину добрішою. Ми отримуємо від природи все: воду, повітря, їжу, одяг. Природу треба любити і берегти. Не можна знищувати дерева, чагарники, кидати в річки і озера сміття, знущатися з тварин. Люди, які не бережуть природу та завдають їй шкоди, повинні бути покарані.

2. Читання вчителем оповідання Н. Дерев'янка (с. 81).

— Про кого йдеться в цій розповіді? Як звати озерну фею? Кого вона врятувала?

3. Повторне читання вчителем тексту.

4. Розгляд ілюстрації до оповідання. Який настрій у Росинки? Чому?

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з прослуханого оповідання? Розкажіть удома те, про що та про кого ви дізналися сьогодні.

Тема уроку. Написання великої букви Р. Закріплення рядкової букви р. Написання слів з великою буквою Р. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву **Р**; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки про фею Росинку; здійснювати звуковий аналізи слів, списування друкованих речень.

Обладнання: картка з великою буквою **P**, ілюстрації до казки про фею Росинку.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Г. Чубач).

*Рік у рік біля воріт
Ріє нірку чорний кріт.
Рік у рік скриплять ворота:
— Рив би ти собі навпроти!
Рипи-скрипи, не рипіть!
Ріє там, де хоче рить!*

— Назвіть слова, у яких немає звука **[p]**.

2. Робота в зошиті (с. 66).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 66 зошита). Написання рядкової букви **p**. Порівняння рядкової букви з великою.

2. Написання великої букви **P**. Характеристика структури великої букви **P**.

— Велика буква **P** складається з двох елементів: довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, правого горизонтального півовала.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її, закінчуємо написання елемента вище від нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Другий елемент починаємо писати від середини допоміжного рядка, заокруглюємо вгору праворуч, ведемо коротку пряму горизонтальну лінію по верхній міжрядковій лінії, плавно заокруглюємо вправо вниз до середини допоміжного рядка. Пишемо під лічбу: 1 — і — і — 2.

3. «Написання» букви **P** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **P** (с. 67 зошита).

4. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень (с. 67 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [m], [m'], вивчення букв *Т, т*. Формування аудіативних умінь за віршем Марійки Підгірянки. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 82–83 «*Букваря*»).

Мета: закріплювати вміння вимовляти звуки [m], [m']; вивчити букви *Т, т*; формувати аудіативні вміння за віршем Марійки Підгірянки; *упроваджувати* аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку»; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: світлини зимових свят, українських народних музичних інструментів, зокрема, трембіти; картки з буквами *Т*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

- *Гра «Додайте склад з буквою Р».*

Но-... , ко- ... , по- ... , бу-... , бу-

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку? Здогадаєтесь, послухавши вірш Г. Чубач (*Учитель читає вірш*).

*Темнота! Темнота!
Три турботи у ката:
Треба мишку ізловити,
Треба лапки гарно мити,
Треба тихо вуркотати —
Темноти не налякати.*

2. Аналіз змісту вірша.

— Про кого йдеться у вірші? (*Про ката*). Вимовте перший звук цього слова. (*[m]*). Я читаю вірш ще раз, а ви називайте звук [*m*]. Який це звук?

Послухайте скоромовку, запам'ятайте, про яку пташку йдеться.

*Перепілка — гарна птиця,
Та хлоп'ят вона боїться,
Бо хлоп'ята беруть гілку
І лякають перепілку.
Не потрібно так лякати,
В неї п'ять перепелят.*

— Чому перепілка боїться хлоп'ят? Що вони роблять? Чи варто так робити? Чому? Я називатиму окремі слова із скоромовки, а ви

подумайте, який звук чуємо в кінці слів: *беруть, лякають, п'ять*. (Чуємо звук [т']). Це м'який приголосний).

Висновок: ці два звуки позначає буква **Т**.

3. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 82. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований хижий звір. Хто його знає? Назвіть. (*Тигр*). Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **Т**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **Т, т**. Чую **[т]**, **[т']**. Як ви це розумієте?

4. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[т]**, але вимовте наступний голосний: *та, то, ти, ту, ті*.

5. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*торт, тюльпани, кіт*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах намальованих предметів.

6. Читання променевих таблиць; відпрацювання техніки читання.

7. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

8. Розгляд предметів у «віночку» (*кіт, тюльпани, тополя, троянда*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть слово—назву дерева. Поділіть слово—назву дерева на склади, створіть звукову схему слова.

9. Читання тексту з малюнками (с. 82).

Словникова робота

Такса — порода мисливських собак, які мають короткі ноги та довгий тулуб.

10. Читання вчителем вірша М. Підгірянки. Змістовий аналіз вірша.

Словникова робота

Трембіта — народний духовий музичний інструмент у вигляді довгої дерев'яної труби, на якому грають у Карпатах.

11. Утворення слів із «розсипаних» літер. Читання слів із використанням малюнків.

12. *Гра «Назвіть букви».*

13. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Марійки Підгірянки; група Б: діти працюють з учителем, читають окремі слова у вірш, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні?

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **Т**. Написання елементів рядкової букви **т**. Написання рядкової букви **т**. Формування аудіативних умінь за віршами про зиму, віршем Марійки Підгірянки. Мовні ігри. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **т**; формувати аудіативні вміння за віршами про зиму, віршем Марійки Підгірянки; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картки з буквами **т**, малюнки трембіти.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Ж. Вовк-Черемуш).

*Треба встати завтра рано:
Я садитиму тюльпани
І троянди під віконцем,
Їх теплом зігріє сонце.
Там, де тин на краю поля,
Посадив я три тополі.
Кожен ранок разом з татом
Йдемо тополі поливати.*

— Я читатиму ще раз, а ви назвіть звук **[т]**. Повторіть слово *тополі*. Зробіть звукову схему слова.

2. Гра «Назвіть звук **[т]**».

Місто, тісто, дев'ять, торт, одинадцять, п'ять, пишуть, біжать.

3. Робота в зошиті (с. 70).

- Виконання вправи 1.

*Тук-тук-тук, ток-ток-ток —
Вибиває молоток.
Ним ви цвяхи заб'єте,
Схожий він на букву «Т».*

— Що вам нагадує буква **Т**?

- Виконання вправ 2–3.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **т**. До чого подібна буква **т**?

Пригадайте рядкову букву **п**. Порівняйте її з рядковою буквою **т**. Які елементи в цих буквах подібні? Характеристика структури букви.

— Мала буква **m** складається з трьох елементів: короткої похилої лінії, короткої похилої лінії із заокругленням угорі праворуч, короткої прямої із заокругленням угорі та внизу праворуч.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої рядкової лінії до нижньої рядкової лінії. Не відриваємо руку, повертаємо вгору, заокруглюємо вправо та ведемо до нижньої рядкової лінії. Третій елемент пишемо так само як другий тільки, не доводячи її до нижньої рядкової лінії, заокруглюємо вправо вгору, торкаючись її, до середини рядка.

Увага! Правильно поєднуйте перший елемент з наступним і третім. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і — 3 — і.

2. Написання трьох букв **m** (с. 65 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 65 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви сьогодні писали? Назвіть звук (*дівчата — [m], а хлопці — [m']*).

*Солив Терентій грибочки —
Відразу тридцять три бочки,
З'їв Терентій грибочки —
Відразу тридцять три бочки.*

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **m. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Кіт у чоботях». Диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту Н. Гербіш (с. 84 у «Букварі»).**

Мета: *закріпити* вивчену букву **m**; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки «Кіт у чоботях»; *поглибити* відомості дітей про театри; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту Н. Гербіш.

Обладнання: ілюстрації до казки; малюнки театрів, афіші.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. **Гра «Назвіть слова-назви днів тижня, у яких є буква **m**».**

Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя.

2. Читання в навчальному посібнику «Я умію, можу...».

3. Робота з «Букварем».

— Сьогодні ми ознайомимося з новою казкою «Кіт у чоботях». За мотивами цієї цікавої казки створено фільми, мультфільми, а також п'єси, які йдуть у театрах.

- Читання вчителем початку казки. Розгляд ілюстрацій до неї. Обговорення змісту казки.

4. Бесіда про театр.

— Що таке театр, хто може пояснити? Хто з вас був у театрі? Як називають дорослих і дітей, які приходять у театр?

Перші театри з'явилися дуже давно в Стародавній Греції. Розгляньте перший малюнок у «Букварі». Такий вигляд мали перші театри. Сучасні театри великі та дуже красиві. Один із сучасних театрів у Сідней.

Багато театрів є в Україні. Подивіться на третьому малюнку зображено театр у місті Одесі. Такий же театр є в Чернівцях. Найбільше театрів є в столиці України — Києві: Національний театр опери і балету, Академічний драматичний театр імені Івана Франка, Київський академічний театр ляльок, Музичний театр та багато інших.

Як потрапити у театр? Спочатку треба дізнатися, яку виставу будуть показувати в театрі. Назву вистави можна дізнатися з афіші, де вказується дата та час вистави, прізвище акторів, режисера. Квиток можна придбати в касі театру. Тепер ми підемо в театр. Розгляньте глядацьку залу та прочитайте назви кожної її частини. Коли почнеться вистава, у глядацькій залі настане темрява, а сцену будуть освітлювати прожектори. А тепер займемо свої місця. Про поведінку в театрі ми будемо говорити пізніше, на іншому уроці.

5. Читання вчителем оповідання Н. Дерев'янка (с. 81).

- Вступне слово вчителя.

— Ми розглядали малюнки театрів. Найбільше вистав показують на свята або шкільні канікули. Які свята скоро настануть? (*Новий рік, Різдво*). Усі українці будуть готуватися до цих свят. Найголовніше, щоб усі пам'ятали про те, що є люди, які не можуть святкувати, у них з різних причин не має такої можливості. Таким людям потрібно допомогти, створити їм свято. Саме про таку допомогу ми прочитаємо казку.

- Читання вчителем казки Н. Гербіш.

— Про кого йдеться в цій казці? Як звати найменшого в сім'ї їжаків? Що сказав батько? Чи погоджуєтеся ви з цими словами?

6. Повторне читання вчителем тексту.

7. Розгляд ілюстрації до тексту. Який вигляд у маленьких ховрашків? Чому? Яку, на вашу думку, отримають допомогу ховрашки?

8. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

9. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результ-*

тати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з казки? Розкажіть вдома те, про що та про кого ви дізналися сьогодні.

Тема уроку. Написання великої букви Т. Закріплення рядкової букви т. Написання слів з буквами Т, т. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву Т; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Кіт у чоботях»; формувати вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картка з великою буквою Т, ілюстрації до казки.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Л. Вознюк).

*Тихо ткала нічка темна
Травам, квітам сни приємні.
Таємничка, темнокрила,
Хусткою пташат зігріла.
Терпкий терен не дрімав,
Темну нічку упізнав.*

— Я читатиму вірш ще раз, а ви назвіть слова, у яких є звук [т].

2. Робота в зошиті (с. 72).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 72 зошита). Написання рядкової букви т. Порівняння рядкової букви з великою.

2. Написання великої букви Т. Характеристика структури великої букви Т.

— Велика буква Т складається з чотирьох елементів: довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, довгої похилої лінії, довгої похилої лінії із заокругленням унизу праворуч, прямої горизонтальної лінії із заокругленням зліва вниз.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її, закінчуємо написання елемента вище від ниж-

ньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Другий елемент починаємо писати від верхньої нарядкової лінії, відступивши вправо. Ведемо вниз довгу похилу лінію до нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Третій елемент починаємо писати від верхньої нарядкової лінії, відступивши вправо. Ведемо вниз до нижньої рядкової лінії довгу похилу лінію, на невеликій відстані від нижньої рядкової лінії плавно заокруглюємо праворуч, торкаючись її, до середини робочого рядка.

Відриваємо руку. Четвертий елемент починаємо писати від середини допоміжного рядка, заокруглюємо ліворуч угору й праворуч до верхньої міжрядкової лінії, по якій ведемо пряму горизонтальну лінію. Пишемо під лічбу: 1 – і – 2 – і – 3 – і – 4.

3. «Написання» букви **T** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **T** (с. 73 зошита).

4. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень.

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [e]. Вивчення букв **E, e**. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку». Мовні ігри. Формування аудіативних умінь за віршем Н. Дички. Диференційований підхід у формуванні умінь читання (с. 86–87 «Букваря»).

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звук [e]; *вивчити* букви **E, e**; *формувати* вміння здійснювати аналітико-синтетичні види роботи зі словами–назвами предметів у «віночку»; проводити мовні ігри; формувати вміння читати слова, тексти з буквою **E**; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні умінь читання за віршем Н. Дички.

Обладнання: ілюстрації зимових свят, квітки едельвейса; картки з буквами **E, e**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь (*з голосу вчителя за віршем Л. Біленької*).

— Послухайте вірш і скажіть, у яких словах потрібно писати велику букву **T**. Чому?

*Букву «Те» вивчає Толя,
Пригадав такі слова:
Туя, терен і тополя,
Тин, телятко і трава.
У Тульчин іще поїду,
В тітки там бував не раз.
І в Томашпіль — знов до діда,
Бо скупає дід Тарас.*

— Окрім слова *Толя* і *Тарас* з великої букви пишемо слова *Тульчин* і *Томашпіль* — це назви міст.

— Я читаю вірша ще раз, а ви назвіть звук **[m]**.

2. Читання колонок слів, речень у посібнику «Я умію, можу...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку, здогадаєтесь, послухавши вірш Л. Біленької (з *голосу вчителя*).

*Емма Едика питає:
— Знаєш, Едику, чи ні?
Ему — птах, що не літає,
Чи літає він у сні?..*

Словникова робота.

Ему — нелітаючий птах, поширений в степах Австралії. Є в Асканії-Новій.

2. Аналіз змісту тексту. Про кого йдеться у цьому вірші? (*про птаха*). Вимовте перший звук цього слова. (**[e]**).

Я читатиму вірш ще раз, а ви називайте звук **[e]**. Який це звук? (*голосний*). Виокремлення звуку **[e]**; характеристика звуку.

[e] — губи притисніть до зубів, але краї мають бути відірвані від зубів. Нижню щелепу опустіть. Струмінь повітря проходить вільно, без перешкод. Позначення його буквою **e**; характеристика структури букви.

Цей голосний звук позначає буква **Е**.

2. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 86. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **Е, е**, а також рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований хижий звір. Назвіть його. (*Ведмідь*). Який другий звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **Е**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **Е, е**. Чую **[e]**. Як ви це розумієте?

3. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук [e], але вимовте наступний голосний: *ем, ен, ес, ел, ер*.

4. Аналітико-синтетична робота. Звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем (*береза, клен, едельвейс*), вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах—назвах предметів.

Словникова робота.

Едельвейс — гірська квітка, яку ще називають *шовковою косицею*. Рoste вона високо в Карпатах.

5. Читання променевих таблиць; відпрацювання техніки читання.

6. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

7. Розгляд предметів у «віночку» (*перо, черемшина, екскаватор*).

— Із слів—назв предметів у «віночку» виберіть предмет, у назві якого на початку слова чуємо букву **Е**. Поділіть це слово на склади.

8. Читання тексту з малюнками.

9. Читання вчителем вірша Н. Дички (с. 89). Змістовий аналіз тексту вірша.

— До кого звертається автор вірша? На що він звертає увагу?

10. Утворення слів із «розсипаних» складів.

11. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш М. Підгірянки; Група Б: діти працюють з учителем, читають окремі слова у вірші, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні?

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **Е**. Написання елементів рядкової букви **е** під лічбу. Написання рядкової букви **е**. Мовні ігри. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **е**. проводити мовні ігри; навчити списувати друковані слова та речення.

Обладнання: малюнки предметів, у назвах яких є **Е**; картка з рядковою буквою **е**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь за віршем Ж. Вовк-Черемуш.

*Електричка гарна в мене,
Невеличка і зелена,*

*Ось вона, на етажерці,
В неї вікна є і дверці.
Попрошу у мами й тата
Іграшковий екскаватор.
Хай мені повірять люди:
Екскаваторником буду.*

Словникова робота.

Електричка — електропоїзд, обладнаний місцями для сидіння без надання спальних місць.

Ескалатор — рухома доріжка у вигляді похилих сходів з рухомими горизонтальними сходинками для переміщення людей між різними рівнями вгору чи вниз у висотних громадських будівлях: магазинах, станціях метрополітену, готелях, вокзалах, аеропортах.

Екскаватор — самохідна землерийна машина для виймання та переміщення м'якого ґрунту, гірської породи тощо.

— Я читатиму вірш ще раз, назвіть звук [e].

2. Робота в зошиті (с. 74–75).

• Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву *е*. До чого подібна буква *е*?

Пригадайте рядкову букву *с*. Порівняйте її з рядковою буквою *е*. Які елементи в цих буквах подібні? Що нового?

Мала буква *е* складається з одного елемента — малого лівого півовала з петлею вгорі. Починаємо писати петлю від середини робочого рядка праворуч угору, торкаємося верхньої рядкової лінії, заокруглюючи вліво, плавно переходимо в малий лівий півовал; не доводимо його до нижньої рядкової лінії, пишемо праве заокруглення, торкаючись нижньої рядкової лінії, далі вгору праворуч до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — і.

2. Написання трьох букв *е* (с. 75 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (стор. 75 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Закріплення вивченої букви *е*. Мовні та мовленнєві ігри. Розвиток мовлення за текстом Л. Ра. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 89–90).

Мета: *закріпити* вивчену букву *е*; *провести* мовні та мовленнєві ігри; *розвивати* мовлення за текстом Л. Ра; *задіювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: малюнки зими, картки з буквами *Е, е*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Назвіть слова-назви днів тижня, у яких є буква е»

Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя.

— Назвіть ще раз дні тижня, у яких є буква *е*.

2. Читання в навчальному посібнику «Я умію, можу...».

3. Робота з «Букварем».

— Вчора ми говорили про таку машину, як екскаватор. Хто скаже, яку роботу виконує ця машина?

— Прочитайте це слово, утворіть з його літер нові слова.

4. Утворення прислів'я з окремих слів (пояснення в підручнику)

5. Розвиток мовлення за малюнками:

— Розгляньте перший малюнок. Розкажіть, що зображено на ньому; хто? Яка пора року? Які кольори? Розгляньте другий малюнок. Порівняйте зображене на першому та другому малюнках, чи можна сказати, що намальовано один і той же природний краєвид? Чому? Що змінено?

6. Робота із загадкою.

7. Робота із казкою Л. Ра. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми ознайомимося з новою казкою. Але спочатку розкажіть, будь ласка, які ви знаєте ознаки зими. Що вам найбільше подобається взимку? Пригадайте мою розповідь про те, звідки береться дощ. А як утворюється сніг? Щозими, земля в нас покривається чарівною сніговою ковдрою. І, напевно, багато хто замислювався над тим, як утворюється сніг. Тож, давайте з'ясуємо. Сніг утворюється при замерзанні водяної пари, що міститься високо в атмосфері. Спочатку з'являються крихітні чисті та прозорі кристали. Вони переміщуються в повітрі у всіх напрямках. Поступово, ці кристали «приклеюються» один до одного, поки їх не дуже багато. Коли розміри замерзлих крижин стають досить великими, вони починають повільно опускатися на землі. Ці скупчення крижин ми й називаємо сніжинками. Деякі з кристалів льоду мають голчасту форму, інші — плоску, проте, у будь-якому випадку, у кожного з них виявляється 6 граней. Цікаво, що побудовані сніжинки абсолютно однаково. Однак не можна знайти дві сніжинки з абсолютно ідентичним візерунком. Сніжинка складається з повітря та води. Тому сніг у безвітряну погоду так повільно падає на землю. Однак, якщо снігу випадає багато, то й води буде багато, коли снігова

ковдра розтане. А взимку — під снігом усім тепло. Послухайте казку про маленьку чарівну фею Сніжинку та її друзів. Поясніть, чому цей текст ми називаємо *казкою*. Обговорення змісту казки.

8. Повторне читання тексту вчителем.

9. Розгляд ілюстрації до тексту. Який настрій у Сніжинки та її друзів? Чому?

10. Робота в різнорівневих групах (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; Група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

11. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з казки? Розкажіть удома те, про що та про кого ви сьогодні дізналися.

Темауроку. Написання елементів великої букви **Е** під лічбу. Написання великої букви **Е**. Розвиток мовлення за текстом **Л. Ра. Мовні ігри. Списування друкованих речень.**

Мета: навчити писати велику букву **Е**; розвивати мовлення за текстом **Л. Ра**; формувати вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картка з великою буквою **Е**, малюнки сніжинок.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь за віршем **Л. Вознюк**.

— *Може, хтось з вас відгадає,*

Хто у полі рів копає?

— *Може, кран, а може, трактор?*

— *Ні, малята, — Екскаватор!*

Невідоме слово це

Починає буква Е.

Мирослав Артимович

— **Гра «Назвіть звук [е]».**

2. Робота над розворотом зошита (с. 76).

• Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 76 зошита). Написання рядкової букви **е**. Порівняння рядкової букви з великою.

2. Написання великої букви **Е**. Характеристика структури великої букви **Е**:

Велика буква **Е** складається з двох великих лівих півовалів — верхнього й нижнього.

Починаємо писати верхній лівий півовал нижче від верхньої міжрядкової лінії; ведемо вгору до верхньої міжрядкової лінії, заокруглюємо під нею вгору ліворуч, торкаючись верхньої міжрядкової лінії, ведемо вниз півовал; не доводячи до верхньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, не відриваючи руки, поєднуємо перший та другий елементи.

Далі пишемо нижній лівий півовал, ширший від верхнього, до нижньої рядкової лінії; не доводячи до неї, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись нижньої рядкової лінії, ведемо вгору праворуч до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — 2 — і.

3. Написання букви **Е** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **Е**.

4. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень.

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Послухайте вірш О. Кротюка і скажіть, які слова потрібно писати з великої букви (*з голосу вчителя*)?

*Едик побачив змію на екрані
І з переляку сховався у ванні.
— Елю, сестричко, — Едик гукає, —
Є там змія чи її вже немає?*

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [d], [d'], вивчення букв **Д, д**. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Б. Бірюкова. Удосконалення навички читання. Диференційований підхід у формуванні вміння читання (с. 90–91).

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звуки [d], [d'], вивчити букви **Д, д**. *формувати* вміння здійснювати, аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами предметів; *удосконалювати* навичку читання; *розвивати* культуру мовлення за текстом Б. Бірюкова; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вміння читання.

Обладнання: картки з буквами **Д, д**, малюнки будинків, сюжетні малюнки на тему культури спілкування.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

- Читання слів і речень з буквою **Е** в посібнику «Я знаю, умію...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Яку, здогадаєтесь самі, послухавши вірш Г. Чубач. Скажіть, який звук повторюється часто. (**[д]** і **[д']**).

*Дятел дерево довбає —
Короїдів добуває.
А без вредних короїдів
Буде дятел без обідів.*

Алгоритм артикуляції букви:

- Виокремлення слова «дятел»;
- Поділ слова на склади;
- Вимова першого звука (**[д']**). Який це звук?
- Вимова слова *дерево*;
- Вимова першого звука слова **[д]**. Який це звук?

Висновок: буква **Д** на письмі позначає два звуки **[д]**, **[д']**.

2. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» (с. 90). Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **Д**, **д**, а також рукописними, які ви будете писати у зошиті. За плашкою намальований птах. Хто це? Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **Д**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **Д**. Чую **[д]**, **[д']**. Як ви це розумієте?

3. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[д]**, але вимовте наступний голошний: *да, до, ди, ду, ді*.

Перед яким звуком звук **[д]** вимовляємо м'яко?

4. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*перець, сопілка, півень*), вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах — назвах предметів.

5. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

6. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

— Прочитайте, з яких частин складається будинок (*дах, димар, двері, веранда, сходи, підвіконня*). Чому саме ці частини ви згадали? (*тому, що у їхній назві є д*). Що є біля будинку? (*доріжка, дрова*).

9. Розгляд предметів у «віночку» («ельфін, помідори, гладіолуси, жолудь»).

— Із слів–назв предметів у «віночку» виберіть слово–назву рослини, у якому 5 складів.

10. Робота з «Букварем» на с. 91.

— Сьогодні ми продовжимо бесіду про культуру спілкування.

Майже постійно ми перебуваємо серед людей. Вступаємо з ними в стосунки, контакти, розмову. Від того, як ми спілкуємося, залежить і наш настрій, і самопочуття. Дуже часто ми думаємо, що з нами вчинили несправедливо, і від цього дуже страждаємо. А всі хотіли б відчувати любов, повагу, прихильне ставлення людей до себе. Але як цього досягти? Пригадаймо, які добрі слова ви вже знаєте? Будемо постійно користуватися словами ввічливості: «будь ласка», «будьте ласкаві», «дякую», «спасибі», «якщо вам не важко», «пробачте», «вибачте», «даруйте». Діти називають словами вітання і прощання.

11. Читання вірша Б. Бірюкова.

Змістовий аналіз вірша.

12. Робота з ілюстраціями.

13. Робота в різнорівневих групах. (Група А: діти читають вірш Б. Бірюкова; Група Б: діти працюють з учителем, читають окремі слова у вірші, а також з посібником «Я умію, можу...»).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні? Назвіть звук (*дівчата* — звук [д], а *хлопці* — [д']). Читання вчителем вірша Г. Чубач.

*Думав дядько Никодим:
— Де це взявся в домі дим?
Думав дядько: — Що робити?
Двері й вікна відчинити?
Доки думав Никодим,
Десь подівся з дому дим.*

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви *Д*. Написання елементів рядкової букви *д*. Написання рядкової букви *д*. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву *д*; розвивати мовлення за малюнками зошита; удосконалювати вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картка з рукописною буквою *д*. Малюнки будинку та його частин, у словах–назвах яких є буква *д*.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем В. Бондаренко).

Гра «Назвіть звук: дівчата – звук [д'], а хлопці – [д].

– Дядько дягіль покосив,

Дітям дудок наносив.

Дрізд узяв одну дуду

І радіє: – Ду-ду-ду!

А деркач: – Оце подія!

Я дудіти теж умію!...

Словникова робота

Дягіль (дудник) – трав'яниста лікарська рослина з товстим по-
рожнистим стеблом. Виростає до 2 метрів заввишки.

2. Робота у зошиті (с. 78).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

– Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **д**.

Мала буква **д** складається з двох елементів: малого лівого овала; довгої прямої похилої лінії з петлею внизу.

Починаємо писати її нижче від верхньої рядкової лінії, заокруглюємо вгорі ліворуч, торкаючись верхньої рядкової лінії, пишемо внизу півовал, не доводячи до нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись її, далі заокруглюємо й пишемо коротку пряму похилу лінію вправо вгорі, торкаючись початку овала, доводимо до верхньої рядкової лінії. Не відриваючи руки, по цій самій лінії пишемо внизу довгу пряму похилу лінію; не доводячи до нижньої міжрядкової лінії, плавно заокруглюємо вліво, торкаючись її, ведемо вгору праворуч, перетинаємо похилу пряму лінію на нижній рядковій лінії, утворюючи петлю, закінчуємо писати на середині робочого рядка. Пишемо під лічбу: і–1–і–2–і.

2. Написання трьох букв **д** (с. 79 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 79 зошита).

III. Підсумок уроку.

– Яку букву ми писали сьогодні? (*Дівчата, придумують 3 слова зі звуком [д'], а хлопці – з [д]*).

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **д. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Снігова королева» та тексту І. Шев-**

чук. **Мовні та мовленнєві ігри. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 92–93 «Букваря»).**

Мета: *закріпити* вивчену букву **д**; *розвивати* мовлення за малюнками до казки «Снігова королева»; *удосконалювати* вміння читати; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання тексту І. Шевчук.

Обладнання: мультфільм за мотивами казки «Снігова королева», ілюстрації до неї.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Гра «Назвіть слова – назви членів родини, у яких є буква д».

Мама, батько, дід, брат, дитина, дочка, бабуся, пасербиця, дружина.

Словникова робота

Пасербиця — нерідна дочка одного з подружжя, яка доводиться рідною іншому.

— Створіть звукову схему слова *дитина*.

2. Робота з «Букварем» (с. 93).

Розгляд ілюстрацій до казки Г. К. Андерсена «Снігова королева». Читання вчителем початку казки. Перегляд мультфільму. Обговорення змісту казки.

— Розгляньте ілюстрації та складіть речення за змістом кожної, використовуючи слова та речення з казки.

3. Виконання завдань рубрики «Мовні, мовленнєві й інтелектуальні ігри» (с. 93).

II. Читання – слухання – розуміння.

1. Вступне слово учителя.

— Сьогодні ми з вами поговоримо про те, що таке *благодійність*. *Благодійність* — добровільна, безкорислива допомога людям або групі людей, котрі потребують її, яка полягає в наданні коштів і будь-якої підтримки безкорисливо. Творити добро можна по-різному. Пригадайте казку про сім'ю їжачків, які готувалися до Різдва. Що сказав тато-їжачок? (*Робити добро й допомагати тим, хто цього потребує, завжди вчасно*). Бажання творити добро об'єднує людей у *благодійні організації*, які спільними зусиллями мають змогу допомогти тим, кому це необхідно. Доброта, чуйність, співпереживання й щирість, уміння розділити чужий біль і вчасно підтримати у важку хвилину, розрадити в горі й біді — це все називається *благодійністю*.

2. Читання вчителем оповідання І. Шевчук (с. 93). Аналіз змісту.

— Про кого йдеться в розповіді? Як звати дівчинку? Як ви оцінюєте її вчинок? Що ми можемо зробити напередодні Нового року? З якої букви пишемо ім'я дівчинки?

3. Повторне читання вчителем тексту. Розгляд ілюстрації до нього.

4. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією. Група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

5. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого? Пригадайте казку «Снігова королева». Хто з героїв казки надав допомогу другові, який потрапив у біду?

Тема уроку. Написання великої букви Д. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Снігова королева»; Закріплення рядкової букви д. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву Д; розвивати мовлення за ілюстраціями до казки «Снігова королева»; формувати вміння писати слова та речення, списувати друковані речення.

Обладнання: картка з великою буквою Д, ілюстрації до казки «Снігова королева».

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Слухання–аудіювання–обговорення вірша Л. Біленької (*учитель читає вірш Л. Біленької*).

— Назвіть звук [д]. Запам'ятайте слова, які треба писати з великої букви.

*Дуб-дубочок, деревинка,
Дощ іде, біжить Даринка,
Добігає до дубка,
В дуба прихистку шука.
Дуб Дариночку ховає,
Десть була тут — і немає.
Дощ питає: — Де вона?
Де Даринка-дивина?..*

— Поясніть, які слова треба писати з великої букви. Чому?

2. Робота в зошиті (с. 80).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8: написання рядкової букви *д*; порівняння рядкової букви з великою (*с. 80 зошита*).

2. Написання великої букви *Д*. Характеристика структури великої букви *Д*.

— Велика буква *Д* складається з двох елементів: довгої прямої похилої лінії з петлею внизу ліворуч; великого півовалу.

Починаємо писати довгу пряму похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її, далі вгору, праворуч і вниз, описуючи петлю та перетинаючи довгу пряму похилу лінію вище від нижньої рядкової лінії, плавно ведемо вправо вниз, торкаючись нижньої рядкової лінії; описуємо великий півовал, що торкається верхньої міжрядкової лінії, зокрема початку першого елемента, плавно заокруглюємо вліво вниз, закінчуємо написання посередині допоміжного рядка. Пишемо під лічбу: 1 — і — 2 — і — 3.

3. «Написання» букви *Д* у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання перших трьох рядків у зошиті (*с. 81*). Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

4. Списування друкованих речень (*с. 81 зошита*).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Послухайте вірш Л. Вознюк і скажіть, яке слова треба писати з великої букви *Д*. Чому?

*Дрібний дощик-дивачок
Нам танцює гопачок.
Дім, дерева і доріжки
Допоміг помити трішки.
Ще й для дівчинки Даринки
Доц, залишив дві краплинки.*

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звуки [з], [з'], вивчення букв *З, з*. Звуко-буквені зіставлення. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами намальованих предметів у «віночку». Омоніми (*без уживання термінів*). Читання тексту з малюнками, криптограмою. Формування аудіативних умінь за віршем Л. Вознюк. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (*с. 94–95 у «Букварі»*).

Мета: закріпити вміння вимовляти звуки [з], [з']; вивчити букви *З, з*; здійснювати звуко-буквені зіставлення, аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами предметів у «віночку»; формувати аудіативні вміння за віршем Л. Вознюк;

здійснювати диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: світлини зимових свят, святкових ялинок, зимової природи; картки з буквами **З, з**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя за віршем Н. Поклад).

*У дуба велика родина,
і зветься вона — жолудина.
і кожен жолудик — синочок,
ось тільки нема в дуба дочок.*

2. Читання слів, речень з посібника «Я умію, можу...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Послухайте вірш і запам'ятайте звук, що дзижчав у зоопарку. (Учитель читає вірш Л. Біленької).

*— З-з-з! — дзижчить безперестанку
В зоопарку нашим зранку:
Зебри, зубри й шимпанзе
Зубрять, зубрять букву Зе.
— З-зебу! З-зебу! — кличе зебра,
Аж бриняють у зебри ребра.
— З-зуб у з-зубра з-заболів,
З-зви-но, з-зебу, з-знахарів!
З-заговорить з-знахар з-зуб,
З-засміється з-знову з-зубр.*

2. Аналіз змісту вірша.

— Який звук дзижчав у зоопарку? Які звірі жили в ньому? У кого заболів зуб?

3. Моделювання слова *зебра*.

— Поділіть слова на склади. Вимовте перший звук у слові *зебра* [з]. Який це звук? (Приголосний твердий). Вимовте перший звук у слові «зірка» [з']. Який це звук? (Приголосний м'який).

Висновок: звуки [з], [з'] позначає буква з.

4. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» на с. 94. Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **З, з**, а також з рукописними, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований звір. Як він називається?

Вимовте перший звук у цьому слові. Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **З**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **З**, **з**. Чую **[з]**, **[з']**. Як ви це розумієте?

2. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук **[з]**, але вимовте наступний голосний.

3. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем (*кобза, бузок, зірка*), вимова звуків, вивчених букв, визначення наголошених звуків, складів у словах — назвах намальованих предметів.

4. Читання променевих таблиць; відпрацювання техніки читання.

5. Утворення слів зі складів; читання слів з використанням складів і малюнків.

6. Розгляд предметів у «віночку» (*бузина, гніздо, зебра, бузок*).

— Із слів — назв предметів у «віночку» виберіть слово — назву квітів.

Поділіть його на склади, вимовте звуки, назвіть букви.

7. Робота з «Букварем» на с. 94.

8. Читання тексту з використанням малюнків і криптограми «З Новим роком!».

9. Читання вірша Л. Вознюк. Змістовий аналіз вірша.

10. **Гра «Знайдіть слова — назви предметів».**

11. Робота зі скоромовкою.

12. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають вірш Л. Вознюк; група Б: діти читають окремі слова у вірші, працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні?

Гра «Упіймайте» звук», плескаючи в долоні (*дівчата — звук [з], а хлопці — [з'] за Л. Вознюк*).

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви З. Написання рядкової букви з. Звуковий аналіз слів. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **з**; формувати вміння здійснювати звуковий аналіз слів; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картки з буквою **з**, слів з буквою **з**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (з голосу вчителя за віршем Т. Коломієць).

*Зухвалий зайчик засміявся:
— Ха-ха! А я замаскувавсь!
Знайти у зелені зумій:
Тут зозулинець, звіробій,
Золототисячник зірчатий.
Це зілля — ліки для зайчати.*

• Гра «Назвіть звук [з]» (дівчата — звук [з'], а хлопці — [з]).

2. Робота в зошиті (с. 82).

• Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву з. Що вона нагадує? (Учитель читає вірш В. Гринько). Характеристика структури букви.

*На осоння
Змій повзе,
Вигнувсь він,
Як буква Зе.
Буква Зе —
Як цифра 3,
Хто не вивчив —
Повтори.*

Мала буква з складається з двох елементів: малого правого півовала; довгої похилої лінії з петлею внизу ліворуч.

Починаємо писати малий правий півовал нижче від верхньої рядкової лінії, ведемо вгору, роблячи праве заокруглення, торкаємося верхньої рядкової лінії, плавно повертаємо праворуч, потім униз і ліворуч, не доводячи його до нижньої рядкової лінії.

Не відриваючи руки, ведемо праворуч і вниз, пишемо петлю, яка торкається нижньої міжрядкової лінії, заокруглюємо вліво вгорі й ведемо похилу лінію вправо, перетинаючи нижню рядкову лінію, доводимо до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — 2 — і.

2. Написання трьох букв з. (с. 83 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз з'єднань (нижнє, середнє, верхнє).

3. Списування друкованих речень (с. 83 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Придумайте 4 слова зі звуком [з], які починаються буквою, що закінчує попереднє слово. (*Мороз, зима, азбука, абзац*).

Мороз, ... , ... ,

Тема уроку. Закріплення вивченої букви з. Розвиток мовлення за текстом П. Короля. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 96–97).

Мета: *закріпити* вивчену букву з; *формувати* вміння читати слова з буквою з; *розвивати* мовлення за текстом П. Короля; *здійснювати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: малюнки зимових розваг: ліплення снігової баби; катання на ковзанах, санках.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (з голосу вчителя) (*за віршем Ж. Вовк-Черемух*).

*Зайчик взимку заблудився,
Сів, заплакав, зажурився.
Зайчик, зайчик, не сумуй,
Ось зерняток покуштуй,
Сиди тихо на узліссі,
Зачекай, пильніше дивися:
Йде твоя зайчиха-мати
Свого зайчика шукати.*

— Назвіть звук [з].

2. Робота з «Букварем» (с. 96).

Виконання завдань рубрики «Мовні, мовленнєві й інтелектуальні ігри».

3. Читання тексту з малюнками. (*Учитель повинен звернути увагу дітей на слова з буквою з*).

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Діти, скоро розпочнуться зимові канікули. Що ви робите під час зимових канікул? (*Діти розказують про те, як вони будуть проводити зимові канікули*).

Розгляньте малюнки на с. 99. Що роблять діти?

2. Читання вчителем оповідання П. Короля «Снігова баба і зайчик» (с. 96).

— Про кого йдеться в оповіданні? Про що попередив дітей старий гусак? Хто закутав снігову бабу хустиною? Що порадив дітям дідусь?

3. Повторне читання вчителем тексту.

4. Розгляд ілюстрацій до тексту, упорядкування їх відповідно до змісту.

5. Робота в різнорівневих групах. (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з пролуханого оповідання? Розкажіть батькам про те, як ви хочете провести зимові канікули.

Тема уроку. Написання великої букви З. Закріплення рядкової букви з. Написання слів з буквами З, з. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати велику букву З; формувати вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картка з великою буквою З.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь (*з голосу вчителя*) (*за віршем Г. Бойка*).

*Зоя і Зіна
Знайшли лозини.
Лозина до лозини —
І зроблені корзини.
Зоя і Зіна
Взяли корзини,
Взялись завзято
Кизил збирати.*

— Які слова потрібно писати з великої букви З? Запам'ятайте їх. Після повторного прочитання вчителем вірша: дівчата називають звук [з], а хлопці — [з'].

2. Робота в зошиті (с. 84).

- Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8. Написання рядкової букви **з**; порівняння рядкової букви **з** великою (с. 84 зошита).

2. Характеристика структури великої букви **З**.

— Велика буква **З** складається з двох великих правих півовалів — верхнього й нижнього.

Починаємо писати верхній правий півовал нижче від верхньої міжрядкової лінії, заокруглюємо під нею вгору праворуч, торкаючись верхньої міжрядкової лінії, ведемо вниз півовал; не доводячи до верхньої рядкової, плавно заокруглюємо вліво, не відриваючи руки, поєднуємо перший та другий елементи. Пишемо нижній правий півовал, ширший від верхнього. Ведемо до нижньої рядкової лінії; не доводячи до неї, плавно заокруглюємо вліво, торкаючись нижньої рядкової лінії, ведемо вгору ліворуч до середини робочого рядка. Пишемо під лічбу: і — 1 — 2 — і.

3. «Написання» букви **З** у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв **З** (с. 85 зошита). Пояснення з'єднань букви **з** іншими буквами (нижнє, середнє, верхнє).

4. Списування друкованих речень (с. 85 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні?

Тема уроку. Вивчення букви ь (знак м'якшення). Читання слів, які вказують на роль букви ь. Звуко–буквені зіставлення. Мовні та мовленнєві ігри. Розвиток мовлення за малюнком (с. 99 «Букваря»).

Мета: вивчити букву ь (знак м'якшення); пояснити, що ця буква не має звука, служить для позначення м'якості попереднього приголосного звука; навчити читати слова з буквою ь; здійснювати звуко-буквені зіставлення; проводити мовні та мовленнєві ігри; розвивати мовлення за малюнком.

Обладнання: Малюнки предметів, у словах–назвах яких є буква ь; зимових свят і зимової природи; картки з буквою ь.

ХІД УРОКУ.

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилянка (з голосу вчителя).

— Уважно слухайте та запам'ятайте слова, які треба писати з великої букви **З**. (Учитель читає вірш).

*Запитав Захар у Зіни:
— Звідкіля взялась хлібина?
Розвела руками Зіна:
— Як звідкіль?
— Із магазину.*

М. Лисич

— Які слова потрібно писати з великої букви? Поясніть Зіні звідкіля береться хліб.

2. Читання слів, речень з посібника «Я умію, можу...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Це особлива буква, яка не позначає звука! Зате всі букви біля неї стають м'якими. Ця буква називається *знак м'якшення*. Уважно послухайте казку про цю букву. Поясніть, що ви зрозуміли. Читання вчителем казки З. Мензатюк.

Василько сидів на кухні, їв рисову кашу й думав про літери в абетці.

— Як їх багато! Аж 33! — зітхнув він. —

— Ще й знак м'якшення серед них. Інші літери позначають звуки, а він не позначає жодного, ні бе ні ме — буква німа. Навіщо він!

*А знак м'якшення почув, що хлопчик сказав. Розсердився, надувся та як лясне, мов батогом! Василько з несподіванки аж підскочив. Бо що це з його кашею зробилося? Був **РИС**, а стала **РИСЬ**, хижка та зла! То знак м'якшення таке вчинив, **рис** на **рись** перетворив.*

*Злякався Василько. Треба тікати! Добігти до людських осель. Дивиться хлопчик, а замість **осель** стоїть **осел**, хвостом помахує.*

Годі вже, годі! — гукнув Василько. Я зрозумів, що може знак м'якшення. Не сердься! Вибач, що не цінував тебе.

Василько знову вдома на кухні.

— Смачного, — сказав він сам до себе та швиденько доїв кашу.

— Що робить в українській мові знак м'якшення? (Змінює значення слова, пом'якшує попередні приголосні звуки).

2. Робота «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» (с. 98). Розгляньте зелену плашку з друкованою буквою **ь**, а також рукописною, яку ви будете писати в зошиті. За плашкою намальований звір. Назвіть його. (*Лось*).

Лось — велетень родини оленів. Найбільша тварина у своїй родині. Довжина тіла дорослого лося досягає трьох метрів, а вага — 250–570 кг. Його легко впізнати за величезними гіллястими рогами. Живе лось у лісах, заростях верболозу тощо. Живиться травою, кущами, корою дерев та іншими рослинами. Узимку їсть кору та гілки дерев. Маленьких лосенят легко приручають.

— Який звук ви чуєте в кінці слова *лось*? [с']. М'якість цьому звуку додає буква **ь**.

Поруч намальовані «веселі» букви **ь**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами не написано: Бачу, чую. Як ви думаєте, чому?

3. Читання слів зі знаком м'якшення (с. 98).

4. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення, аналіз складових і звукових схем (*тюльпани, льон, лялька*); вимова звуків, вивчених букв; визначення м'яких приголосних.

5. Читання слів, порівняння твердих і м'яких приголосних.

6. Розгляд предметів у «віночку» (*кульбаба, опеньки, олень, мальви*).

— Із слів–назв предметів у «віночку» виберіть слово–назву квітів. Поділіть це слово на склади, вимовте звуки, назвіть букви. Яка буква не має звука?

7. Робота з «Букварем» на с. 99.

8. Робота з криптограмами: утворення нових слів.

9. Читання складів з **ь**, утворення слів. (*Звернути увагу на те, до якого складу належить ь*).

10. Розвиток мовлення за малюнком: що не так? У яких словах–назвах намальованих предметів є буква **Ь**?

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні? Чим цікава ця буква? Назвіть слова з буквою **ь**. (*Читання вчителем вірша Н. Забіли*).

Ось день скінчивсь, Закрию книжку,

Бо скрізь вже тінь і лялька спить.

І я вклядусь в м'якеньке ліжко

І теж засну, як лялька, вмить!

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **ь**. Написання **ь**.
Звуковий аналіз слів із буквою ь. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати букву **ь**, формувати вміння здійснювати звуковий аналіз слів; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картки з рукописною буквою **ь**, малюнки предметів, у назві яких є буква **ь**.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Малюнковий диктант. (*Учитель показує малюнок, а учні записують на дошці слова*).

Лось, олень, сіль, кінь, пень, опеньки.

2. Звуко-буквені схеми окремих написаних слів.

3. Гра «Назвіть слова з буквою ь».

Сльози, морози, лід, сіль, пальці, льодяники, пальто, рукавиці.

4. Робота в зошиті (с. 86).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати букву ь. До чого подібна буква ь?

*Бігла буква Р,
Впала і тепер
Догори ногами
Стала перед нами.*

— Пишемо похилу лінію із заокругленням унизу й вище половини робочого рядка заокруглюємо в овал.

Для з'єднання з іншими буквами, не закінчуючи овал, пишемо вузлик, від якого ведемо вигнуту коротку лінію до наступної букви. Пишемо під лічбу: 1 – і – 2.

2. Написання трьох букв ь (с. 87 зошита).

Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням.

Аналіз з'єднань з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 87 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Чим цікава ця буква? Придумайте 4 слова з цією буквою.

Тема уроку. Закріплення вивченої букви ь. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Дюймовочка» та тексту на с. 101.
Читання тексту з малюнками. Робота з таблицями слів. Утворення прислів'я з окремих слів.

Мета: *закріпити* вивчену букву ь, її функції; *формувати* вміння читати слова з буквою ь; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки «Дюймовочка» та текстом; *формувати* вміння читати слова з буквою ь; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: малюнки предметів, у назвах яких є буква ь; мультфільм за мотивами казки «Дюймовочка»; ілюстрації.

ХІД УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування у учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хви-
лінка (з голосу вчителя).

— Я читаю вірш Л. Біленької, а ви уважно слухайте та пригадайте, яку роботу виконує знак м'якшення.

*На столі пухкенька булка.
А я встряв — з'явилась булька.
Вибіг на широкий лан —
На лану з'явилась лань.
Був на пляжі, скрізь там галька,
Втік — злетіла в небо галка.
Після «ща» та перед «ю»
В алфавіті я стою.
Де з'являюся у слові,
Там пом'якшую вимову
Ще й творити звук дива,
Зовсім змінюю слова.
У торбину сипав рис,
З торби вискочила рись.
Витівник я отакий.
Підписався знак «м'який».*

— То яку роботу виконує знак м'якшення в українській мові?
Назвіть слова з буквою **ь**.

2. Робота з «Букварем».

Розгляд ілюстрацій до казки Ганса Кристіана Андерсена «Дюймовочка».

Читання вчителем уривка казки. Обговорення змісту.

Словникова робота:

Дюйм — одиниця вимірювання довжини у європейських та американських системах виміру; 2,54 см.

— Чому дівчину назвали *Дюймовочка*? Як вона з'явилася? Якою ви уявляєте *Дюймовочку*?

— Розгляньте ілюстрації та складіть речення до кожної, використовуючи слова та речення з казки.

• Перегляд мультфільму.

• **Гра «Додайте букву — утворіть слово».**

• Утворення прислів'я. Яка буква «загубилася»?

3. Читання тексту з малюнками (*звернути увагу на слова з буквою ь*).

— Що сказала Оленка? (*Діти самі пропонують відповіді-речення. Ялінка плаче*).

II. Читання–слухання–розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Як називається цей місяць? (*грудень*). Грудень — останній місяць року. Ви, мабуть, звернули увагу на те, що взимку дуже рано сутеніє. Ви йдете до школи, а ще майже темно. День ставатиме довшим 17 грудня. У народному календарі 17 грудня — Варварин день. У народі про цей день казали: «Варвара від ночі украла, та до дня причепила», бо день потихеньку починає прибувати.

Ось таку новину почули в лісі звірі та не повірили. І що ж вони зробили? Послухайте казку та про все дізнається.

2. Читання вчителем казки (с. 101). Обговорення змісту.

— Які звірі зібралися йти до Лісовика? Назвіть їх.

Чому сови сказали, що вони довше будуть спати?

Розгорніть «Буквар» і читайте разом зі мною. (*Методика читання міні-п'єс описана в передмові. Учитель читає текст, а діти повторюють назви звірів. Учитель може розігрувати діалог з учнем, який добре читає. Можуть читати самі учні, які добре читають*).

3. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування вчитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з почутої казки? Які звірі йшли до Лісовика? Розкажіть батькам про те, коли день починає прибувати.

Тема уроку. Написання букви **ь**. Розвиток мовлення за ілюстраціями до казки «Дюймовочка». Мовна гра. Словниковий диктант. Списування друкованих речень.

Мета: *навчити* писати букву **ь**, слова з цією буквою; *розвивати* мовлення за казкою «Дюймовочка»; *формувати* вміння списувати друковані речення.

Обладнання: картка з буквою **ь**.

Хід УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь (*з голосу вчителя за віршем О. Журливої*).

— Запам'ятайте слова, у яких є буква **ь**.

Хоч на зріст я ще маленька,

В мене й кіска ще тоненька,

Та робити дещо вмію —

*Ось тарілочку помію,
Ось кімнату замітаю,
Вранці квіти поливаю.
Всього я сама навчусь,
Бо роботи не боюсь.*

— Які слова з буквою **ь** ви запам'ятали?

— Яка на зріст дівчина? Яка в неї коса? Що вона вміє робити?

Що ви вмієте робити?

2. **Гра «Доберіть слова».**

— Я буду називати слова, а ви добирайте до них подібні, у яких є буква **ь**.

Наприклад: *мала — маленька.*

Сіра — ... , чорна — ... , темна — ... , розумна — ... , тепла —

2. Робота в зошиті (с. 88).

• Виконання вправ 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 88 зошита). Написання букви **ь**.

2. Написання слів з буквою **ь**.

3. Пояснення з'єднань букви **ь** з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

4. Списування друкованих речень (с. 89 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Чим цікава ця буква?

• Гра «Один — багато».

— Я буду називати слово, яке вказує, що предметів багато, а ви називайте слово, яке вказує, що предмет один. Наприклад: *карасі — карась*. Яку букву пишемо в кінці слова?

Дні — ... , лосі — ... , ведмеді — ... , зайці — ... , горобці —

Тема уроку. Закріплення вміння вимовляти звук [б] і вивчення букв **Б, б**. Аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами предметів у «віночку». Формування аудіативних умінь за текстом Ж. Вовк-Черемуш. Мовні та мовленнєві ігри. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 102–103 у «Букварі»).

Мета: *закріпити* вміння вимовляти звук [б]; *вивчити* букви **Б, б**; *формувати* вміння читати слова з буквою **б**; *здійснювати* аналітико-синтетичні види роботи зі словами—назвами предметів у «віночку»; *застосовувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: малюнки предметів, у назвах яких є буква **б**, картки з буквами **Б, б**.

Хід УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя).

— Послухайте колискову пісню, запам'ятайте 3 слова, у яких є буква **б**.

— Гойда, гойда-гой, ніченька іде...

Гойда, гойда-гой, ніченька іде,

Діточок малих спатоньки кладе.

Під вікном тремтить вишенька мала,

В хатку проситься, бо прийшла зима.

— Які слова ви запам'ятали? Я читатиму колискову ще раз, а ви називайте слова із знаком м'якшення.

2. Читання слів, речень з посібника «Я умію, можу...».

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Вступне слово вчителя.

— Сьогодні ми будемо вивчати нову букву. Послухайте вірш і запам'ятайте звук, що часто повторюється. (*Читання вчителем вірша Л. Біленької*) (*Учитель підкреслено вимовляє звук [б]*).

Бурячкові бур'янець

Бубонить: — Буряче,

Бережися — баранець

Бозна-звідки скаче.

Бурячок до бур'яння:

— Бійся ти, будяче,

Бо не бачу баранця,

Бачу — сапка скаче.

— Який звук чуємо часто? Хто з ким веде бесіду? Який звук чуємо на початку цих слів? (**[б]**). Який це звук? Чому?

2. Моделювання слова *білка*.

— Поділіть слова на склади. Вимовте перший звук в слові *білка* [**б'**]. Який це звук? (*м'який приголосний*). Чому? Не забувайте, якщо наступний звук [**і**], то звук [**б'**] є пом'якшеним: *білка, біля, білий*.

Висновок: звуки [**б**], [**б'**] позначає буква **б**.

Характеристика структури букви.

3. Робота з «Букварем».

— Розгорніть «Буквар» (с. 102–103). Розгляньте зелену плашку з друкованими буквами **Б**, **б**, а також рукописні, які ви будете писати в зошиті. За плашкою намальована тварина. Назвіть її. (*Білка*). Який перший звук у цьому слові? Який це звук? Поруч намальовані «веселі» букви **Б**. Розгляньте їх. З чого вони зроблені? Що вони вам нагадують? Під буквами написано: Бачу **Б**, **б**. Чую [**б**]. Як ви це ро-

зумієте?

4. Створення техніки читання.

— Приготуйтеся вимовляти звук [б], але вимовте наступний голосний.

5. Аналітико-синтетична робота: звуко-буквені зіставлення; аналіз складових і звукових схем (*білка, кульбаба, бузок*); вимова звуків, вивчених букв; визначення наголошених звуків, складів у словах — назвах предметів.

6. Читання променевих таблиць: відпрацювання техніки читання.

7. Утворення слів зі складів; читання слів із використанням складів і малюнків.

8. Розгляд предметів у «віночку» (*козубок, бузина, бобер, верба*).

— Із слів — назв предметів у «віночку» виберіть слово — назву рослини. Поділіть це слово на склади, вимовте звуки, назвіть букви.

9. Робота з «Букварем» на с. 102. Читання тексту. Звуко-буквені зіставлення.

10. Читання вірша Ж. Вовк-Черемуш. Змістовий аналіз вірша. Звуко-буквені зіставлення.

11. **Гра «Анаграма».**

12. **Гра «Лабіринт».**

13. Робота в різнорівневих групах (*Група А: діти читають вірш Ж. Вовк — Черемуш; група Б: діти працюють з учителем, читають окремі слова у вірші, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

IV. Підсумок уроку.

— Яку нову букву ви вивчили сьогодні? Назвіть звук (дівчата — звук [б], а хлопці — [б']) (*за віршем Ж. Вовк-Черемуш*).

Тема уроку. Розмальовування друкованої букви **Б**. Написання рядкової букви **б**. Звуковий аналіз слів. Списування друкованих речень.

Мета: навчити писати рядкову букву **б**; формувати вміння здійснювати звуковий аналіз слів; навчити списувати друковані речення.

Обладнання: картки з прописними буквами **б**, слів з буквою **б**.

Хід УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь (*з голосу вчителя за скоромовкою Н. Забіли*).

Будинок білий біля річки

З балконами на кожен бік

Будують братик і сестричка,

Бо в них і батько будівник.

— Назвіть звук (дівчата — звук [б'], а хлопці — [б]).

2. Робота в зошиті (с. 90).

- Виконання вправ 1–4.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Оголошення теми уроку. Характеристика структури букви.

— Сьогодні ми будемо вчитися писати рядкову букву **б**. До чого подібна ця буква?

Рядкова буква **б** складається з двох елементів: малого лівого овала; довгої похилої лінії, яка плавно переходить у коротку горизонтальну лінію.

Починаємо писати літеру нижче від верхньої рядкової лінії, заокруглюємо вгору ліворуч, торкаючись її, ведемо вниз півовал, не доводячи до нижньої рядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо, торкаючись її, далі заокруглюємо й пишемо коротку похилу лінію вправо вгору, дотикаючись початку овалу; не доводячи її до верхньої міжрядкової лінії, плавно заокруглюємо вправо й по верхній міжрядковій лінії пишемо коротку горизонтальну лінію. Пишемо під лічбу: і — 1 — і — 2.

2. Написання трьох букв **б** (с. 91 зошита). Аналіз помилок, надання індивідуальної допомоги учням. Аналіз таблиці з'єднань (*нижнє, середнє, верхнє*).

3. Списування друкованих речень (с. 91 зошита).

III. Підсумок уроку.

— Яку букву ви писали сьогодні? Придумайте 2 слова, у яких є по 2 звуки **[б]** (*біб, бублик, барабан*). (*Учитель читає вірш І. Мацко*).

Баранчик брів по бережку,

Зустрів він білочку прудку

І білченяті на берізку

Поміг підкинути валізку.

Тема уроку. Закріплення вивченої букви **Б**. Мовні ігри. Розвиток мовлення за текстом М. Князевич. Диференційований підхід у формуванні вмінь читання (с. 105 у «Букварі»).

Мета: закріпити вивчену букву **б**; *формувати* вміння читати слова з буквою **б**; *проводити* мовні ігри; *розвивати* мовлення за текстом М. Князевич; *застосувати* диференційований підхід у формуванні вмінь читання.

Обладнання: картки з рукописними буквами **б**, слів з буквою **б**; таблиці на тему безпеки на дорозі.

Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування в учнів орфоепічних умінь. Артикуляційна хвилинка (з голосу вчителя) (за уривком вірша М. Вересюка):

Букву «Б» якщо згубити,

*Лиша можна наробити,
Адже батько, Батьківщина,
В нас єдиний і єдина.
А ще брат, бабуся теж,
Як же нам без них,
еге-ж? Буква «Б» важлива дуже...*

— **Гра «Назвіть звук»** (дівчата — звук [б'], а хлопці — [б]).

У цьому вірші є слово, яке ми маємо писати з великої букви **Б**.
Хто здогадався, яке це слово? (*Батьківщина*).

2. Робота з «Букварем» (с. 104).

Гра «Анаграма». Читання утворених слів.

• Утворення прислів'я. Пояснення його значення.

3. Формування життєвих компетентностей: у магазині тобі треба купити вироби з хліба, у назві яких є буква **б**.

II. Читання—слухання—розуміння.

1. Вступне слово вчителя.

— Ми сьогодні продовжуємо говорити про зимові канікули. Ви вже спланували програму зимових канікул? Але для того щоб канікули були веселими, варто пам'ятати про правила поведінки на вулиці та вдома. Як ми вже говорили, у період зимових канікул буде багато свят. Про що треба пам'ятати?

Якщо ви будете кататися на санках, лижах, ковзанах, варто запам'ятати:

Не можна об'їжджати на лижах із крутого берега на кригу: у разі різкого навантаження він може провалитися. Категорично забороняється гратися на тонкій кризі. Небезпечно бути біля берегів, де найчастіше виникають тріщини
л б о д у .
Кататися на ковзанах можна лише в перевірених та обладнаних для цього місцях.

Увага! Бурульки!

• Будьте особливо уважними, проходячи біля будинків або високих дерев. Спершу подивіться, чи не висять льодові бурульки. Тримайтеся подалі від будинків та інших споруд, обираючи найбільш безпечний маршрут руху. Не заходьте за спеціальні огорожі поблизу будинків або дерев.

На дорозі!

• Обходьте люки: як правило, вони покриті льодом. Крім того, люки можуть бути погано закріплені, що збільшує ризик травмування.

• Ідучи тротуаром, не проходите близько до проїжджої частини

дороги. Це небезпечно, адже є ризик послизнутися та впасти під колеса автомобіля, що проїжджає.

- Не перебігайте проїжджу частину дороги під час снігопаду та ожеледиці. Пам'ятайте, що через ожеледицю значно збільшується відстань гальмівного шляху.

Правила безпеки біля новорічної ялинки!

- Установлювати ялинку мають батьки в посудині з піском, так щоб вона не перешкождала виходу з кімнати. Не варто прикрашати ялинку легкозаймистими іграшками та прикрасами.

- Не варто бігати навколо ялинки, гратися в рухливі ігри.

- Дітям не можна використовувати бенгальські вогні, петарди, феєрверки, сірники, запальнички.

Батьки вважають, що ви вже дорослі й маєте знати основні правила поведінки. Саме тому ми з вами про них говорили. Але найкращі канікули — це канікули з батьками та родиною.

Послухайте казку про малих лисенят, які блукали самі, без дорослих.

2. Читання вчителем казки М. Князевич (с. 105). Обговорення змісту.

— Яку пораду дав лисенятам старий борсук Бурко? Чи погоджуєтесь ви з його думкою?

3. Повторне читання вчителем тексту.

4. Розгляд ілюстрації.

5. Робота в різнорівневих групах (*Група А: діти читають частину тексту, який позначений блакитною лінією; група Б: діти працюють з учителем, а також з посібником «Я умію, можу...»*).

6. Робота з рубрикою «Мої навчальні досягнення»: індивідуальне (колективне) опитування учнів за питаннями рубрики. (*Результати опитування учитель повинен фіксувати для моніторингу навчальних досягнень дітей*).

III. Підсумок уроку.

— Про що ми говорили сьогодні? Про кого ви дізналися з прослуханого оповідання? Розкажіть батькам про те, як ви хочете провести зимові канікули. Послухайте вірш і скажіть, які слова будемо писати з великої букви **Б**. Чому?

Читання вчителем вірша В. Гринько.

Барабанчик

Бухав, бухав.

Барабанив я

І слухав.

А бабуся каже:

— Досить!

Бач, Богдан
Побухать просить! —
Дав я брату барабан —
Барабанить хай

Тема уроку. Написання великої букви **Б**. Закріплення рядкової букви **б**. Написання слів з буквами **Б, б**. Списування друкованих речень.

Мета: *навчати* писати велику букву **Б**; *розвивати* мовлення за ілюстраціями до казки М. Князевич; *формувати* вміння списувати друковані речення.

Обладнання. картка з великою буквою **З**, малюнки зимових розваг дітей.

Хід УРОКУ

I. Повторення вивченого матеріалу.

1. Формування орфоепічних умінь з *голосу вчителя (за віршем Г. Чубач)*.

— Запам'ятайте слова, які потрібно писати з великої букви **Б**.

— *Бу, бу, бу —*

Борис читає.

Батько Борю поправляє:

— *Букву Б читай як треба,*

Бо вона втече від тебе!

Боря каже: «Так і буде!

Більше вчить її не буду!»

— Які слова будемо писати з великої букви **Б**?

Я читатиму вірша ще раз (*дівчата називють звук [б], а хлопці — [б']*).

2. Робота в зошиті (с. 82).

• Виконання вправи 5–7.

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Виконання вправи 8 (с. 82 *зошита*). Написання рядкової букви **б**. Порівняння рядкової букви з великою.

2. Написання великої букви **Б**. Характеристика структури великої букви **Б**.

— Пригадайте вірш, який ви вже слухали. Що можна сказати про букву **Б**?

Подивився знак в люстерко —

І в очах йому померкло:

Він впізнав не міг себе —

Схожий став на букву «Бе»

Буква «Бе» — як бегемотик:

Отакий товстий животик!

Велика буква «Б» складається з трьох елементів: довгої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч; прямої горизонтальної лінії із заокругленням зліва вниз; великого правого півовала.

Починаємо писати довгу похилу лінію від верхньої міжрядкової лінії. Не доводячи до нижньої рядкової лінії, робимо заокруглення вліво, торкаючись її, закінчуємо написання елемента вище від нижньої рядкової лінії. Відриваємо руку. Другий елемент починаємо писати від середини допоміжного рядка, заокруглюємо ліворуч угору та праворуч до верхньої міжрядкової лінії, по якій ведемо пряму горизонтальну лінію. Відриваємо руку. Вище від верхньої рядкової лінії починаємо писати великий правий півовал, поєднуючи його з першим елементом; ведемо вниз півовал до нижньої рядкової лінії, не доводячи до неї плавно заокруглюємо вліво, торкаючись її, заокруглюємо вгору, не доводячи до першого елемента й закінчуючи писати вище нижньої рядкової лінії.

Пишемо під лічбу: 1- і — і — 2 — і.

3. Написання букви Д у повітрі, під лічбу, обведення зразка, написання трьох букв Б (с. 93 зошита).

4. Пояснення з'єднань букви з іншими буквами (*нижнє, середнє, верхнє*).

5. Списування друкованих речень (с. 93 зошита).

III. Підсумок уроку.

Яку букву ви писали сьогодні? Послухайте скоромовку, назвіть звук [б].

Читання вчителем вірша Е. Красноруцького.

Купив бегемот

Бегемотикам ботики —

Бігають по болоту

В ботиках бегемотики.